

filosοφική λίθος

T191-ΕΤΟΣ 44^ο - ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2024

ΝΕΟΠΛΑΤΩΝΙΣΜΟΣ

- Πλωτίνος
- Οι αρετές ως καθάρσεις
- Η πολιτική έκφραση του Νεοπλατωνισμού και ο Ιουλιανός
- Σχέσεις του Ερμητισμού και του Νεοπλατωνισμού με τον Χριστιανισμό

PROCLI DIADOCHI
LYCII
PHILOSOPHI PLATONICI
MATHEMATIKI PRΩΒΑΤΗΣΣΙΜΙ
IN
PRIMVM EUCLIDIS
ΕΠΙΠΕΔΙΑ ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ

COMMENTARIORVM
AD
VNIERSAM MATHEMATIKAM DISCIPLINAM
PRΩΒΑΤΗΣΣΙΜΙ ΤΩ ΑΡΧΑΓΓΕΛΩ
LXXIIII

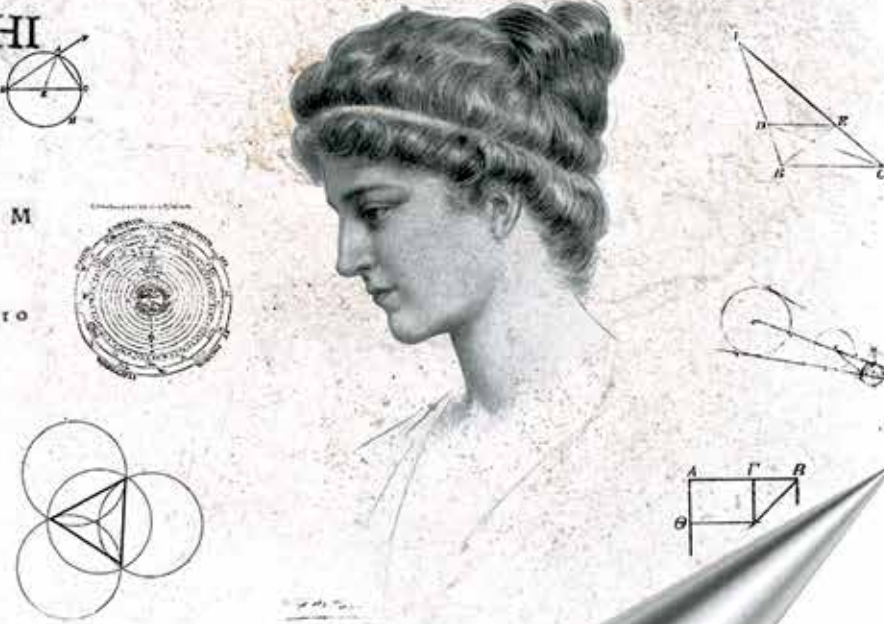
FRANCISCO BAROCIO PATRITIO VRSO
Επιμελητής, ο οποίος διέγραψε τα δύο τόμους αυτού του έργου, ο οποίος
επιμελητής ο οποίος διέγραψε τα δύο τόμους αυτού του έργου, ο οποίος
επιμελητής ο οποίος διέγραψε τα δύο τόμους αυτού του έργου, ο οποίος

Επιμελητής ο οποίος διέγραψε τα δύο τόμους αυτού του έργου, ο οποίος
Επιμελητής ο οποίος διέγραψε τα δύο τόμους αυτού του έργου, ο οποίος
Επιμελητής ο οποίος διέγραψε τα δύο τόμους αυτού του έργου, ο οποίος

CVM PRIVILEGIO.

PATAVIL
Excudebat Gratiosus Perchacinus
1560

φιλοσοφική λίθος

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η έκδοση του περιοδικού *φιλοσοφική λίθος* είναι αποτέλεσμα μη αμειβόμενης εργασίας. Αποτελεί μία εθελοντική προσφορά τόσο από πλευράς αρθρογράφων όσο και των υπολοίπων συνεργατών σε τεχνικά θέματα. Τα άρθρα που δημοσιεύονται είναι προϊόν έρευνας στους χώρους της επιστήμης, της τέχνης, της φιλοσοφίας και της μεταφυσικής.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΑ ΑΚΡΟΠΟΛΗ

ΑΓ. ΜΕΛΕΤΙΟΥ 29,
ΑΘΗΝΑ 11361
Τηλ. 210 8810830

Πληροφορίες:
www.nea-acropoli.gr

ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2024

Εκδότης

Ομάδα Ε. Ν. Α.

Διεύθυνση Σύνταξης

Κ. Φραντζικινάκης

Υπεύθυνος Ύλης

Φανή Γκούφα

Ατελιέ

Δ. Γακηλάζος

Στοιχειοθεσία - Διόρθωση

Γιώργος Βενέτης

Δημ. Σχέσεις - Διακίνηση

Π. Βεκρής

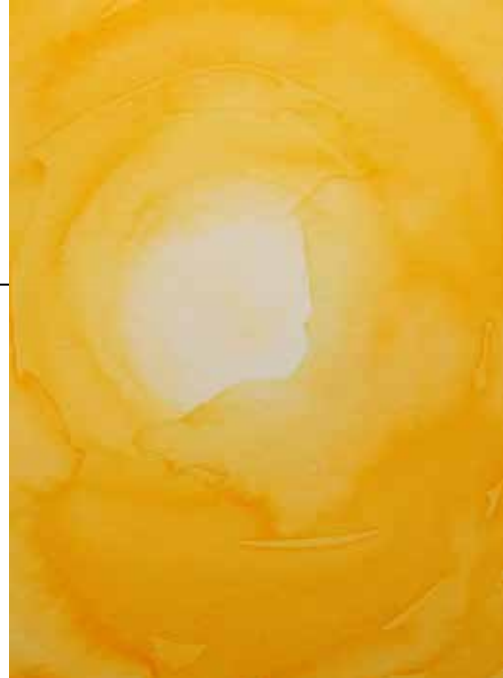
Μεταφράσεις

Ι. Αληζιώτη

Συνεργάτες

Σ. Κουκουβής, Π. Βεκρής, Ο. Παπλάς, Γ. Χρόνης,
Μ. Παυλίσεβιτς, Φ. Πολλάτου, Μ. Κόλλιας,
Ν. Σαρλάς, Γ. Βενέτης, Π. Δρίτσας, Χ. Ρισβά

περιεχόμενα

3. Από τον εκδότη
4. Η Μεγάλη Φυγή
8. Νεοπλατωνισμός
12. Η Πολιτική Έκφραση του Νεοπλατωνισμού
και ο Ιουλιανός
16. Οι Αρετές ως Καθάρσεις
20. Σχέσεις του Ερμητισμού και του Νεοπλατωνισμού
με τον Χριστιανισμό
30. Επιρροές του Νεοπλατωνισμού στην Αναγέννηση
32. Πλωτίνος
36. Πορφύριος
38. Ιάμβλιχος
42. Ο Άγιος Αυγουστίνος και ο Νεοπλατωνισμός
46. Υπατία: η Αλεξανδρινή Φιλόσοφος
50. Πρόκλος
54. Στο επόμενο τεύχος

ISSN: 2944-9367

Ο νεοπλατωνισμός αν και εκδηλώθηκε ως φιλοσοφικό ρεύμα σε μια εποχή γενικευμένης κρίσης και παρακμής, στη συνέχεια όμως εξελίχθηκε σε ένα κίνημα μεγάλης χρονικής διάρκειας και γεωγραφικής έκτασης. Η ιστορία της φιλοσοφίας έχει δείξει ότι πάντα το παρακμαϊκό πολιτικό και κοινωνικό κλίμα ευνοεί την ανάπτυξη σημαντικών φιλοσοφικών ρευμάτων. Για παράδειγμα, μερικούς αιώνες πριν εμφανιστεί ο νεοπλατωνισμός, στην εποχή των ελληνιστικών χρόνων και μέσα σε ένα κλίμα έντονης ανασφάλειας μεταξύ των πολιτών εμφανίστηκαν οι σχολές της κυνικής, της επικούρειας και της στωικής φιλοσοφίας.

Οι διδασκαλίες του νεοπλατωνισμού, εκφρασμένες μέσα από τις φιλοσοφικές σχολές της Ρώμης, της Αθήνας, της Συρίας και της Αλεξάνδρειας απλώθηκαν σε όλη την επικράτεια της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Κυριάρχησε μέχρι την εποχή του Ιουστινιανού, οπότε και απαγορεύτηκε η άσκηση της φιλοσοφίας στην πόλη των Αθηνών. Μπορεί οι σχολές αυτές να έκλεισαν, όμως το πνεύμα τους συνέχισε να υπάρχει στο Βυζάντιο, στο Ισλάμ και στη λατινική Δύση.

Πέρα από την αποδεδειγμένη συμβολή του νεοπλατωνισμού στο πνευματικό περιβάλλον του Μεσαίωνα και της Αναγέννησης, οι διδασκαλίες του δεν έπαψαν να εμπνέουν και να επηρεάζουν τη σκέψη και μεταγενέστερων φιλοσόφων. Ο μαθητής της φιλοσοφίας μπορεί να διακρίνει νεοπλατωνικές διδασκαλίες στις ιδέες του Χέγκελ, του Ντεκάρτ, του Λάμπνιτς, του Σπινόζα και άλλων σπουδαιών φιλοσόφων. Όμως και σε άλλα πεδία, πλην της φιλοσοφίας, οι ιδέες του ήταν καθοριστικές, όπως στη Θεία Κωμωδία του Δάντη, στην ποίηση του Μπλέικ ή στο κίνημα του γερμανικού ρομαντισμού.

Τα παραπάνω και η μεγάλη αποδοχή που είχαν οι νεοπλατωνικές διδασκαλίες τόσο στον ανατολικό όσο και στον δυτικό κόσμο μας δείχνουν ότι μπορεί μεν ο νεοπλατωνισμός να ήταν το τελευταίο φιλοσοφικό κίνημα της ελληνικής αρχαιότητας, αλλά και ότι ήταν μια στερεή κιβωτός μεταφοράς ιδεών σε ξεχωριστούς μεταξύ τους πολιτισμούς, σε διαφορετικές εποχές και σε διαφορετικά πεδία του πνεύματος.

Αυτή η διαιώνιση και εξέλιξη των ιδεών είναι ακόμα μια επιβεβαίωση του μεγαλείου της φιλοσοφίας, που μπορεί οι σπουδαίοι εκπρόσωποί της να μην υπάρχουν πια, αλλά τα δημιουργήματά τους εξακολουθούν να ταξιδεύουν μέσα στον χρόνο και στον χώρο και να επηρεάζουν τον άνθρωπο του 21ου αιώνα, αν αυτός έχει τις κεραιές της ψυχής και του πνεύματός του ανοιχτές και ζωντανές.

editorial

*Μετά από 40
συνεχόμενα
χρόνια έκδοσης
του περιοδικού
Νέα Ακρόπολη
συνεχίζουμε να
αναζητούμε τη
φιλοσοφική λίθο...*

*Όλα τα παραπάνω
δεν αποτελούν
πλέον για μας
διανοητικές
αλήθειες, αλλά
έναν τρόπο ζωής,
που βελτιώνει
καθημερινά τον
εαυτό μας και τον
κόσμο.*

*Το αλχημικό έργο
βρίσκεται σε
εξέλιξη...*

Όπως σε κάθε κρίσιμη περίοδο της Ιστορίας - και χρησιμοποιούμε τη λέξη "κρίσιμη" με την έννοια του μεταβαλλόμενου - μεγάλες ανθρώπινες μάζες μετακινούνται από ένα μέρος σε ένα άλλο, αναζητώντας μια αόριστη ευημερία που δεν περιορίζεται πάντα στο οικονομικό επίπεδο. Σίγουρα, υπάρχουν ομάδες που δραπετεύουν από τη φτώχεια, την ανεργία και συνεπώς από την έλλειψη μέσων επιβίωσης, και διασχίζουν χιλιόμετρα προσπαθώντας να βρουν έναν ονειρεμένο παράδεισο. Ο στόχος συνήθως βρίσκεται στις πλουσιότερες και πιο ανεπτυγμένες χώρες, και η ελπίδα είναι να επιτευχθεί αυτό το ίδιο επίπεδο ζωής μόλις φτάσουν σε αυτό το φανταστικό μέρος. Εάν προσθέσουμε σε όλο αυτό την υπερβολική ποσότητα προπαγάνδας που παρουσιάζει την ικανοποίηση με έναν ιδεατό τρόπο, δεν είναι παράξενο να υπάρχουν αποδράσεις από το γκριζο και το μαύρο ώστε να φτάσουν το χρυσό και το λαμπερό.

Δυστυχώς η πραγματικότητα δεν συμβαδίζει με τις προσδοκίες και ξεκινούν νέες έξοδοι. Εκτός από αυτούς που αναζητούν έναν καλύτερο τρόπο ζωής, υπάρχουν και άλλοι, εξίσου απελπισμένοι, που αισθάνονται αποκλεισμένοι λόγω της εθνικότητας, της θρησκείας, των ιδεών τους, και διασχίζουν τη γη σαν παρίες, προσπαθώντας να βρουν ένα μέρος όπου θα αισθάνονται σεβαστοί, αν όχι αγαπητοί. Αλλά συμβαίνει το ίδιο: η ανοχή είναι ένα προϊόν που προωθείται ευρέως αλλά δύσκολο να βρεθεί στην πραγματικότητα. Έτσι η φυγή συνεχίζεται. Ο κόσμος είναι τόσο μεγάλος... δεν υπάρχει έστω και μια γωνιά για να ξεκουραστούμε από τόσα ταξίδια χωρίς προορισμό;

Δεν θα αναλύσουμε αυτές τις μαζικές φυγές που χαρακτηρίζουν το τέλος του εικοστού αιώνα. Αντίθετα, θα κάνουμε μια σύντομη αναφορά σε άλλους τρόπους φυγής που επηρεάζουν το άτομο μεμονωμένα και που, αργά ή γρήγορα, επηρεάζουν τον κόσμο. Δεν πρόκειται πλέον για τη φυγή από τη φτώχεια ή την ανοχή, αλλά από τον ίδιο μας τον εαυτό, από την εσωτερική σύγχυση που δεν εκφράζεται σε νομάδες, αλλά σε κοινωνίες άδειες από ανθρώπους.

Η φυγή από την κοινωνία

Καθώς αναπτύσσονται νέα μέσα για να παρέχουν μεγαλύτερη ευημερία στις κοινωνίες ή συστήματα για τον συντονισμό των ανθρώπων σε διάφορες πτυχές της ζωής τους, παρατηρείται ένα περίεργο αποτέλεσμα προς την αντίθετη κατεύθυνση. Τελικά, οι άνθρωποι αισθάνονται πνιγμένοι από τόσες προσφορές - όχι όλες τους ειλικρινείς - και καταλήγουν να αμφιβάλλουν για αυτά που θα έπρεπε να εκμεταλλευτούν, προσπαθώντας να αποφύγουν αυτά που θεωρούν περισσότερο υποχρεώσεις παρά παροχές.

Η κοινωνία δεσμεύει, οι κοινωνικές σχέσεις δεσμεύουν και εκτός από αυτούς που ζουν ακριβώς για αυτούς τους ξεκαθαρούς δεσμούς και το φαινομενικό κύρος που προσδίδουν αυτές οι σχέσεις, οι υπόλοιποι δραπετεύουν και κλείνονται στη μοναξιά τους. Δραπετεύουν στα σπίτια τους, στα μικρά τους καταφύγια φίλων και συντρόφων, στις μικρές ομάδες, ή στη χειρότερη περίπτωση

στην απόλυτη μοναξιά, για να μην υποκύψουν στην πίεση των μεγάλων ομάδων.

Μερικές φορές, κάποιιοι χρησιμοποιούν τη φασαρία και την προσωρινή τρέλα των μαζικών εκδηλώσεων για να αποδράσουν μετά, με ακόμα μεγαλύτερη δύναμη, στη ζωική τους απομόνωση. Οι άνθρωποι το βάζουν στα πόδια ακόμα και από την απλή συνομιλία επειδή δεν υπάρχει η επιθυμία να αφήσουν κάποιον να τους γνωρίσει, να έρθουν σε επαφή με κάποιον που δεν ξέρουν ποιος είναι, ούτε υπάρχει η πρόθεση να γνωρίσουν άλλα άτομα. Η ανθρώπινη δυσπιστία εντείνει αυτήν τη φυγή από την κοινωνία.

Η φυγή από τις ανθρώπινες σχέσεις

Παρόλο που φαίνεται να βρισκόμαστε σε μια εποχή όπου τα ταμπού καταρρίπτονται και είναι πιο εύκολο από ποτέ να συνδεθούμε μεταξύ μας, αυτή η σχέση γίνεται ολοένα και πιο επιφανειακή και παροδική. Οι δεσμοί φιλίας ή αγάπης προκύπτουν από τη μια στιγμή στην άλλη, αλλά εξίσου γρήγορα εξαφανίζονται. Στην πραγματικότητα, η φυγή αφορά στη δέσμευση που συνεπάγονται οι αληθινές ανθρώπινες σχέσεις. Μια αληθινή φιλία απαιτεί πίστη, σεβασμό, υπομονή, αγάπη... και τόσα άλλα, αλλά όχι για μια ή δύο μέρες, αλλά «για όλη τη ζωή», αν αυτή η έκφραση έχει ακόμα κάποιο νόημα.

Μια αληθινή αγάπη μπορεί να πηγάζει από μια σπίθα, αλλά είναι η συνειδητή δέσμευση που βοηθά να χτιζουμε αυτό το συναίσθημα καθώς περνά ο χρόνος. Στην αγάπη με δέσμευση, δεν μπορεί να υπάρχει βαρεμάρα, αγανάκτηση, συνεχής ενόχληση ή ανυπομονησία για αλλαγή, για άλλες αγάπες που να αντικαθιστούν αυτή που θεωρείται φθαρμένη ή απλά να προσδίδουν στη ζωή τη γοητεία του κάτι νέου. Ο άνθρωπος δεν πιστεύει ούτε στον εαυτό του ούτε στους άλλους· του λείπει η αυτοεκτίμηση - ή έχει πλεόνασμα εγωισμού - και δεν πιστεύει ότι οι άλλοι έχουν αυτό που του λείπει. Γι' αυτό το βάζει στα πόδια μπροστά στις ανθρώπινες σχέσεις και πέφτει στην επιφανειακή και ζωική τριβή που όμως δεν τον ικανοποιεί επίσης.

Η φυγή μέσω των ναρκωτικών

Από τα ναρκωτικά μέχρι τον εθισμό στον κυβερνοχώρο, από την εθελοντική απομόνωση μέχρι την αυτοκτονία, ο άνθρωπος αναζητά διάφορες μορφές φυγής. Από τι φεύγει;

Ίσως ακόμα και ο ίδιος να μην γνωρίζει... Ίσως τρέχει από την μοναξιά του, κάτι περισσότερο από τη μοναξιά, από ένα κενό. Από το μην βρίσκει τίποτα μέσα του, ούτε να έχει τρόπους ή δύναμη για να χτίσει μέσα του.

Είναι πολύ δύσκολο να είσαι μόνος, ειδικά όταν δεν έχεις εσωτερική ζωή, όταν δεν υπάρχουν σταθερές ιδέες ή συναίσθημα για να στηριχτείς. Όταν μας έχουν πείσει ότι δεν πρέπει να είμαστε πεπεισμένοι για τίποτα, όταν διδασκόμαστε καθημερινά ότι οι ιδεολογίες είναι επιζήμιες, ότι είναι καλύτερο να μη δεινόμαστε με κανένα συναίσθημα, ότι είναι πιο παραγωγικό να αφήσουμε τους άλλους να δρουν ενώ εμείς παρατηρούμε την Ιστορία...

Έτσι, έχουμε τη φυγή στα ναρκωτικά για να ξεχάσουμε ότι δεν έχουμε αναμνήσεις, για να δημιουργήσουμε έναν ιδανικό αλλά τεχνητό κόσμο, για να μην αντιμετωπίσουμε κανένα πρόβλημα ή να αναζητήσουμε λύσεις που θα μας βοηθήσουν να περπατήσουμε με ανοικτά μάτια στη ζωή. Ο πόνος δεν είναι πάντα τόσο τρομερός όσο φαίνεται· πολλές φορές διδάσκει

περισσότερο από την αδιαφορία και την έλλειψη ενδιαφέροντος για αυτό που συμβαίνει· ο πόνος εξαγνίζει αν εξαγούμε υγιείς εμπειρίες από αυτόν. Όπως και να έχει, μέχρι τότε και πόσο μπορούμε να δραπετεύουμε μέσω των ναρκωτικών; Είναι μόνο ένας πιο επιμήκης θάνατος από αυτόν που επιλέγει την άμεση αυτοκτονία, την πλήρη εγκατάλειψη κάθε προσπάθειας.

Και τώρα η τεχνολογία έχει δώσει στα χέρια εκατομμυρίων ανθρώπων έναν άλλο τρόπο διαφυγής: δημιουργώντας σχέσεις μεταξύ όλων των ηπείρων, αλλά με μια οθόνη ανάμεσα. Υπάρχουν άνθρωποι που ζουν παρακολουθώντας τους αγαπημένους ή μισητούς τους χαρακτήρες στην τηλεόραση και υπάρχουν άνθρωποι που ζουν μιλώντας, ακούγοντας, πληροφορούμενοι για τη ζωή και τα θαύματα που συμβαίνουν σε κάθε γωνιά του κόσμου μέσω ενός υπολογιστή. Η επικοινωνία, η οποία θα έπρεπε να κοινώνει ένα μήνυμα, έχει γίνει ένας νέος τρόπος φυγής από τον εαυτό μας.

Η φυγή από τη γνώση

Είναι παράδοξο να διαπιστώνουμε πώς ορισμένοι, προσπαθώντας να μάθουν περισσότερα για να επιτύχουν περισσότερα, κλείνονται μέσα στον κόσμο των βιβλίων και των μελετών, των ενημερωτικών δημοσιεύσεων, των ανταγωνιστικών εξετάσεων για να κατακτήσουν καλύτερες θέσεις εργασίας, των ατελείωτων ειδικεύσεων για να φτάσουν στο επιθυμητό στόχο της ευρυμάθειας.

Δεν θέλουμε να πούμε ότι η γνώση είναι κάτι αρνητικό· το αντίθετο. Μόνο μετατρέπεται σε κάτι αρνητικό όταν γίνεται διέξοδος, ένας τρόπος να γεμίσουμε εσωτερικά κενά που θα παραμείνουν κενά. Επειδή όσο κι αν μελετάμε, στο τέλος, όταν μένουμε μόνοι με τον εαυτό μας, θα προκύψει το μοιραίο ερώτημα: σε τι μου χρησιμεύει όλη η γνώση που απέκτησα, εκτός από το να αποκτήσω αξία στα μάτια των άλλων; Έχω βελτιωθεί εγώ ο ίδιος, έχω αναπτυχθεί εσωτερικά, έχω περισσότερα μέσα για να αντιμετωπίσω τις δυσκολίες που συναντώ στη ζωή;

Υποστηρίζουμε πάντα, μέσα από αυτές τις σελίδες και από αλλού, γραπτά και προφορικά, ότι οι σοφοί όλων των εποχών είχαν δίκιο που προσέφεραν αυτό το υπέροχο εργαλείο στο ανθρώπινο ον: τη γνώση, την αληθινή γνώση, δηλαδή τη γνώση του να ζεις, να ξέρεις πώς να εφαρμόζεις αυτό που έμαθες και όχι μόνο σε ένα εργαστήριο ή ένα γραφείο. Τη γνώση

ώστε να ανακαλύψεις τις χιλιάδες απαντήσεις που κρύβονται επιδέξια στη φύση. Ωστόσο, σήμερα, αυτού του είδους η σοφία σχεδόν δεν υπάρχει. Έχει αντικατασταθεί από τη μεθοδική και συστηματική γνώση, από τη διανοητική άσκηση, από τον νου που είναι απασχολημένος με το πως να ξεφύγει για άλλη μια φορά. Η αντίδραση γίνεται αντιληπτή επίσης: είναι η φυγή προς την αμάθεια, η περιφρόνηση κάθε μορφής κουλτούρας, μάθησης και μεταβίβασης εμπειριών. Είναι η ψεύτικη ελευθερία του να ζεις καθημερινά με ό,τι καταλαβαίνεις με κάποιον τρόπο, αν καταλαβαίνεις κάτι, αφήνοντας ελεύθερα τα πιο ποικίλα πάθη σου ως το μοναδικό μέσο έκφρασης.

Η φυγή από τον Θεό

Ίσως παρωχημένη και εκτός μόδας, αλλά παρούσα σε όλους τους πολιτισμούς η έννοια του Θεού, του ιερού, του πνευματικού και αιώνιου κατέχει μια θέση στην ανθρώπινη συνείδηση. Γιατί θεωρείται παρωχημένη; Ακριβώς εξαιτίας της φύσης της φυγής: είναι πιο εύκολο να αρνηθούμε αυτές τις έννοιες παρά να αντιμετωπίσουμε τον εαυτό μας, να διατυπώσουμε θεμελιώδεις ερωτήσεις και να αναζητήσουμε τις αντίστοιχες απαντήσεις.

Η άρνηση του θείου είναι μια διαφυγή από αυτό· δεν επαρκεί να πούμε ότι ο Θεός δεν υπάρχει για να πάψει να υπάρχει. Είτε μας αρέσει είτε όχι, η άρνηση είναι η αποδοχή «κάτι» μεγάλου, απροσδιόριστου, ιερού καθώς αφορά στις πιο βαθιές ρίζες της ύπαρξης, που λόγω της ίδιας της φύσης, απαιτεί. Απαιτεί να γνωρίσουμε τον εαυτό μας, να φτάσουμε στον εαυτό μας, να έρθουμε σε επαφή με αυτό το άγνωστο Εγώ, που ωστόσο είναι ο ίδιος μας ο εαυτός.

Όπως σε κάθε φυγή, προσπαθούμε να αφήσουμε κάτι πίσω μας για να φτάσουμε σε ένα σημείο προορισμού. Που θέλουμε να φτάσουμε όταν το σκάμε από το θείο; Δεν πιστεύω ότι αναζητούμε το αντίθετο του, το δαιμονικό. Κανείς άνθρωπος στα καλά του δεν αναζητά τον διάβολο, εκτός αν επιθυμεί να «πουλήσει την ψυχή του» και να αποκομίσει εύκολα οφέλη. Φεύγουμε από το θείο για να μην γίνουμε καλύτεροι, όχι για να γίνουμε χειρότεροι· και πάνω απ' όλα, επειδή δεν ξέρουμε - ή δεν μας έχουν διδάξει - πώς να γίνουμε καλύτεροι, και γι' αυτό ο Θεός αποτελεί μέρος από τις πολλές πλάνες που αποφεύγει ο άνθρωπος.

Η φυγή από τον εαυτό

Μέσα σε κάθε έναν κρύβεται ένα ον που δεν εκδηλώνεται πάντα. Μερικές φορές δεν το κάνει επειδή δεν το γνωρίζουμε, άλλες φορές επειδή δεν του παρέχουμε τα μέσα για να το κάνει, και άλλες φορές επειδή δεν θέλουμε να το κάνει. Υπάρχουν εκείνοι που προτιμούν την απόδραση στο κενό παρά να κοιταχτούν πρόσωπο με πρόσωπο με τον εαυτό τους. Δεν είναι κοινά μέρη, όχι... Εξαρτάται από το που βρίσκεται το «εγώ είμαι», για να είμαστε αληθινά ή να ξεφύγουμε από αυτό που είμαστε.

Αυτή είναι η μεγάλη δειλία από την οποία πηγάζουν όλες οι άλλες. Να μην αναγνωρίζεις τον εαυτό σου, να μην τον αποδέχεσαι, να μην τον συμπαθείς, να μην αποδέχεσαι τη συναναστροφή με τον εαυτό σου, να μην έχεις την πρόθεση να βελτιωθείς γνωρίζοντας ότι μπορείς να το κάνεις, να μην θέλεις να αφήσεις χώρο για αυτόν τον καημένο κρατούμενο γκρεμίζοντας τα κάγκελα της φυλακής του. Προς τα πού οδηγεί; Προς τα πού οδηγεί η φυγή από τον εαυτό σου; Στο να πεις «είμαι το πρόσωπό μου, το σώμα μου, η φωνή μου, οι αισθήσεις μου»; Και τι θα συμβεί με αυτήν τη σχετική ταυτότητα όταν ο χρόνος αρχίσει να φθείρει την υλική μας ενδυμασία; Δεν είναι κάποιο κλισέ, όχι... Εξαρτάται από πού τοποθετείται το «εγώ είμαι», για να γίνουμε πραγματικά αυτό που είμαστε ή για να σκάσουμε από αυτό που είμαστε.

Δυστυχώς, τα ίδια σκοτεινά κίνητρα που ωθούν τους δυστυχείς και τους κατατρεγμένους να μεταναστεύσουν,

κάνουν τους ανθρώπους να ξεκινούν ταξίδια κάθε είδους για να μην αντικρύσουν αυτόν που αναπόφευκτα πρέπει να αντιμετωπίσουν, αν δεν θέλει να καταδικαστούν σε μια αέναη περιπλάνηση χωρίς νόημα. Το θάρρος να βρεις και να αναγνωρίσεις τον εαυτό σου είναι ίσως η πηγή πολλών άλλων λύσεων.

Αν όλοι οι άνθρωποι του κόσμου σταματούσαν να το βάζουν στα πόδια από τον εαυτό τους, αν έδιναν χώρο στο εσωτερικό τους ον -και όχι μόνο χώρο, αλλά ζωή- τότε ίσως άρχιζε να μειώνεται η τόση φυσική και η ηθική δυστυχία, ίσως υπήρχαν λιγότεροι πεινασμένοι και λιγότεροι κατατρεγμένοι, ίσως υπήρχε περισσότερη ευτυχία, περισσότερη γαλήνη, περισσότερη ευκολία στη ζωή, περισσότερη κατανόηση, περισσότερη αληθινή συναδελφσύνη.

Μέχρι τότε, βρισκόμαστε στην εποχή της «μεγάλης φυγής»... Αλλά μπορεί να συμβεί και το ότι, τρέχοντας πίσω από ένα αδύνατο και αποφεύγοντας ένα άλλο αδύνατο, μερικοί θα συμπέσουν στα βήματά τους και θα σταματήσουν για να ανασάνουν, ανακαλύπτοντας ότι δεν υποφέρουν από μια μοναδική και ιδιαίτερη δυστυχία. Μπορεί πολλοί από τους «φυγάδες» να συνειδητοποιήσουν επίσης ότι κανένα τέρας δεν τους καταδιώκει, ούτε προχωρούν προς τον παράδεισο. Μπορεί να ανάψει ένα φως και κάποιοι, πολλοί, να καταλήξουν στο συμπέρασμα ότι απλά περνούσαν μέσα από τη ζωή με τα μάτια κλειστά.

Ο Νεοπλατωνισμός αποτελεί μια από εκείνες τις ιδιαίτερες περιπτώσεις πνευματικών ρευμάτων που κατάφεραν να επηρεάσουν ένα ευρύ φάσμα της ανθρώπινης σκέψης και ζωής. Οι σχολές των νεοπλατωνιστών, εκτός από καθαρά φιλοσοφικές, μπορούν να θεωρηθούν και ως θρησκευτικές, αποκρυφιστικές και ηθικές σχολές. Πρόκειται για μια τελευταία αναλαμπή, μια αναβίωση της φιλοσοφίας του Πλάτωνα, πριν το σκοτάδι του Μεσαίωνα καλύψει την Ευρώπη.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Τον 3ο αιώνα μ.Χ. η Αθήνα παραμένει η «πόλη των φιλοσόφων», γεννιούνται όμως ταυτόχρονα σημαντικές σχολές και πολλαπλασιάζονται τα κέντρα γνώσης σε όλη τη λεκάνη της Μεσογείου. Αλεξάνδρεια, Πέργαμος, Απάμεια και Ρώμη κάποιες φορές επισκιάζουν με την φιλοσοφική και επιστημονική καλλιέργεια της Αθήνας, σε ένα πλαίσιο διαρκούς πνευματικού διαλόγου. Μέσα σε αυτή την ατμόσφαιρα εμφανίζεται ο Νεοπλατωνισμός. Η «γέννησή» του αποδίδεται στον Πλωτίνιο, ο οποίος ήταν μαθητής του Αμμώνιου Σακά στην Αλεξάνδρεια. Ο Πλωτίνιος εναρμονίζει στην σκέψη του θέματα, ιδέες και επιχειρήματα που προέρχονται από τον Πλάτωνα και τον Αριστοτέλη και φτάνουν μέχρι την περσική και την ινδική φιλοσοφία. Ο ίδιος ανέπτυξε πλούσιο συγγραφικό έργο, καθώς τα 301 γραπτά του στη συνέχεια εκδόθηκαν από τον πιστό ακόλουθό του, τον Πορφύριο.

Ο Αλέξανδρος από την Αφροδισία και ο Θερμίσκος γράφουν σχόλια για τα έργα του Αριστοτέλη. Σημαντικός νεοπλατωνιστής ο Ιάμβλιχος, θεμελιώνει στα κείμενά του πλατωνικές και πυθαγόρειες ιδέες μαζί με αναφορές σε θεολογίες και πρακτικές της Αιγύπτου και των Χαλδαίων.

Το ρεύμα του Νεοπλατωνισμού άκμασε στην Αλεξάνδρεια, αλλά βρήκε πρόσφορο έδαφος στην Ελλάδα και την Ιταλία, όπου θεωρήθηκε ως συνέχεια της κλασικής αρχαίας ελληνικής φιλοσοφίας. Μερικές από τις σχολές των νεοπλατωνικών ήταν: η σχολή της Ρώμης με κύριο εκπρόσωπο τον Πορφύριο, η σχολή της Συρίας με τον Ιάμβλιχο, της Αθήνας του 5ου αιώνα και της Αλεξάνδρειας, όπου δεσπόζει η μορφή της Υπατίας.

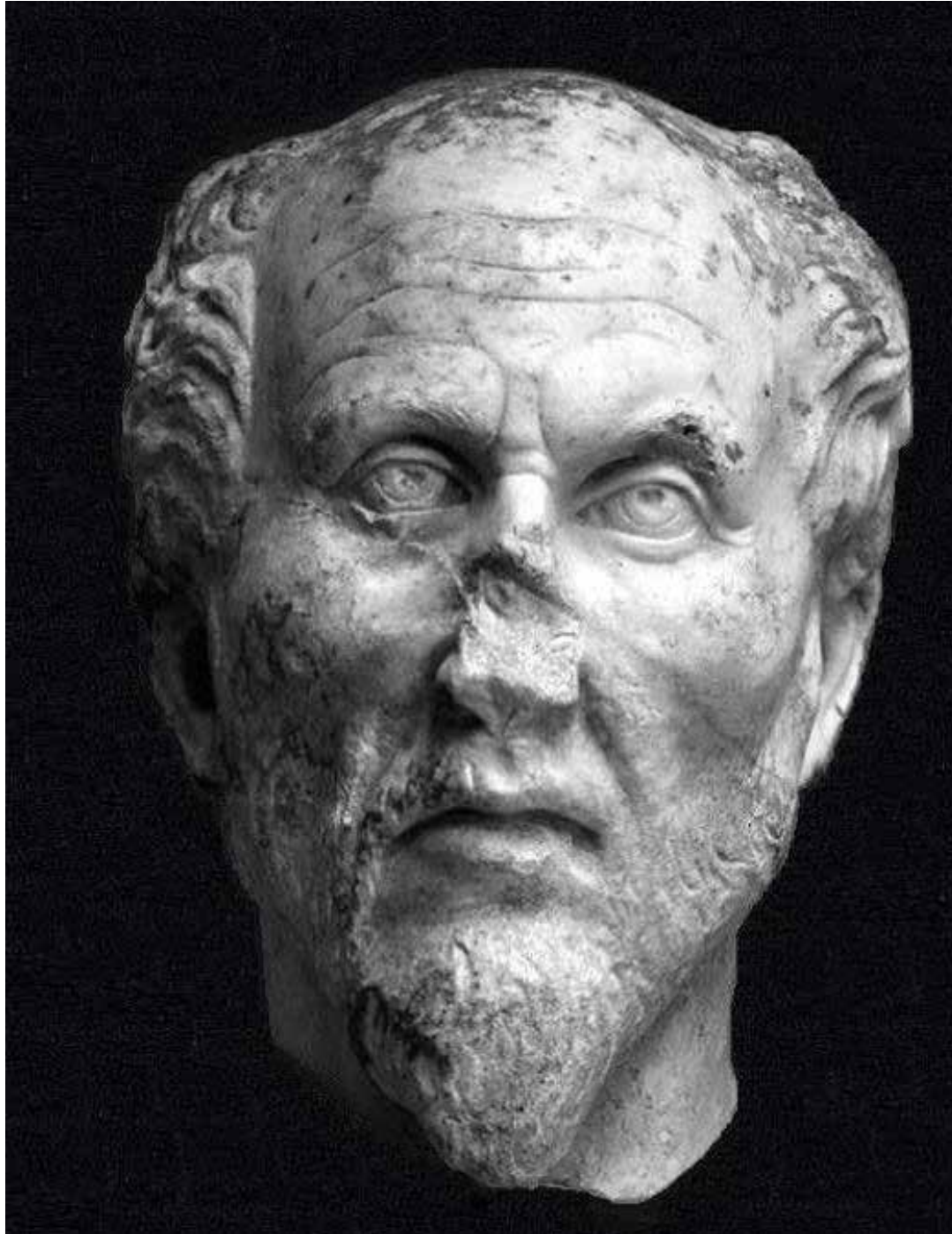
Ως φιλοσοφικό ρεύμα που άκμασε από τον 3ο - 6ο αι. μ.Χ., ο Νεοπλατωνισμός δεν θα μπορούσε να μην επηρεάσει και την χριστιανική θρησκεία, που εκείνη την εποχή προσπαθούσε να συνθέσει το δόγμα των διδασκαλιών της. Μέσω των ιδεών του Πλάτωνα, η Δυτική και η Ανατολική Εκκλησία δανείστηκαν φιλοσοφικές ορολογίες για να περιγράψουν την θεολογία τους και μερικοί χριστιανοί συγγραφείς φτάσανε στο σημείο να περιγράψουν τον Πλάτωνα ως τον πρώτο Χριστιανό! Ο Άγιος Αυγουστίνος είναι το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα χριστιανού συγγραφέα των πρώτων αιώνων, ο οποίος επηρεάστηκε βαθιά από την φιλοσοφία του Πλάτωνα και τις ιδέες του νεοπλατωνισμού.

ΟΙ ΑΡΧΕΣ

Μεταξύ των δογμάτων που παρουσιάζει ο Πλωτίνος, ως αποτέλεσμα της ερμηνείας του Πλάτωνα, διακρίνονται τρεις μεταφυσικές αρχές.

Πρώτον, ο Ένας(το Έν) είναι απολύτως απλός και τοποθετείται υπεράνω της ύπαρξης, δεν έχει κανένα περιεχόμενο και θεωρείται πως από αυτόν πηγάζουν όλα τα πράγματα, ως μια γενεσιουργός «εξουσία». Άρα το Εν δεν είναι τίποτα από εκείνα που εξαρτώνται από αυτόν. Πάνω από όλα, ακόμα και πάνω από το «Είναι» με την ψηλότερη έννοια, πρέπει να υπάρχει κάτι, το οποίο δεν είναι τίποτα από εκείνο που εξαρτάται από αυτό(ούτε η ύπαρξη και η σκέψη). Ο Ένας δεν είναι διάνοια αλλά βρίσκεται πριν από τη διάνοια. Δεν είναι ούτε ύπαρξη γιατί στερείται μορφής. Η φύση του «Ενός» δεν είναι «κάτι» που έχει ποιότητα, ποσότητα, ούτε διάνοια, ούτε ψυχή, δεν βρίσκεται σε κίνηση, ούτε σε ηρεμία, δεν είναι ούτε τόπος ούτε χρόνος.

Πως όμως ο Ένας μπορεί να δημιουργεί αυτό το οποίο εξαρτάται από αυτόν; Σύμφωνα με τον Πλωτίνο υπάρχει μια εγγενής δραστηριότητα της φύσης για κάθε τι και μία δραστηριότητα ή αποτέλεσμα που προκύπτει από αυτή τη φύση. Η πρώτη δράση είναι ενεργή στο ίδιο το πράγμα, ενώ η παραγόμενη δραστηριότητα είναι διακριτή από το πράγμα και συνάγεται από την ουσία του. Με πιο απλά λόγια, το αποτέλεσμα κατάγεται από την φύση των πραγμάτων που είναι αιτίες.

Ο Πλωτίνος (204/205- 270 μ.Χ.) ήταν σημαντικός φιλόσοφος της ύστερης αρχαιότητας και συνεχιστής της Νεοπλατωνικής Σχολής φιλοσοφίας που ίδρυσε ο Νουμίνιος.

Ο Ιάμβλιχος (250-330 μΧ), ήταν από τους πιο σημαντικούς νεοπλατωνικούς φιλοσόφους και μαθητής του Πλωτίνου, από τον οποίον επηρεάστηκε ως προς τις μυστικιστικές του αντιλήψεις.

Η δεύτερη αρχή είναι η Διάνοια ή ύπαρξη που ερμηνεύονται ως πράξεις σκέψης που συνιστούν τη θεία διάνοηση. Η πλωτινιανή Διάνοια είναι όλα τα πράγματα μαζί(ομού πάντα), η σκέψη και ο σκεπτόμενος συμπίπτουν και η κάθε ιδέα είναι με τη σειρά της διάνοια, η δραστηριότητα της οποίας είναι αιώνια. Μέσω αυτής της αρχής ο Πλωτίνος εμβαθύνει τον πλατωνικό στοχασμό για το ωραίο, συνδέοντάς το με την τελειότητα του ιδεατού κόσμου. Ενδεικτικά

αναφέρουμε τον ορισμό «μεταφυσική του φωτός», με τον οποίο ο Πλωτίνος ορίζει την φύση της αναλογίας του φωτός σε σχέση με τον κατανοητό κόσμο.

Η τρίτη αρχή αναφέρεται στην ψυχή και μέσω αυτής στην ηθική τελειοποίηση του ατόμου, με τελικό προορισμό την ένωση της ατομικής ψυχής με το Εν, πορεία που επιτυγχάνεται μέσω του ενάρετου βίου. Πέρα λοιπόν από τα μυστικιστικά και μεταφυσικά στοιχεία, ο Νεοπλατωνισμός προσφέρει και στοιχεία ηθικής διαπαιδαγώγησης.

Στην ψυχή βρίσκονται τρία επίπεδα:

1. Η ίδια η Ψυχή ως θεμελιώδης οικουμενική αρχή,
2. Η ψυχή του κόσμου,
3. Οι ψυχές κάθε ατόμου.

Κάθε άνθρωπος έχει μια οντολογική και μια γνωστική κατάσταση. Από τη μια υπάρχει η ζωντανή ενσάρκωση που υπόκειται στον χρόνο και τις αλλαγές και από την άλλη είναι η ουσία μας που ταυτίζεται με το ανώτερο μέρος της ψυχής. Για τον Ιάμβλιχο το πνεύμα, η ψυχή, το σώμα και η ύλη είναι μια αδιαίρετη αλληλουχία, βαθμιαίες συμπυκνώσεις της εκδήλωσης από την «άρρητον Αρχήν» μέχρι το φυσικό κόσμο. Για αυτό και η συνειδησιακή κατάσταση του ατόμου, η ηθική στάση και η εσωτερική ποιότητα του δηλαδή, είναι ουσιαστικό να εναρμονίζονται με τους συμπαντικούς νόμους.

Θεωρείται πως ο κόσμος διαπνέεται από μια θεία τάξη και η πραγματική ελευθερία δεν είναι οι πράξεις και επιλογές που στρέφονται προς το αισθητό, αλλά εκείνη με την οποία μπορούμε να είμαστε ενεργοί με τρόπο σύμφωνο με την αυθεντική φύση μας.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το ρεύμα του Νεοπλατωνισμού συγκεντρώνει την κλασική φιλοσοφική παράδοση αλλά ταυτόχρονα δίνει μια νέα κατεύθυνση στον στοχασμό: η σκέψη είναι επικεντρωμένη στην μεταφυσική και επιπλέον ο φιλοσοφικός στοχασμός συνδέεται με την μυστικιστική εμπειρία. Στα χρόνια του Μεσαίωνα που θα ακολουθούσαν,

είδαμε στην Δύση την άνοδο του ρεύματος της Αλχημείας, το οποίο εμπεριέχει τον σπόρο της αρχαίας κλασικής φιλοσοφίας και του μεταφυσικού της περιεχομένου. Κατά τον 11ο αι. μ.Χ. στο Βυζάντιο, σημειώνεται αναβίωση των νεοπλατωνικών ιδεών-μέσα σε χριστιανικό πλαίσιο- με τον Μιχαήλ Ψελλό και αργότερα με τον Γεώργιο Γεμιστό(Πλήθων). Κατά την Αναγέννηση επίσης ο αντίκτυπος είναι καθαρός όπου, μέσα σε ένα γενικό κλίμα αναβίωσης της κλασικής φιλοσοφίας, η νεοπλατωνική σκέψη επηρεάζει την Φλωρεντινή ακαδημία, τον Μαρσίλιο Φιτσίνο και τον Πίκο ντε λα Μιράντολα, τοποθετώντας άλλο ένα λιθαράκι σε αυτό που ονομάζουμε δυτικό πολιτισμό. Ακόμα και στα νεότερα χρόνια, επηρεασμένοι από τον νεοπλατωνισμό φέρονται να είναι ο Σπινόζα, ο Λάιμπνιτς, ο Γκαίτε και ο Μπερζόν, με όλη τη συμβολή που ο καθένας τους είχε στις επιστήμες και τη φιλοσοφία.

Παίζοντας ένα νοητικό παιχνίδι φαντασίας και βλέποντας την πορεία του Νεοπλατωνισμού μέσα στους αιώνες και τις διαφορετικές ανθρώπινες πολιτείες, μπορούμε να ισχυριστούμε ότι αποτελεί μια πρακτική «επιβεβαίωση» του ορισμού του Πλάτωνα για τις ιδέες. Μήπως αποδεικνύεται με αυτόν τον τρόπο ότι οι ιδέες όντως υπάρχουν σε έναν νοητό κόσμο, πέραν του χρόνου και του χώρου, και εμείς σαν άνθρωποι το μόνο που κάνουμε είναι να προσπαθούμε να τις θυμηθούμε;

Ο Γκότφριντ Βίλχελμ Λάιμπνιτς (1646 - 1716), εξέχουσα μορφή στην ιστορία των μαθηματικών και της φιλοσοφίας, θεωρείται ως το καθολικό πνεύμα της εποχής του (homoniversalis). Έχει αποκληθεί «ο πολυμαθέστερος ανήρ μετά τον Αριστοτέλην»

ΠΗΓΕΣ

- <https://www.stratilio.gr/%CE%BD%CE%B5%CE%BF%CF%80%CE%BB%CE%B1%CF%84%CF%89%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82/>
- Η Ιστορία της Φιλοσοφίας, Umberto Eco, Riccardo Fedriga, Ελληνικά γράμματα 2018

Η Πολιτική Έκφραση του Νεοπλατωνισμού και ο Ιουλιανός

Κείμενο: Γιώργος Χρόνης

Ο Νεοπλατωνισμός είναι το όνομα που παίρνει η Φιλοσοφία από τον 3ομ.Χ. αιώνα μέχρι και την Αναγέννηση.

Ξεκινάει στην Αλεξάνδρεια, την πόλη που ένωνε Αίγυπτο και άπω Ανατολή, Ελλάδα και Ρώμη. Η κληρονομιά που άφησε ο Πλάτωνας στην Αθήνα, μέσα από τον Μ. Αλέξανδρο απλώθηκε στην Ανατολή και μέσα από τους Ρωμαίους στη Δύση. Στην ανατολή συνάντησε τους λάτρεις της Φωτιάς και τον Ζωροάστρη, τους λάτρεις του Ήλιου και τον Μίθρα, τους Γιόγκι της Ινδίας και τις πρώτες λάμπεις του Βουδισμού. Στη Δύση αγκαλιάζει τις ρωμαϊκές Αρετές και την ενοποιητική ικανότητα της Ρώμης. Στην Αλεξάνδρεια επίσης αναζωογονείται – με ελληνική ματιά – και η αρχαία αιγυπτιακή Μαγεία.

Εκεί ένας παράξενος λιμενεργάτης (φορτοεκφορτωτής σάκων στο πλοία), ο Αμμώνιος Σακκάς, έχει ιδρύσει και διδάσκει όλα αυτά σε μια Σχολή Φιλαλήθειας. Ο μαθητής του Πλωτίνος θα εμβαθύνει στα μαθήματα αυτά και θα ετοιμάσει ένα νέο ρεύμα φιλοσόφων και θα προσθέσει στην Πλατωνική Φιλοσοφία όλα τα Αλεξανδρινά ρεύματα που είπαμε. Ο “εκλεκτικισμός” και ο “συγκρητισμός” εκφράζουν μια Οικουμενική Φιλοσοφία, που μπορεί να φωτίσει όλο τον τότε γνωστό κόσμο, χωρίς αυτή να χάνει τις πλατωνικές της ρίζες.

Το όνειρο του Πλάτωνα για μια Πολιτεία Δικαίου, όπου οι βασιλείς φιλοσοφούν ή οι φιλόσοφοι βασιλεύουν, φτερουγίζει ξανά σαν αναγεννημένος φοίνικας μέσα στην φθαρμένη πια Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Ο ίδιος ο Πλωτίνος θα το επιχειρήσει στη Ρώμη. Με το όνειρο αυτό ο Ιουλιανός, τον επόμενο αιώνα, θα αγωνιστεί μέχρι θανάτου για να αναγεννήσει τον ελληνορωμαϊκό κόσμο. Ο Μιχαήλ Ψελλός τον 11ο αι το προώθησε στο Βυζάντιο όπως κι Πλήθων Γεμιστός το επιχειρήσε πριν το οριστικό τέλος της Κων/πολης, και το μεταλαμπάδευσε στην Ιταλική Αναγέννηση.

Μετά το θάνατο του δασκάλου του Αμμώνιου, ο Πλωτίνος μετέβη στη Ρώμη κατά το 44ο έτος της ηλικίας του. Εκεί η λάμψη της ψυχής του και η φιλοσοφική του ευρύτητα φτάνουν στο απόγειό τους. Η ομορφιά της προσωπικότητάς του μαζί με την αριστοκρατική του ευγένεια και την βαθιά ταπεινοφροσύνη του εμπνέει όλη τη Ρώμη. Ανάμεσα στο πλήθος των μαθητών του συναντάμε και τον αυτοκράτορα Γαλληνός και την σύζυγό του. Πλούσιοι Ρωμαίοι του εμπιστεύονται τη μόρφωση των παιδιών τους και της περιουσίας τους και ο αυτοκράτορας του διαθέτει μια παλιά πόλη στην Καμπανία για να κάνει εκεί την “Πλατωνούπολη”, δηλαδή την ιδανική Πολιτεία του Πλάτωνα. Αλλά η ζήλια και οι συκοφαντίες πολλών πολιτικών της Ρώμης θα γκρεμίσουν αυτό το επιχείρημα και ο Πλωτίνος θα συνεχίσει την διδασκαλία του μέσα σε μικρό αλλά σημαντικό πυρήνα μαθητών. Αυτοί θα επεκτείνουν τη Σχολή του Πλωτίνου με παραρτήματα σε Αθήνα, Πέργαμο, Έφεσο, Αντιόχεια, Αλεξάνδρεια κ.α.

Όπως και ο Πλάτωνας, ο Πλωτίνος δεν κατάφερε να φτιάξει την ιδανική Πολιτεία. Περιορίστηκαν στις Σχολές τους. Αλλά

τους σπόρους του Πλάτωνα θα σπείρει μισό αιώνα μετά ο Αλέξανδρος (356 – 323 π.Χ.) σε όλη την ανατολή. Και Τους σπόρους του Πλωτίνου θα τους αναλάβει έναν αιώνα μετά, ο μαθητής των νεοπλατωνικών φιλοσόφων της Μικράς Ασίας, ο Ιουλιανός, ο επονομαζόμενος από την χριστιανική παράδοση αποστάτης και παραβάτης.

Ο Φλάβιος Κλαύδιος Ιουλιανός γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη το 331 από τον Κωνσταντίο, ετεροθαλή αδελφό του Μ. Κωνσταντίνου, και την Βασιλίνα, που πέθανε λίγους μήνες μετά την γέννα.

1. Κατατρεγμένος

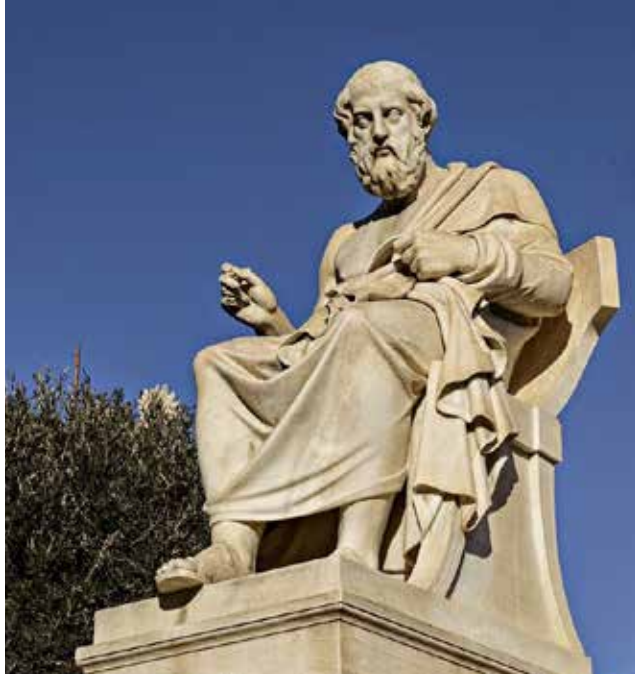
Κλείνοντας τα 5 χρόνια του είδε τους πραιτωριανούς του αυτοκράτορα Κωνσταντίου, γιού του Μ. Κωνσταντίνου και διάδοχός του, να σφαγιάζουν όλους τους συγγενείς του σε μια νύχτα. Ένας χριστιανός ιερέας του παλατιού τόλμησε να κρύψει τον Ιουλιανό και τον δυο χρόνια μεγαλύτερο αδερφό του Γάλλο για λίγες μέρες. Όταν ο αυτοκράτορας τα ανακάλυψε δεν μπορούσε να τα κατηγορήσει για προδοσία όπως έκανε για τον πατέρα τους, έτσι απλά τα εξόρισε στα ανατολικά βάθη του Βυζάντιου με αυστηρή παρακολούθηση. Ο Γάλλος εκεί ασχολήθηκε με τα στρατιωτικά ενδιαφέροντά του κι ο Ιουλιανός, στα κρυφά, με τα φιλοσοφικά του.

2. Φιλόσοφος

Στην εφηβεία του ήξερε απέξω τα ποιήματα του Ομήρου, τα έργα του Πλάτωνα, τις τραγωδίες του Αισχύλου και όλη την ελληνική Γραμματεία. Στα 20 χρόνια του είχε γνωρίσει – επίσης κρυφά – τις νεοπλατωνικές θεωρίες του Ιάμβλιχου στην Πέργαμο και τις θεουργίες του Μάξιμου από την Έφεσο. Με τις συστάσεις του Μάξιμου – έγινε ο άμεσος δάσκαλός του – έφτασε στην Αθήνα, όπου γνώρισε από κοντά την Ακαδημία του Πλάτωνα, τα Μυστήρια και τους Μύστες της Ελευσίνας. Οι λίγοι μήνες που έζησε στην Αθήνα ήταν κι οι πιο ευτυχημένοι της ζωής του.

3. Καίσαρας

Όταν ο Ιουλιανός στάλθηκε στην Αθήνα από τον αυτοκράτορα – κατά τύχη ή γιατί είχε καταλάβει πως τα “γράμματα” ήταν το μόνο ενδιαφέρον – ο αδερφός του Γάλλος στάλθηκε στην Γαλατία σαν Καίσαρας της Δυτικής

Πλάτων (427 π.Χ.- 347 π.Χ.), ιδρυτής της ομώνυμης Ακαδημίας. Ο ανδριάντας βρίσκεται στον περίβολο της σημερινής Ακαδημίας Αθηνών (μάρμαρο, Λεωνίδας Δρόσης, 1885).

αυτοκρατορίας, ήδη εξαθλιωμένης από τους επιδρομείς της Γερμανίας και από τους διεφθαρμένους τοπικούς άρχοντες. Σε λίγους μήνες ο Γάλλος συκοφαντήθηκε και εκτελέστηκε. Ο Ιουλιανός στάλθηκε να τον αντικαταστήσει. Ο 25χρονος φιλόσοφος ανέλαβε Καίσαρας σε μια χώρα που πρακτικά δεν υπήρχε πια αλλά υπήρχε η άμεση απειλή να ακολουθήσει την μοίρα του αδερφού του.

Μόνος του, χωρίς στρατιωτικές εμπειρίες, χωρίς φιλοσόφους και βιβλία γύρω του – εξαίρεση αποτέλεσε ο Σαλλούστιος, πολύ μορφωμένος στρατιωτικός και φιλόσοφος, έγινε ο μέχρι τέλους επιστήθιος φίλος και συνεργάτης του Ιουλιανού - πέρασε από τη θεωρία στην πράξη. Σε πέντε χρόνια αναδιοργάνωσε τις ρωμαϊκές λεγεώνες, νίκησε τους επιδρομείς σε μεγάλες μάχες, θεμελίωσε το Παρίσι και το έκανε πρωτεύουσα της δυτικής αυτοκρατορίας, αναδιοργάνωσε με δικαιοσύνη όλη την περιοχή του και έχτισε τείχος στο βορρά, που κράτησε μακριά τους βόρειους βάρβαρους για άλλα εκατό χρόνια. Ο νεαρός φιλόσοφος μετατράπηκε σε εξαιρετο βασιλιά!

4. Αύγουστος

Ο Αυτοκράτορας Κωνσταντίος καρπωνόταν την δόξα από τις πολεμικές επιτυχίες του καίσαρα Ιουλιανού, Μεγάλωνε όμως και η ζήλια του για αυτόν, μέχρι που η ζήλια έγινε φόβος

Φλάβιος Κλαύδιος Ιουλιανός (331/332 - 363). Υπήρξε ο τελευταίος εθνικός αυτοκράτορας της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.

μεγάλος. Ζήτησε να σταλεί ο στρατός της Δύσης στην Ανατολή, για να πολεμήσει τους Πέρσες που έκαναν επιδρομές, αλλά χωρίς τον φυσικό αρχηγό τους και συνάμα δημιουργό τους, τον Ιουλιανό. Ο φιλόσοφος καίσαρας το δέχτηκε αλλά οι λεγεωνάριοι επαναστάτησαν. Μετά από μια νύχτα πολιορκίας ανάγκασαν τον Ιουλιανό να αποδεχτεί ότι για αυτούς είναι ο μόνος Αυτοκράτορας. Η ρήξη με τον θρόνο της Κων/πολης δεν μπορούσε πια να αποφευχθεί. Η ποιοτική διαφορά των δύο αρχόντων ήταν αγεφύρωτη.

Ο Ιουλιανός κινήθηκε με μεγάλο ρίσκο και μεγάλη ταχύτητα. Σ ένα μήνα βρέθηκε με τον στρατό του έξω από την Κων/πολη, όπου πληροφορήθηκε ότι μια μέρα πριν ο Κωνστάντιος, που είχε αρρωστήσει, πέθανε. Μπήκε στην Πόλη σαν νόμιμος διάδοχος. Κήδεψε με τιμές τον προκάτοχό του κι ανακηρύχτηκε αυτοκράτορας χωρίς να χυθεί σταγόνα αίμα!

5. Θεραπευτής

Λέγεται πως μπαίνοντας στο παλάτι ο νέος αυτοκράτορας ζήτησε να ετοιμάσουν το μπάνιο του για να πλυθεί.

Εμφανίστηκαν ο υπεύθυνος για αυτό με χίλιους βοηθούς! Το ίδιο έγινε και για το φαγητό του! Το παλάτι ήταν γεμάτο σκλάβους για όσα επιθυμούσε ο κάτοικός του!

Ο Ιουλιανός έδωξε σκλάβους και αυλικούς. Εγκαταστάθηκε σε δωμάτιο λιτό σαν ασκητής. Απλός, βαθιά ανθρώπινος και τρυφερός, χωρίς πομπώδεις εμφανίσεις, ευαίσθητος στην τέχνη, μυστικιστής, οραματιστής, μεγάλος στρατηγός, τολμηρός πολεμιστής, ακούραστος εργάτης. Κάλεσε κοντά τους φιλοσόφους που είχε συναναστραφεί τα προηγούμενα χρόνια, με πρώτο τον δάσκαλό του Μάξιμο. Συγκέντρωσε εκπροσώπους από όλες τις θρησκείες της αυτοκρατορίας και είχε γύρω του αξιωματικούς και γιατρούς κάθε θρησκείας. Θέσπισε ειδικά εκπαιδευτήρια για να μορφώνονται οι τοπικοί άρχοντες και ιερείς, βασιζόμενα στις ελληνικές σχολές φιλοσοφίας (εκτός αυτές των Κυνικών και των Επικούρειων). Πολυάριθμοι νόμοι εκδόθηκαν για να προστατευτούν γεωργοί και τεχνίτες αλλά και πόλεις ολόκληρες από την πείνα και την κακοδιοίκηση. Το διοικητικό, οικονομικό και οργανωτικό έργο του συγκρίνεται με τη σοφία του Αυγούστου.

Επανάφερε με διάταγμα την ελευθερία όλων των θρησκευτών μέσα στην αυτοκρατορία. Ξανάνοιξαν οι ναοί που είχαν κλείσει ή καταστραφεί από τις χειραγωγημένες χριστιανικές μάζες. Και με επικεφαλής τον αυτοκράτορα, άρχισε η συγγραφή επιστολών,

οδηγών, λόγων και βιβλίων με σκοπό να επικοινωνήσει και να ενώσει θρησκευτικές πίστεις και αντιλήψεις όλων των λαών της αυτοκρατορίας. Έγραψε βιβλία, όπως το “Εις Βασιλέα Ήλιον” και το “Εις Μητέρα των Θεών”, σαν μυστηριακούς ύμνους και σαν οδηγούς για φιλοσοφική ερμηνεία. Ο συνεργάτης του Σαλούστιος έγραψε το περιεκτικότερο “Περί Θεών και Κόσμου”, όπου εξηγεί φιλοσοφικά και με λακωνικό ύφος, τους συμβολισμούς των Μύθων και των Θεών του αρχαίου κόσμου.

Σε όλα τα γραπτά του Ιουλιανού, καθόλου λίγα αν σκεφτούμε ότι τα έκανε τον πρώτο χρόνο της βασιλείας του, σε ώρες που έκλεβε από τον λιγοστό του ύπνο, φαίνεται η μεγάλη μνητική του κατάρτιση και η τιτάνια προσπάθειά του, μέσα από τον συγκριτισμό και εκλεκτικισμό των νεοπλατωνικών δασκάλων του, να ανανεώσει και να αναγεννήσει όλη την ρωμαϊκή αυτοκρατορία με το πλήθος των λαών της. Η καρδιά και το αίμα για την αναγέννηση αυτή ήταν η ελληνική φιλοσοφία και η ελληνική γλώσσα και παιδεία.

6. Το τέλος

Έζησε έναν χρόνο στο παλάτι. Μετά ξεκίνησε την τολμηρή και επίσης νικηφόρα εκστρατεία του ενάντια στους Πέρσες, στην Ανατολική Αυτοκρατορία. Λόγω μιας προδοσίας δεν κατάφερε να κυριεύσει την πρωτεύουσα των Περσών, έτσι οπισθοχώρησε για να περάσει τον χειμώνα στις δικές του βάσεις. Σε μια επίθεση των εχθρών, ο Ιουλιανός χτυπήθηκε από (ρωμαϊκό!!) δόρυ στα πλευρά και μετά από λίγες ημέρες υπέκυψε στο τραύμα του. Πέθανε ανάμεσα σε εκλεκτούς συντρόφους συζητώντας θέματα για τον θάνατο, όπως αρμόζει σε φιλόσοφο στωικό και σωκρατικό. Ήταν Ιούνιος του 362, είχε βασιλέψει μόλις 20 μήνες κι είχε ζήσει συνολικά 32 χρόνια!

Την επόμενη μέρα ξεκίνησε ο διωγμός των φιλοσόφων που ήταν μαζί του. Ένας ή δύο επέζησαν, οι άλλοι σφαγιάστηκαν.

Επίλογος

Στις μέρες μας έχει καταντήσει σχεδόν αδύνατο να αντιληφθούμε ότι κάποτε υπήρξαν άνθρωποι με πνευματική δύναμη και μεγαλοφυΐα μεγέθους σαν του Μ. Αλεξάνδρου ή του Ιουλίου Καίσαρα. Όμως οι πιο σοβαροί και ανεξάρτητοι ιστορικοί κατατάσσουν το έργο του Ιουλιανού σαν αντάξιο τους. Επιχείρησε με την βοήθεια των νεοπλατωνικών φιλοσόφων την αναγέννηση του ελληνορωμαϊκού κόσμου, δηλαδή της τότε

Ο Σαλλούστιος έζησε κατά τον 4ο αι. μΧ. Ήταν φιλόσοφος και συγγραφέας και υπήρξε στενός φίλος του αυτοκράτορα Ιουλιανού. Από τα σημαντικότερα έργα του είναι η πραγματεία «Περί Θεών και Κόσμου».

γνωστής οικουμένης! Δεν κατάφερε όμως να θεραπεύσει όλη την άγνοια, διαφθορά και φανατισμό της εποχής του.

Ο Φοίνικας του Νεοπλατωνισμού έγινε στάχτη και έδωσε ραντεβού σε επόμενες ιστορικές στιγμές. Η προσπάθεια του Μιχαήλ Ψελλού, του Πλήθωνα Γεμιστού και της Ιταλικής Αναγέννησης βγήκαν από τις σπίθες αυτού του φοίνικα και όποιος είναι ικανός να διακρίνει τέτοιες σπίθες, θα μπορέσει να τις συναντήσει και στα χρόνια μας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Πλωτίνος, Νεοπλατωνικοί, Πλήθων Γεμιστός. Εσωτερικές σημειώσεις από Νέα Ακρόπολη.
2. Νεοπλατωνισμός - Διαδικτυακές εργασίες από Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού
3. Ο Πός του Ήλιου, Ιουλιανός ο Παραβάτης. Τάσος Αθανασιάδης, εκδ. ΕΣΤΙΑ
4. Εις Μητέρα των Θεών, εις Βασιλέα Ήλιον - Ιουλιανός. Μετάφραση Πέτρου Γραβιγγερ. Εκδ. ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ
5. Περί Θεών και Κόσμου. Σαλούστιος. Μετάφραση Πέτρου Γραβιγγερ. Εκδ. ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ
6. Επιστολές Ιουλιανού. Εκδόσεις ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ
7. Άπαντα Ιουλιανού. Εκδ. ΚΑΚΤΟΣ
8. <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9D%CE%B5%CE%BF%CF%80%CE%BB%CE%B1%CF%84%CF%89%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82>
9. <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%99%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CF%8C%CF%82>

Οι Αρετές ως Καθάρσεις

Κείμενο: Παύλος Δρίτσας, Χρυσάνθη Ρισβιά

Συλλογισμούς θα παραθέσουμε σε αυτό το άρθρο. Το θέμα της αρετής και το θέμα της κάθαρσης απασχόλησε φιλοσοφικές διάνοιες, που το εύρος της σκέψης τους εμείς δεν μπορούμε να αγγίξουμε.

Το φιλοσοφείν, όμως, ως χαρακτηριστικό έλλογου όντος, μας δικαιώνει και μας υποχρεώνει, να αναζητήσουμε και να βρούμε αναλογίες του στοχασμού των σοφών στις δικές μας καθημερινές πράξεις. Με την αυτοπαρατήρηση, τον έλεγχο και τη διόρθωση θα βελτιώσουμε την ποιότητα της δικής μας ζωής.

Σύμφωνα με το λεξικό της αρχαίας Ελληνικής γλώσσας, η λέξη «αρετή» πιθανώς να συνδέεται με το ρήμα «ἀραρίσκω» που σημαίνει συνδέω, συνταιριάζω, συνενώνω. Επομένως, η αρετή μας συνδέει μας συνενώνει με κάτι. Με τι όμως; Σύμφωνα με την επικρατούσα έννοια, ως αρετή νοείται μια σταθερή στροφή της θέλησης του ανθρώπου προς το αγαθό με την ευρύτερη σημασία του όρου. Άρα, θα λέγαμε, πως η αρετή μας συνδέει με το καλό, δηλαδή με το ανώτερο.

Κατά τον Αριστοτέλη στα «Ηθικά Νικομάχεια», η φύση μάς δίνει τη δυνατότητα να δεχθούμε την αρετή, αλλά η ίδια η αρετή δεν υπάρχει εκ φύσεως· αποκτάται εξ έθους. Γιατί, κάτι που υπάρχει εκ φύσεως δεν αλλάζει. Όσο κι αν προσπαθήσει κανείς να συνηθίσει μια πέτρα να πηγαίνει προς τα πάνω, πετώντας την στον αέρα, δεν θα το καταφέρει γιατί η πέτρα από τη φύση της πέφτει προς τα κάτω. Ενώ η αρετή που δεν υπάρχει από τη φύση, αλλά ούτε και είναι ενάντια στη φύση, αποκτάται και τελειοποιείται με τη συνήθεια.

Ο Πλάτωνας στο έργο του, ειδικά στο διάλογο «Μένων» προσπαθεί να ορίσει την αρετή αλλά, τελικά, ο Σωκράτης δεν καταφέρνει να δώσει σαφή ορισμό. Δέχεται ότι η αρετή διδάσκεται, όμως, δεν υπάρχουν δάσκαλοι της αρετής. Είναι κάτι σαν την έμπνευση που κάνει τους ποιητές να γράφουν ποιήματα αλλά δεν ξέρουν πως γίνεται αυτό για να το διδάξουν σε άλλους.

Αυτό που μπορούμε να δεχτούμε, με σχετική σιγουριά, από τη σκέψη των φιλοσοφικών πηγών του Νεοπλατωνισμού, είναι ότι η αρετή έρχεται στον άνθρωπο από «πάνω», από το μυστηριακό βάθος του όντος του, από το πνευματικό μέρος του.

Ως αρετή, στην ανθρώπινη σκέψη, ορίζεται η ηθική αριστεία. Το να αριστεύει κανείς πάνω στον άξονα της ηθικής, τον άξονα που περιλαμβάνει τα πιο υψηλά χαρακτηριστικά του ανθρώπινου όντος. Την καλοσύνη, την ευγένεια, τη γενναιοδωρία, την ανδρεία, τη σωφροσύνη, την ταπεινοφροσύνη και ότι άλλο καλό μπορεί να σκεφτεί κανείς.

Επειδή η φιλοσοφία οφείλει να είναι πρακτική ας αναρωτηθούμε. Έχουμε άραγε, εμείς, σχέση με κάποια από αυτές τις μεγάλες λέξεις; Αν ρωτήσουμε τον εσωτερικό εαυτό μας τι θα απαντήσει; Μήπως, αν κοιτάξουμε μέσα μας, θα βρούμε σκιές ζήλιας, μάσκες φόβου, το συμφέρον μου πάνω απ' όλα, οι άλλοι δεν με καταλαβαίνουν, νιώθω οργή και θυμό, περιμένω να πάρω την εκδίκηση μου... και τα λοιπά;

"Επίστρεψε στον εαυτό σου και κοίτα: αν δεν τον δεις ωραίο, κάνε σαν τον αγαματοποιό ενός ωραίου αγάλματος που κόβει λίγο εδώ, γυαλίζει λίγο εκεί, μαλακώνει εκείνο το χαρακτηριστικό, καθαρίζει το άλλο, μέχρι να δώσει ωραία μορφή στο άγαλμα. Έτσι κάνε κι εσύ, αφάιρεσε τα περιττά, ίσιωσε τα στραβά, καθάρισε τα σκοτεινά και κάνε τα φωτεινά, χωρίς να σταματήσεις ποτέ να εργάζεσαι στο δικό σου άγαλμα".
Πλωτίνος, *Περί του καλού (ωραίου)*, *Εννεάς9η*, 7-12.

Δεν χρειάζεται το γνώθι σαυτόν για να παραδεχτεί κάποιος πως έχει αντιμετωπίσει ψυχολογικές τρικυμίες, νοητικά αδιέξοδα και κενές πράξεις, σε όλους μας συμβαίνουν αυτά αφού συμμετέχουμε σε ένα ομαδικό ασυνείδητο. Είναι ζητούμενο για τον άνθρωπο να φωτίσει τα σκοτάδια του κι αυτό φαίνεται στο ότι, ενδόμυχα, όλοι οι άνθρωποι θέλουν κάτι να ξέρουν. Να σκεφτούμε και μερικούς που θέλουν να τα ξέρουν όλα.

Όπως έχουμε σώμα με μορφή, έχουμε και ψυχισμό με μορφή, τον δικό μας ψυχισμό. Έχουμε και νοητικό σώμα, ένα σύνολο προσωπικών αντιλήψεων, εμπειριών, ελπίδων, προσκολλήσεων και γνώσεων, μέσω των οποίων αποφασίζουμε πάρα πολλές φορές μέσα στην ημέρα για το τι θα κάνουμε κάθε φορά. Μερικές φορές νιώθουμε σαν να βρισκόμαστε σε πεδίο μάχης.

Κατά τους Νεοπλατωνικούς η αρετή έρχεται στον άνθρωπο από «πάνω», από το μυστηριακό βάθος του όντος του, από το πνευματικό μέρος του.

Η καθημερινή μας επιβίωση είναι ένας καθημερινός πόλεμος, που ζητά έναν καθημερινό ήρωα. Με τις πράξεις μας θρέφονται τα όνειρα μας και όταν μένουμε άπραγοι μας συναρπάζουν οι ψευδαισθήσεις μας και γινόμαστε υποχείριο του μυαλού μας.

Για να το πετύχει αυτό κάποιος πρέπει να φθάσει στην «κάθαρση», μέσω του ενάρετου βίου και έπειτα μέσω διαλογισμού να φθάσει σε μυστικιστική έκσταση και τελικά να ενωθεί με το Θεό.

«Κάθε ψυχή είναι και γίνεται αυτό ακριβώς που βλέπει ...»
Πλωτίνος, *Εννεάς4η* 3,8.15

Ας θέσουμε ένα εύλογο ερώτημα ελπίζοντας να αξίζει τον συλλογισμό. Μπορεί ένας άνθρωπος να κατακτήσει στο μέλλον του μια δυνατότητα, αν δεν υπάρχουν ήδη μέσα του οι σπόροι αυτής της δυνατότητας ως προδιαγραφές;

Άλλοι το ορίζουν ως defacto, άλλοι πιστεύουν ότι η εξέλιξη μπορεί να γεννήσει δυνατότητες και να ξεκινήσει πράγματα από το μηδέν, εκ του μη όντος. Ίσως, δηλαδή, κάποτε ο άνθρωπος

Όπως λένε οι πέραν των Ιμαλαίων σχολές, κάθε επίπεδο της σχολής μαθητείας κρύβει νέα λουλούδια για τον οδοιπόρο.

να γίνει πλανήτης ή να ζήσει σαν αράχνη. Εμείς ελπίζουμε ο άνθρωπος να ολοκληρωθεί ως άνθρωπος και να ξεδιπλώσει τα πιο τέλεια χαρακτηριστικά, που κοιμούνται ακόμα μέσα του, περιμένοντας τις κατάλληλες συνθήκες για να ανθίσουν. Όπως λένε οι πέραν των Ιμαλαίων σχολές, κάθε επίπεδο της σχολής μαθητείας κρύβει νέα λουλούδια για τον οδοιπόρο, καινούργιες δυνάμεις για να κατακτήσει κανείς.

Όλοι έχουμε μέσα μας σπόρους των δυνάμεων, σπόρους των αρετών. Εδώ, θα πρέπει να διευκρινίσουμε και να διαχωρίσουμε τις αρετές από τις ικανότητες ή τις δυνατότητες. Οι άνθρωποι μεταξύ τους έχουν πολλές διαφορές. Άλλοι είναι κοντοί και άλλοι ψηλοί, διαφέρουν στο βάρος, στη νοητική οξύτητα, στις περιστάσεις και σε τόσα άλλα που, στην πράξη, τους κάνουν να διαφέρουν και σε ικανότητες και σε δυνατότητες. Οι αρετές βρίσκονται πέρα από όλα αυτά. Δεν διαχωρίζουν τους ανθρώπους, τους ενώνουν, τους εναρμονίζουν, τους συντονίζουν. Το να είναι δίκαιος κανείς δεν έχει να κάνει με το ύψος ή τους μύες. Οι σπόροι των λανθανουσών δυνάμεων που υπάρχουν μέσα μας είναι αυτοί που θα μας ενώσουν μεταξύ μας, με το σύμπαν και

με τον Θεό. Όσο κι αν φαίνεται αδύνατον να συμβεί, υπάρχει μέσα μας ο σπόρος που θα μας κάνει κάποτε να μονιάσουμε σαν αδέρφια. Είμαστε οικογένεια, όλοι άνθρωποι, υπάρχει στις προδιαγραφές μας.

Αν και δεν μπορεί να το συλλάβει ανθρώπου νους ότι είναι εφικτό κάτι τέτοιο, προσπαθούμε τόσο πολύ για το αντίθετο.

Φαίνεται λοιπόν ότι το μυαλό μας δεν χωράει ούτε τις προδιαγραφές μας. Σαν να μην υπάρχει ο Χριστός ή ο Βούδας μέσα μας. Είμαστε μικρόμυαλοι. Πρέπει να εξαγνιστούμε, να ξεπλύνουμε από πάνω μας τη μικροπρέπεια, να καλλιεργήσουμε τους σπόρους των αρετών μας, των πιο θετικών ονείρων μας.

Είναι εύκολο; Όσο να καλλιεργήσεις ένα άγριο χωράφι. Η αρετή σχετίζεται με την άροση, το όργωμα, και συνεπώς με την καλλιέργεια, την κουλτούρα και τον πολιτισμό. Δεν είναι εύκολο, θα παιδευτείς για να εκπαιδευτείς.

Μπροστά στην αρετή οι αθάνατοι θεοί έβαλαν τον ιδρώτα. Ο δρόμος δε προς αυτήν είναι μακρύς και ανηφορικός και στην αρχή ανώμαλος. Όταν, όμως, πλησιάζει προς το τέλος, από εκεί πια γίνεται εύκολος, από δύσκολος που ήταν πριν)

ΗΣΙΟΔΟΥ, Έργα και Ημέραι, 289 – 292

Όλα δονούν στο σύμπαν, όλα είναι συχνότητες. Πρέπει να γράψουμε τη δική μας μουσική, αυτά που θέλουμε να εκπέμπουμε στο κόσμο της ζωής που μας έλαχε. Να λάμπουν οι καλύτερες συγχορδίες που έχουμε. Οι μούσες είναι κόρες του Απόλλωνα, που είναι θεός θεραπευτής και θεός της καθάρσης. Τα τραγούδια τους υμνούσαν τον Δία, τον πατέρα της φύσης. Τι ωραίο να είναι κανείς φυσικός!

*Στο Πλωτινικό φιλοσοφικό σύστημα, η Ψυχή, είναι μια διαρκώς μεταβαλλόμενη διαμορφωτική δύναμη, ποιητική αιτία του αισθητού κόσμου που κοσμεί και διοικεί όλο το Σύμπαν σύμφωνα με το αιώνιο νοητικό πρότυπο του Νεοπλατωνισμού, το λυκόφως της αρχαίας ελληνικής φιλοσοφίας,
(2003, Θ. Πελεργίνης)*

Να είσαι ο εαυτός σου, ο πιο φωτεινός, ο πιο γενναίος. Χρειάζεται ανδρεία για να νικήσεις τον προσωπικό σου Μινώταυρο. Με τις αρετές θα καθαρίσεις τις πληγές που προκάλεσε ο εγωισμός σου.

Η σφροσύνη να καθοδηγεί τα βήματα σου, με ανδρεία να αντιμετωπίζεις τους φόβους σου, με σοφία να διαλέγεις τα αδέρφια σου.

Η δικαιοσύνη είναι έργο των θεών. Η δική μας δουλειά είναι να πολεμήσουμε το σκοτάδι. Πρώτα απ' όλατο δικό μας.

Τι είδους είναι, λοιπόν, ο σπουδαίος Άνθρωπος; Είναι εκείνος που έχει την Ικανότητα να ενεργεί με το Καλύτερο μέρος του!
Πλωτίνος, (Εννεάς 3η, Πραγματεία 4η).

Χρειάζεται ανδρεία για να νικήσεις τον προσωπικό σου Μινώταυρο.

Σχέσεις του Ερμητισμού και του Νεοπλατωνισμού με τον Χριστιανισμό

Κείμενο: Αθανάσιος Κουκουβής

Ο Χριστιανισμός πάλεψε πολύ να βρει την ταυτότητα του. Ξεκίνησε ως Ιουδαϊκή αίρεση και προσπαθώντας να απλώσει τα φτερά του στα έθνη αναγκάστηκε να αντιμετωπίσει ισχυρά και σοφά φιλοσοφικό-θρησκευτικά ρεύματα σκέψης (ιδιαίτερα το Νεοπλατωνισμό και τον Ερμητισμό) που είχαν ήδη δώσει απαντήσεις στα μεγάλα ζητήματα της Μεταφυσικής, των έσχατων αρχών, της Φυσικής και της Ηθικής. Πολέμησε αυτές τις κινήσεις. Αυτό που χρειαζόταν για να εξαπλωθεί το οικειοποιήθηκε. Αυτό που του στεκόταν εμπόδιο το γελιοποίησε ή το κατέστρεψε. Και αφού επικράτησε, πάλι η νεοπλατωνική και η ερμητική φιλοσοφία ήταν τα βοηθήματα του για να βάλει σε μια τάξη και λογική συνέχεια, τα Δόγματα του.

Ερμητισμός, ο Αιγυπτιακός Εσωτερισμός

Αίγυπτος, η χώρα των Μυστηρίων και του Ιερού. Γενιές ανθρώπων τη λάτρεψαν και τη λατρεύουν και γενιές ανθρώπων την φοβήθηκαν ή και τη μίσησαν. Ελάχιστοι όμως τη γνώρισαν και ένιωσαν μέχρι το "μεδούλι" την ιερατική σπονδυλική στήλη που στήριξε και ζωογόνησε την αρχαία Αίγυπτο. Κάθε αιώνας έδειχνε και διαφορετικές όψεις και ερμηνείες αυτού του ιδιόμορφου πολιτισμού. Τυραννικός αλλά και μεγαλοπρεπής, δεισιδαιμονικός αλλά και επιστημονικός, αντιφατικές εικόνες αυτού του πολιτισμού που μας κάνουν πολύ επιφυλακτικούς στο να καταλήξουμε σε μια ασφαλή και σίγουρη κρίση. Μέσα από το "καλειδοσκόπιο" λέξεων και εικόνων ξεπροβάλλει η μορφή του Θωτ ή του Ερμή του Τρισμέγιστου, όπως καθιερώθηκε στους Αλεξανδρινούς χρόνους. Ο Θωτ, ο γραφέας των θεών, ο ερμηνευτής και αγγελιαφόρος τους είναι ο κρίκος της γνώσης ανάμεσα στον ουρανό και την γη. Είναι ο πρώτος θεός Ιερέας που έμαθε στους ανθρώπους να χρησιμοποιούν το νοητικό σπινθήρα τους και να αναπτύξουν τις τέχνες και τις επιστήμες. Αυτή η μυθιστορική μορφή είναι ο φύλακας των Μυστηρίων της αρχαίας Αιγύπτου, ο μυσταγωγός που οδηγεί τους αναζητητές στις βαθμίδες της μνητικής γνώσης. Η γνώση του Θωτ, του Ερμή του Τρισμέγιστου, ονομάστηκε Ερμητισμός στους Αλεξανδρινούς χρόνους και αντιπροσωπεύει τη φιλοσοφία της αρχαίας Αιγύπτου.

Το πιο αντιπροσωπευτικό γραπτό κείμενο που μας μυνεί σε αυτή την φιλοσοφία είναι τα Ερμητικά Κείμενα, μια συλλογή από αυτοτελή ή αποσπασματικά κείμενα που διαμορφώθηκαν τον 4ο-1ο αιώνα π.Χ. Η πλήρης καταγραφή έγινε όμως όπως την έχουμε σήμερα, τον 2ο-4ο αιώνα μ.Χ. Μέσα από τα Ερμητικά Κείμενα δυσκολευόμαστε να ξεχωρίσουμε την αμιγή Αιγυπτιακή φιλοσοφία από το πλήθος των πλατωνικών και πυθαγορικών στοιχείων που κυριαρχούν. Τα Ερμητικά Κείμενα είναι στο μεγαλύτερο μέρος τους, μια προέκταση και εμβάθυνση των νεοπλατωνικών και νεοπλατωνικών γνώσεων.

Οι σύγχρονοι μελετητές είναι σίγουροι ότι αν και η ερμητική φιλολογία γράφτηκε τον 2ο-4ο αιώνα μ.Χ., οι ιδέες προϋπήρχαν. Όπως λέει ο Ν. Ματσούκας: "Μπορεί μεν η ερμητική φιλολογία π.χ. να γράφτηκε και να αποτέλεσε συλλογή το δεύτερο και

τρίτο αιώνα μ.Χ., οι ιδέες της όμως ανάγονται και σε αυτόν τον Ποσειδώνιο. Το ερώτημα όμως παραμένει. Ο Ερμητισμός είναι μήπως απλά και μόνο μια αντιγραφή του νεοπλατωνισμού κι έτσι δεν υπάρχει ή δεν φανερώθηκε ο αιγυπτιακός μυστικισμός ή μήπως και η ελληνική φιλοσοφία και ο ερμητισμός έχουν μια κοινή ιδεολογική και γνωσιολογική πηγή;

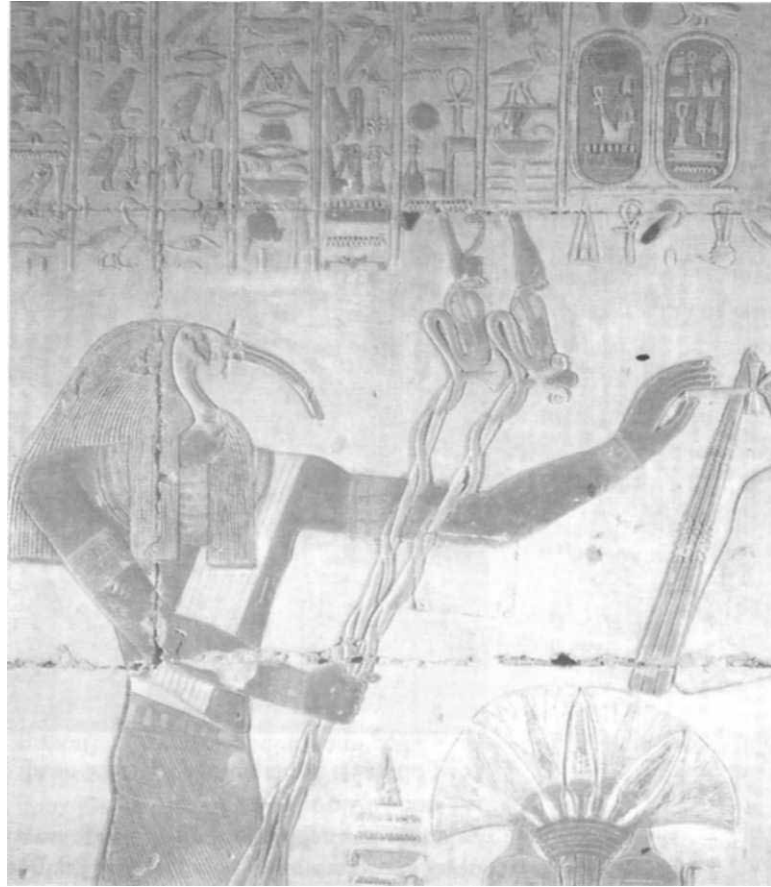
Ο Πλούταρχος μνημονεύει παλιούς Έλληνες στοχαστές που επισκέφτηκαν την Αίγυπτο και συναναστράφηκαν τους εκεί σοφούς όπως το Λυκούργο, το Σόλωνα, το Θαλή, τον Πυθαγόρα, τον Εϋδοξο, τον Πλάτωνα (Περί Ισιδος και Οσίριδος,10) αλλά και τον Ορφέα, ο οποίος παρέλαβε πολλές από τις τελετές της Ισιδας και του Όσιρι και τις εισήγαγε στην Ελλάδα ως τελετές της Δηούς και του Διονύσου (Στοβαίου Ανθολ. 84, από τον Πλούταρχο). Ο Πρόκλος είναι σαφής στο ότι ο Ερμής έχει επηρεάσει τον Πλάτωνα και όχι το αντίστροφο. Αυτό φαίνεται στο έργο του Πρόκλου "Σχόλια στον Τίμαιο", I 17: "Ασφαλώς και η παράδοση των Αιγυπτίων τα ίδια λέγει γι' αυτήν (εννοεί την ύλη). Και ο θεός Ιάμβλιχος αναφέρει ότι και ο Ερμής πιστεύει πως η υλότητα προέρχεται από την ουσιότητα και είναι προφανές ότι απο τούτοντον Ερμή έχει πάρει και ο Πλάτωνας αυτή την άποψη για την ύλη".

Σε αυτήν την περίπτωση, όπως και σε πολλές άλλες η εσωτερικιστική ερμηνεία μας βοηθάει να δώσουμε απάντηση σε αυτά τα ερωτήματα. Ο Ερμητισμός, ανεξάρτητα από τη γραπτή μορφή του είναι μία έκφραση της εσωτερικής φιλοσοφίας και γνώσης. Οι ομοιότητες που υπάρχουν με την Ελληνική και Ελληνιστική φιλοσοφία δεν είναι ούτε δάνεια ούτε ληστείες. Οφείλονται στην πνευματική συγγένεια που ενώνει αυτά τα δύο συστήματα και στην κοινή ρίζα τους, στους Αρχαίους Ιερείς που όπως λέει ο Ιάμβλιχος στο έργο του "Περί Μυστηρίων" είναι οι ιδρυτές της Θεουργίας και μέσα σε αυτούς συγκαταλέγει και τον Ερμή τον Τρισμέγιστο (VIII,I).

Από κάποια στιγμή και μετά, όταν μιλάμε για Ερμητισμό μιλάμε και για νεοπλατωνισμό και αντίστροφα, όταν μιλάμε για νεοπλατωνισμό αναφερόμαστε θέλουμε δεν θέλουμε και στον βασικό κορμό του ερμητικού εσωτερισμού.

Χριστιανισμός: Από Ιουδαϊκή αίρεση σε παγκόσμια θρησκεία

Ο χριστιανισμός ήταν μία από τις πολλές θρησκείες της εποχής του, όταν γεννήθηκε. Εκμεταλλεύτηκε σωστά την

Ο Θεός Ερμής της Αρχαίας Αιγύπτου

παρακμή των παλαιών θρησκειών κι έφερε το δικό του μήνυμα ελπίδας στον ταραγμένο και απογοητευμένο κόσμο. Όπως λέει ο Γ.Στοιγιόγλου στην "Εκκλησιαστική Ιστορία": "Δύο είναι τα σπουδαιότερα ιστορικά γεγονότα που έκριναν την επικράτηση του Χριστιανισμού ως παγκόσμιας θρησκείας: η επιστροφή του Παύλου και η αποδοχή του λόγου του Ευαγγελίου από τους Έλληνες της Αντιόχειας".

Ο Παύλος ήταν όμως η κυριότερη αιτία που ο Χριστιανισμός έγινε παγκόσμια θρησκεία. Αυτός ήταν που συνέλαβε την ιδέα να ξεφύγει ο Χριστιανισμός από τον Μωσαϊκό Νόμο. Δεν φοβήθηκε ούτε τις συγκρούσεις με τους άλλους Απόστολους και, κυρίως με τον Πέτρο. Όπως λέει ο Γ.Στοιγιόγλου στο ίδιο έργο (που είναι ένα από τα βασικά διδακτικά έργα της Θεολογικής Σχολής της Θεσσαλονίκης):

"Ο χριστιανικός κόσμος και ιδιαίτερα οι χριστιανοί της Αντιόχειας και των Ιεροσολύμων αντιμετώπισαν την περίοδο αυτή μια κρίση σχετικά με το θέμα της εισόδου των εθνικών

Εδώ η κρίση του Ανθρώπου, αναπαριστάται με το ζύγισμα των πράξεων του.(από ελληνικό βυζαντινό ναό του Βόλου.)

Κάτω το ζύγισμα της ψυχής του ανθρώπου από αρχαίο αιγυπτιακό ναό. Η ομοιότητα είναι προφανής.

στην εκκλησία. Δημιουργήθηκαν δύο ομάδες. Η μία με ηγέτες τον Ιάκωβο και τον Πέτρο απαιτούσε από τους εθνικούς να περιτέμνονται πρώτα για να γίνονται δεκτοί στην Ιουδαϊκή κοινότητα των Ιεροσολύμων και στην συνέχεια να έχουν το δικαίωμα να γίνουν χριστιανοί. Η δεύτερη με ηγέτες τον Παύλο και τον Βαρνάβα, άφηνε τους εθνικούς ελεύθερους από κάθε υποχρέωση προς τον Μωσαϊκό Νόμο. Σύμφωνα με τον Παύλο (Γαλ.2,12) υποκινητής αυτής της κατάστασης ήταν ο Ιάκωβος, για τον Λουκά όμως (Πραξ. 15,5) η διαφωνία προήλθε από πρόσωπα της αίρεσης των Φαρισαίων. Ο απόστολος Παύλος χαρακτηρίζει αυτά τα πρόσωπα ως παρείσακτους, ψευδαδελφούς (Γαλ 2,4-5).

Η επιμονή και η πίεση των ψευδαδελφών ανάγκασαν τους ηγέτες της εκκλησίας να συγκαλέσουν αποστολική σύνοδο. Στην Σύνοδο αυτή που έγινε το 42 στα Ιεροσόλυμα πήραν μέρος οι απόστολοι και οι πρεσβύτεροι της εκκλησίας των Ιεροσολύμων...

Γι' αυτό πολύ γρήγορα οι συνέδροι συνήλθαν σε νέα συνέδρια και πήραν απόφαση να απαλλάξουν τους "εξ εθνών Χριστιανούς" από τον ζυγό του Μωσαϊκού Νόμου.... Η υπαναχώρηση του Πέτρου και του Βαρνάβα στις τελεσιδικές αποφάσεις της συνόδου "φοβούμενοι τους εκ περιτομής" (Γαλ.2,12) ανάγκασαν τον Παύλο να τους ελέγξει δημόσια".

Αυτή η πρώιμη σύγκρουση έφερε νικητή τον Παύλο και έγειρε την πλάστιγγα προς το μέρος της διεθνοποίησης του Χριστιανισμού, χωρίς να είναι αναγκαίο προστάδιο η αποδοχή του Ιουδαϊσμού. Για να μπορέσει όμως

ο Χριστιανισμός να γίνει ευρύτερα αποδεκτός, έπρεπε να ντύσει τις διδασκαλίες του με ένα πιο φιλοσοφικό και ελληνιστικό ένδυμα. Από την άλλη, για να είναι κάτι ξεχωριστό έπρεπε να απαρνηθεί και να αποδιώξει εκείνα τα στοιχεία, τις γνώσεις και τα δόγματα που θα τον ταύτιζαν με μία γνωστή και ήδη παρηκμασμένη φιλοσοφικο-θρησκευτική κίνηση.

Αρχή της Χριστιανικής φιλοσοφίας -Επιρροές από τον Νεοπλατωνισμό και τον Ερμητισμό

Η χριστιανική εκκλησία, τους πρώτους δύο αιώνες δεν έδωσε τόσο βάση στην θεωρητική της διαμόρφωση και στην δογματική της εξάπλωση. Προσπάθησε να κρατηθεί από τα απλά της δόγματα και να συνενώσει τους πιστούς με ισχυρά δεσμά πίστης, κυρίως λόγω των διωγμών εκ μέρους των αυτοκρατόρων. Σε αυτή την πρώτη φάση, μεγάλη σημασία είχε η συντελειολογία, τα Μυστήρια και γενικότερα η αυστηρή ηθική ενδυνάμωση. Λέει ο Γ.Στογιόγλου: "Τα ήθη των χριστιανών των πρώτων χρόνων της εκκλησίας διακρινόταν για την απλότητα και την αυστηρότητα τους. Η αγνότητα πήγαζε από τη Χριστιανική διδασκαλία αλλά και από αντίθεση στον ειδωλολατρικό κόσμο, κυρίως, όμως από την γνώμη που διαδίδονταν παντού για το επικείμενο τέλος του κόσμου... Μετά το διδακτικό μέρος της λατρείας οι κατηχούμενοι αποχωρούσαν μαζί με τους μετανοούντες. Την ίδια μυστικότητα απαιτούσαν από τους κατηχούμενους και για το

βάπτισμα. Η αιτία αυτής της μυστικότητας προέρχεται από τα λόγια του Χριστού "Μη δύτε τα άγια τοις κυσί" (Ματθ.7,6). Στον δεύτερο αιώνα παρουσιάστηκε η ανάγκη να παρουσιαστεί προς τα έξω η χριστιανική γνώση. Αυτοί που το ανέλαβαν ήταν οι Απολογητές. Πιο σημαντικός ήταν ο Ιουστίνος. Ο Ιουστίνος αφού πέρασε από πολλές Σχολές φιλοσοφίας τελικά κατέληξε στον Χριστιανισμό και έγραψε απολογίες για την υπεράσπιση των χριστιανικών δογμάτων. Ο Ιουστίνος υποστηρίζει πολλές πλατωνικές θέσεις λέγοντας ότι Πλάτωνας είχε γνώση της Π.Διαθήκης. Λέει ότι ο Θεός είναι άρρητος και αουνόμαστος. Η κίνηση, όμως που θα κλυδωνίσει τον χριστιανισμό είναι η κίνηση των Γνωστικών. Οι Γνωστικοί πλησίασαν πάρα πολύ την ελληνιστική φιλοσοφία και αυτό φόβισε την εκκλησία γιατί ο σκοπός της ήταν να παρουσιαστεί ως μια ριζική καινοτομία και να γίνει ο φορέας ελπίδας των απογοητευμένων από τις γνωστές θρησκείες της εποχής. Οι Γνωστικοί που διαιρούνταν σε πολλές Σχολές (Οφίτες, Περάτες, Μαρκιανιστές, Καρποκρατιανιστές κ.α.), ήταν χριστιανοί οι οποίοι υποστήριζαν ότι ο Χριστιανισμός είναι μυστηριακό σύστημα και κατακτάται όχι μόνο με την πίστη αλλά και με τη γνώση. Χρησιμοποιεί την αλληγορική μέθοδο, παραδέχεται πολλές από τις φιλοσοφικές έννοιες των φιλοσοφικών Σχολών και γίνεται ένα συγκριτιστικό ρεύμα με κυρίαρχο πρόσωπο το Χριστό.

Πιο επιστημονική μέθοδο για την θεωρητική θεμελίωση του Χριστιανισμού ακολούθησαν οι Κατηχητές και Εξηγητές της χριστιανικής Σχολής της Αλεξάνδρειας. Ο κυριότερος εκπρόσωπος ήταν ο Ωριγένης (185-254). Ο Ωριγένης ήταν από τις πιο σημαντικές μορφές του Χριστιανισμού. Ήταν ίσως ο μόνος που δοξάστηκε τόσο πολύ για την προσφορά του στον Χριστιανισμό, αλλά και ο μόνος του οποίου οι ιδέες διώχθηκαν και παραμελήθηκαν στα μεταγενέστερα χρόνια του χριστιανισμού. Ο λόγος είναι ότι στα πρώτα χρόνια του χριστιανισμού, που η διατύπωση των δογμάτων ήταν απλή και χωρίς ικανοποιητική θεωρητική επεξεργασία, ο Ωριγένης με τον οξύτατο νου του και την φιλοσοφική του ευρυμάθεια, εξόπλισε θεωρητικά τους χριστιανούς και τους έδωσε τα γνωσιολογικά και νοητικά όπλα για να πολεμήσουν τις παλιές θρησκείες και φιλοσοφίες.

Είναι χαρακτηριστικό, το πρόγραμμα των μαθημάτων στην Σχολή του που ακολουθούσε την σειρά: Διαλεκτική, διδασκαλία των φυσικών επιστημών και της φιλοσοφίας

Ο Απόστολος Παύλος

της φύσης, γεωμετρία, αστρονομία, ηθική με βάση τον Πλάτωνα, σπουδή των αρχαίων φιλοσόφων και τελευταίο το μάθημα της Θεολογίας και της γνώσης των έσχατων αρχών. Χαρακτηριστικό επίσης της βαθιάς του επιρροής από την αρχαία μυστηριακή γνώση είναι αυτό που είπε ο νεοπλατωνικός Πορφύριος γι' αυτόν: "Ο Ωριγένης στην πρακτική ζωή του ζούσε χριστιανικά παραβαίνοντας τους νόμους της πολιτείας, ως προς τις δοξασίες τις αναφερόμενες στην πραγματικότητα και το θείον αποδεχόταν τις αντιλήψεις των Ελλήνων και τις ελληνικές δοξασίες τις μετέφερε λαθραία σε ξενικούς μύθους". Ο Ωριγένης επηρέασε βαθιά όλους τους μετέπειτα Πατέρες της Εκκλησίας, αλλά έπεσε σε δυσμένεια γιατί οι ιδέες του άνοιγαν την πόρτα σε κινήσεις μέσα στους κόλπους της εκκλησίας που καταργούσαν τα μετέπειτα καθιερωθέντα δόγματα. Τα έργα του καταστράφηκαν και ο ίδιος, αν και ο πατέρας της δογματικής θεολογίας, θεωρήθηκε το 543 με διάταγμα και επίσημα αιρετικός και απαγορεύτηκε η ανάγνωση των έργων του.

Πέρα όμως από την ελληνική φιλοσοφία, οι ίδιες ιδέες υπό την μορφή και το όνομα του ερημητισμού ήταν γνωστές και σεβαστές στους πρώτους χριστιανούς συγγραφείς. Αυτοί είναι

βασικοί μάρτυρες της ύπαρξης του ερμητισμού ως αυτόνομο μυστηριακό και φιλοσοφικό ρεύμα και του Ερμή του Τρισμέγιστου ως του μεγάλου Αιγυπτίου δασκάλου. Μέσα από το έργο Ερμητικά Κείμενα θα αναφέρουμε αποσπάσματα από χριστιανούς συγγραφείς που αναφέρονται στις ομοιότητες της διδασκαλίας του Ερμή και του Χριστού.

"Είναι αυτό που τόνιζε και ο Αιγύπτιος Ερμής, όταν έλεγε πως η ψυχή όταν βγει από το σώμα δεν ξαναγυρίζει στην ψυχή του όλου, αλλά μένει σαν κάτι ξεχωριστό, για να δώσει λόγο για ό,τι έχει διαπράξει όσο ήταν στο σώμα, στον Πατέρα".

Τερτυλιανός (Περί ψυχής XXIII,2)

"Εκείνος [εννοεί τον Τρισμέγιστο] έγραψε βιβλία και μάλιστα πολλά βιβλία σχετικά με τη γνώση των θείων πραγμάτων. Διακήρυξε σε αυτά το μεγαλείο του υπέρτατου και μοναδικού Θεού και τον ονομάζει με τα ίδια ονόματα που λέμε εμείς τον Κύριο και Πατέρα".

Λακτάντιος (Diu.inst. 1,6)

"Και όμως ο Ερμής δεν αγνοεί ότι ο άνθρωπος δημιουργήθηκε από τον Θεό κατ' εικόνα του Θεού".

Λακτάντιος (Diu. Inst.. VI 1,4,3)

"Κι όμως ο Ερμής στο "Περί Αϋλίας" χτυπάει και τη μαγεία λέγοντας ότι δεν πρέπει ο πνευματικός άνθρωπος που έχει επίγνωση του εαυτού του, να επιδιώκει κάτι δια της μαγείας... και αφού αναγνωρίσει το Θεό, την ανέκφραστη τριάδα να κρατεί, αφήνοντας την ειμαρμένη να κάνει αυτό που θέλει τον πηλό της, δηλαδή το σώμα. Και έτσι λέγει, αν κατανοήσει και συμπεριφερθεί, θα δει τον Υίο του Θεού να του δίνει όλα όσα ταιριάζουν στις ευσεβείς ψυχές, έτσι που να αποσπάσει την ψυχή του από τον χώρο της ειμαρμένης και να την ανυψώσει στον χώρο των ασωμάτων". Κύριλλος (Ενάντια στον Ιουλιανό I,556 A) "Λέγει και ο Ερμής στον τρίτο προς Ασκληπιό λόγο: "Δεν είναι σωστό να παρουσιάζονται στους αμήνητους τέτοια μυστήρια. Αλλά ακούσατε τον νουν: Ενα και μοναδικό είναι το φως το νοερό, που προϋπήρχε του νοερού εντός και θα υπάρχει πάντα, ο νους του φωτεινού νου, και δεν υπάρχει αυτό πέρα από την ενότητα του, υπάρχει πάντα μέσα

στον εαυτό του και περιέχει τα πάντα μέσα στο νου, στο φως και στο πνεύμα του". Νους από το νου, όπως εγώ νομίζω λέγει τον υιόν, όπως το φως εκ φωτός."

Ζώσιμος III,9,4

"Ο ίδιος ο Ερμής στον πρώτο προς Τατ λόγο λέγει διεξοδικά για τον Θεό: "Τέκνον μου ο λόγος του δημιουργού είναι αιώνιος, αυτοκινούμενος, που δεν αυξάνει, δεν μειώνεται, μένει αμετάβλητος, άφθαρτος, μόνος, όμοιος πάντα με τον εαυτό του, ίσος και ομοιόμορφος, σταθερός και εύτακτος, ο ένας μετά τον προϋπάρχοντα Θεό." Νομίζω ότι αυτό σημαίνει τον Πατέρα."

Κύριλλος (Ενάντια στον Ιουλιανό I,553 A,B)

Τα παραπάνω αποσπάσματα καταδεικνύουν την προσπάθεια των χριστιανών θεολόγων να επικαρπωθούν όλη εκείνη την ερμητική διδασκαλία που την θεωρούν πρόδρομο του χριστιανισμού. Αυτό όμως δεν θα τους εμποδίσει αργότερα όταν θα είναι σε θέση ισχύος, να διώξουν τους πιστούς του ερμητισμού με σκληρά μέτρα.

Η κυριαρχία του Χριστιανισμού - Διώξεις των Εθνικών

Η πολιτική του χριστιανισμού όσο ήταν υπό διωγμό ήταν να ενσωματώνει τις φιλοσοφικές και μυστηριακές γνώσεις κρατώντας την αυτονομία του και την ιδιομορφία του. Από την στιγμή όμως που ευνοήθηκε από την επίσημη πολιτική της αυτοκρατορίας άλλαξε πρόσωπο κι έγινε έκτοτε η χριστιανική εκκλησία, ο διώκτης των πρώην διωκτών της. Η επίσημη καθιέρωση του χριστιανισμού ως η θρησκεία της αυτοκρατορίας έκανε την εκκλησία αλαζονική ως προς τους εθνικούς. Αυτή η εξουσία της στράφηκε και εναντίον των πρώτων χριστιανών θεολόγων που τώρα δεν χρειαζόταν γιατί ο εχθρός έπαψε να υπάρχει. Από εκεί και πέρα αφοσιώθηκε στις ενδοεκκλησιαστικές έριδες. Ο Γ.Στογιόγλου αναφέρει:

"Παρ' όλα τα αυστηρά μέτρα του Ιουστινιανού υπήρχαν ακόμη πολλοί εθνικοί. Ήταν κυρίως μια τάξη διανοουμένων που είχαν για πνευματικά τους κέντρα τα Πανεπιστήμια της Αθήνας και της Αλεξάνδρειας, καθώς και μία μάζα λαού που κατοικούσε στα ορεινά μέρη της Ανατολής και στις κοιλάδες του Νείλου. Διάταγμα που εκδόθηκε λίγο μετά την ανάρρωση του Ιουστινιανού υποχρέωσε τους εθνικούς να δεχτούν την χριστιανική θρησκεία.

Στην Κων/πολη έγιναν συλλήψεις διαφόρων σημαινόντων και κατασχέθηκαν μαγικά βιβλία εθνικών ιερέων. Το σπουδαιότερο όμως γεγονός ήταν το κλείσιμο του Πανεπιστημίου της Αθήνας όπου από τον τέταρτο αιώνα διδασκόταν η νεοπλατωνική φιλοσοφία, που ήθελε να συνδιαλλάξει τις μεταφυσικές θεωρίες της ειδωλολατρίας και ανακάτευε τη μαγεία και τις ανατολικές θρησκείες με τις ελληνικές τελετουργίες. Οι αιρετικοί αποκλείστηκαν από τις δημόσιες και στρατιωτικές θέσεις κι όσοι ήθελαν να αναλάβουν δημόσιες θέσεις, υποχρεώνονταν να δώσουν πιστοποίηση ορθοδοξίας μπροστά σε τρεις μάρτυρες με όρκο στο ευαγγέλιο. Επίσης οι αιρετικοί δεν μπορούσαν να δώσουν μαρτυρία στο δικαστήριο, να συντάξουν διαθήκη και να κληρονομήσουν. Οι εκκλησίες των αιρετικών έπρεπε να κλείσουν."

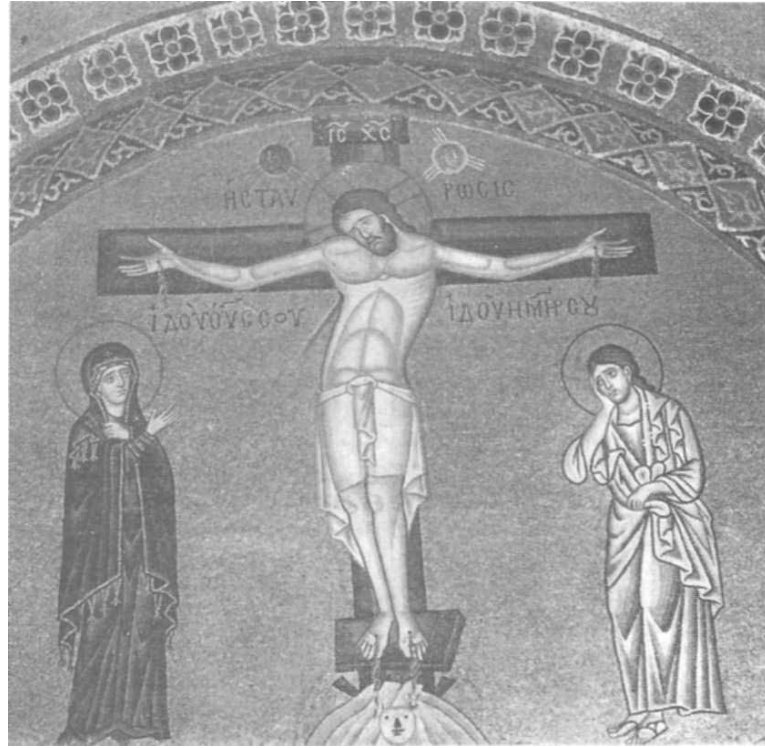
Ο Ν.Παπαχατζής αναφέρει: "Πριν πεθάνει ο Πρόκλος, οι χριστιανοί που είχαν γίνει πολλοί στην Αθήνα, μπόρεσαν να απομακρύνουν από τον Παρθενώνα το χρυσελεφάντινο λατρευτικό άγαλμα της Αθηνάς και να μετατρέψουν το ναό σε χριστιανική εκκλησία."

Αυτή η παντοδυναμία του χριστιανισμού είχε τα τρωτά της σημεία. Ο εξωτερικός εχθρός αποδυναμώθηκε αλλά ο εσωτερικός (οι αιρέσεις) προκάλεσε πολύ περισσότερα προβλήματα, λόγω των εμφυλίων που προκάλεσε.

Οι αιρέσεις - Η επιρροή του Ερημητισμού και του Νεοπλατωνισμού - Ψευδοδιονύσιος ο Αρεοπαγίτης

Όπως είδαμε, ο Χριστιανισμός στους τρεις πρώτους αιώνες ενσωμάτωσε μεγάλο μέρος φιλοσοφικών και μυστηριακών εννοιών στο δογματικό του σώμα. Αυτή η ενσωμάτωση, όμως που έγινε για λόγους σκοπιμότητας ούτε σοφή ήταν, ούτε αρμονική. Εννοιες που ήταν απόρροια αιώνων έρευνας και που ήταν φυσικές στα μυστηριακά συστήματα, έγιναν αποδεκτές βεβιασμένα από το Χριστιανισμό, χωρίς όμως να ανήκουν στο πνεύμα αυτής της νέας θρησκείας. Αυτές οι έννοιες που προκάλεσαν σημαντικά θεολογικά ρήγματα στην εκκλησία ήταν η ουσία, υπόσταση, φύση πρόσωπο, κράση, μίξη, βούληση, εν και τριάδα κ.α.

Στο Τριαδολογικό και Χριστολογικό ζήτημα οι απαντήσεις που έπρεπε να δοθούν για να ικανοποιήσουν την κοινή λογική και να μην προκαλούν την κοροϊδία και το γέλιο από μέρους των εθνικών, πήραν τρεις αιώνες μέχρι να διαμορφωθούν

Το πρόσωπο της Παναγίας, καθώς και η διπλή υπόσταση του Χριστού ως θεός και ως άνθρωπος, είναι μερικοί από τους λόγους που έγιναν αφορμές για διασπάσεις του Χριστιανισμού.

στην πλήρη μορφή τους. Μέχρι τότε βέβαια οι αιρέσεις, που ξεκινούσαν από υψηλόβαθμα στελέχη του κλήρου, ξεφύτρωναν σαν μανιτάρια και προκαλούσαν ισχυρούς εμφύλιους και ενδοθρησκευτικούς διωγμούς, που θύμιζαν τους διωγμούς των πρώτων χριστιανών από την αυτοκρατορία.

Πόσα πρόσωπα συναντούμε στον Ιησού Χριστό; Πόσες θελήσεις υπήρχαν; Η Μαρία είναι Θεοτόκος ή ανθρωποτόκος; Πόσες υποστάσεις είχε ο Χριστός και ποια ήταν η ιεραρχική τους σειρά; Αν ο Χριστός είχε δύο φύσεις και μία υπόσταση ποιά ήταν αυτή η υπόσταση, του ανθρώπου ή του Θεού; Και εντέλει πως γινόταν να επικοινωνούν οι δύο φύσεις του Χριστού χωρίς να υπάρχει εσωτερική σύγκρουση και περιορισμός της ελευθερίας του ανθρώπου Ιησού; Ποια η σχέση των τριών υποστάσεων της Αγίας Τριάδας και πώς γίνεται να μην υπάρχουν 3 πρόσωπα άρα και 3 θεοί; Το Άγιο Πνεύμα εκπορεύεται μόνο από τον Πατέρα ή και από τον Υιό;

Ηδη από τον 3ο αιώνα ο Αρειος, που προσπάθησε να δώσει μια απάντηση στην φύση του Χριστού κατηγορήθηκε

**Ο Θωμάς ο Ακινάτης, Ιταλός φιλόσοφος και θεολόγος.
(1225-1274)**

από τον Μ.Κωνσταντίνο ως πορφυριαστής (οπαδός δηλαδή του νεοπλατωνικού Πορφυρίου). Την ίδια μοίρα είχαν και οι Νεστοριανοί (ο Νεστόριος ήταν πατριάρχης στην Κων/πολη το 428 μέχρι 431) που πρόβαλαν την άποψη της διπλής υπόστασης του Χριστού και οι Μονοφυσίτες που πρόβαλαν τη μοναδική θεϊκή φύση του Χριστού, καθώς και πολλές άλλες μικρότερες αιρέσεις.

Ο Ιωάννης Καλογήρου στην "Ιστορία των Δογμάτων" είναι σαφής ως προς την αιτία της δημιουργίας αυτών των αιρέσεων: "Ο Νεστόριος, όπως και πιο πριν ο Άρειος προσπαθούσαν να δώσουν μια ορθολογική λύση σε ένα μυστήριο. Αυτό το έκαναν για να εξουδετερώσουν τις ενστάσεις που προέβαλαν οι Ιουδαίοι και οι εθνικοί." Ακόμη και το περιβόητο *filioque* ξεκινάει από τον Αυγουστίνο ο οποίος παρακινούμενος από τους νεοπλατωνικούς επανεξετάζει το θέμα της ουσίας και της υπόστασης, όπως παραδέχεται ο ίδιος ο συγγραφέας στο βιβλίο του.

Ηδη στον Ωριγένη συναντούμε τη χρήση αυτών των όρων που οδηγούν σε ιδέες ξένες προς τα δόγματα της εκκλησίας. Ο Ωριγένης πιστεύει στην δημιουργία του κόσμου προαιώνια και όχι δημιουργία μέσα στο χρόνο. Τα όντα είναι αντίτυπα του Υιού-Λόγου, ο οποίος είναι η ιδέα των ιδεών και αντίτυπο του Πατέρα. Ο Χριστός είναι άνθρωπος και όχι ο Γιος του Θεού, ο οποίος ήταν ήδη καλύτερος πριν την ενσάρκωση του γι' αυτό έγινε και ο φορέας του Λόγου. Ο κόσμος δεν είναι ένας αλλά υπάρχουν συνεχόμενες περιοδικές δημιουργίες και καταστροφές του. Η Αγία Γραφή δεν πρέπει να διαβάζεται κυριολεκτικά αλλά αλληγορικά. Ηταν φυσικό αυτή η διδασκαλία να κριθεί ως επικίνδυνη για τα δογματικά θεμέλια της εκκλησίας και γι' αυτό να απαγορευτεί. Αυτό που συνέβηκε με τον Ωριγένη δεν συνέβηκε σε μια άλλη περίπτωση, στα έργα του Διονυσίου του Αρεοπαγίτη. Τα έργα του Διονυσίου του Αρεοπαγίτη αποτελούνται από 4 Πραγματείες και 10 επιστολές και μόλις τον προηγούμενο αιώνα αποδείχτηκε πλέον ιστορικά ότι δεν ανήκουν σε αυτό το πρόσωπο που έγινε χριστιανός στην Αθήνα από το κήρυγμα του Απ. Παύλου. Πρώτη φορά έγινε για αυτά λόγος το 553 στην Κων/πολη και, αν και υπήρξαν αμφιβολίες για την γνησιότητα τους, τελικά έγιναν αποδεκτά. Από ότι έχει αποδειχτεί σήμερα, αυτά τα

συγγράμματα είναι αντίγραφες νεοπλατωνικών έργων και κυρίως του νεοπλατωνικού φιλοσόφου Πρόκλου από το έργο του "Θεολογική Στοιχειώση". Ας αφήσουμε τον E.R.Dodds, αυτόν τον διαπρεπή ερευνητή να μας δια φωτίσει γι' αυτήν την απάτη, από την εισαγωγή του σε αυτό το έργο του Πρόκλου: "Η επίδραση που άσκησε ο Πρόκλος στην πρώιμη μεσαιωνική σκέψη μπορεί να αποκληθεί συμπτωματική, με την έννοια ότι μόλις και μετά βίας θα γινόταν αντιληπτή αν δεν υπήρχε η δραστηριότητα του άγνωστου εκκεντρικού, ο οποίος, στο χρονικό διάστημα μιας γενιάς από τον θάνατο του Πρόκλου συνέλαβε την ιδέα να ντύσει την φιλοσοφία του με χριστιανικά ενδύματα και να την εμφανίσει ως έργο ενός μαθητή του Παύλου. Παρ' όλο που αμφισβητήθηκε από τον Υπάτιο τον Εφέσιο και άλλους, η απάτη στέφθηκε με επιτυχία.

Τα έργα του Ψευδοδιονυσίου όχι μόνο ξέφυγαν από την κατηγορία των αιρετικών, την οποία σίγουρα άξιζαν, αλλά από το 649 είχαν γίνει "Urkude" επαρκώς σημαντικό για έναν Πάπα, ώστε να φέρει ενώπιον της Συνόδου του Λατερανού ένα ζήτημα σχετικό με κάποια αμφισβητούμενη ερμηνεία ενός από αυτά.

Την ίδια περίπου χρονολογία τα έργα αυτά έγιναν αντικείμενο επιμελημένου σχολιασμού από τον Μάξιμο τον ομολογητή, τον πρώτο σε μια μακρά διαδοχή σχολιασμών που έγιναν από τον Εριγένη, τον Hugo του St. Victor, τον Ροβέρτο Crosseste, τον Μεγάλο Αλβέρτο, τον Θωμά τον Ακινάτη και άλλους. Ο "Διονύσιος" γρήγορα έγινε αυθεντία, που υστερούσε μόνο εκείνης του Αυγουστίνου."

Τα έργα του Ψευδοδιονύσιου επέδρασαν πάρα πολύ σε θεμελιωτές της Δογματικής και έδωσαν πολλές φορές την θεωρητική λύση σε δογματικά ζητήματα. Ο Λεόντιος ο Βυζάντιος, αργότερα ο Μάξιμος ο Ομολογητής και τέλος, ιδιαίτερα για την Ανατολική εκκλησία, ο Ιωάννης ο Δαμασκηνός, που θαύμαζαν τα έργα του Ψευδοδιονύσιου, έδωσαν θεωρητικές απαντήσεις στα ζητήματα της ουσίας, της φύσης και της υπόστασης που είχαν ταλαιπωρήσει για 3-4 αιώνες την εκκλησία.

Οι τρεις τελευταίοι θεολόγοι συνειδητοποίησαν ότι έπρεπε να επαναπροσδιορίσουν τους φιλοσοφικούς όρους που είχε ενσωματώσει η χριστιανική Δογματική γιατί όλες οι μεγάλες αιρέσεις που εμφανίστηκαν (ο Αρειανισμός, ο Απολλιναρισμός, ο Νεστοριανισμός, ο Μονοφυσιτισμός και ο Μονοθελητισμός) προήλθαν από τις διαφορετικές ερμηνείες αυτών των φιλοσοφικών όρων.

Θα ήταν πλεονασμός να περιγράψουμε αναλυτικά την ιστορία και τις αιτίες της θεωρητικής απόκλισης από τα χριστιανικά δόγματα, των αιρέσεων αυτών. Αυτό που αξίζει να θυμόμαστε είναι ότι ο χριστιανισμός πάλεψε πολύ να βρει την ταυτότητα του. Ξεκίνησε ως Ιουδαϊκή αίρεση και προσπαθώντας να "απλώσει τα φτερά του" στα έθνη, αναγκάστηκε να αντιμετωπίσει ισχυρά και σοφά φιλοσοφικο-θρησκευτικά ρεύματα σκέψης (ιδιαίτερα τον νεοπλατωνισμό και τον ερημητισμό) που είχαν ήδη δώσει απαντήσεις στα μεγάλα ζητήματα της Μεταφυσικής, των έσχατων αρχών, της ηθικής και της φυσικής. Πολέμησε αυτές τις κινήσεις. Αυτό που του χρειαζόταν για να εξαπλωθεί το οικειοποιήθηκε. Αυτό που του στεκόταν εμπόδιο το γελοιοποίησε ή το κατέστρεψε. Και αφού νίκησε, πάλι η νεοπλατωνική φιλοσοφία και ο ερημητισμός ήταν τα βοηθήματα του για να βάλει σε τάξη και σε λογική συνέχεια τα δόγματα του. Το αποτέλεσμα, κατά την γνώμη μας, ήταν ένα σκληροπυρηνικό, δυσνόητο και αντιφατικό θεωρητικό κατασκεύασμα που περισσότερο έκρυβε και λίγα

Ο Άγιος Αυγουστίνος (354 - 430 μ.Χ.). Ο μεγαλύτερος πατέρας της Δυτικής Εκκλησίας.

φανέρωνε, με εμφανή αδυναμία να αποδεχτεί τη Διαλεκτική, πολύ ισχυρό φόβο για ανοιχτή σκέψη και, ίσως, κρυφή ζήλεια για τα παρελθόντα φιλοσοφικά και θρησκευτικά συστήματα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. "Ερμητικά Κείμενα", Εκδόσεις Παρασκήνιο, Αθήνα 1990
2. "Ο χαρακτήρας της αθανασίας κατά την Κ.Διαθήκη σε σχέση προς τις αντιλήψεις των ελληνιστικών μυστηρίων", Ν.Ματσουκας Πανεπιστημιακές Σημειώσεις, Θεσσαλονίκη 1965.
3. "Οι μυστηριακές θρησκείες του αρχαίου κόσμου", J.Godwin, Ελληνική μετάφραση Π.Χιωτέλλης, Πανεπιστημιακές Σημειώσεις, Αθήνα 1984.
4. "Η θρησκεία στην αρχαία Ελλάδα", Ν.Παπαχατζής, Πανεπιστημιακές Σημειώσεις, Αθήνα 1987.
5. "Εκκλησιαστική Ιστορία, Τόμος Α", Γ.Στοιγιόλου, Εκδόσεις Π.Πουρνάρα, Θεσσαλονίκη 1984.
6. "Ιστορία των Δογμάτων, Τόμος Β", Ι.Καλογήρου, Εκδόσεις Π.Πουρνάρα, Θεσσαλονίκη 1985.
7. "Μελέτες περί νου και ψυχής των πλατωνικών", Βιβλιοθήκη της Σφριγγός, Αθήνα 1978.
8. "Εγκυκλοπαίδεια ΗΛΙΟΣ"
9. "Στοιχείωση θεολογική", Πρόκλος, Εκδόσεις Πολύτυπο, 1982.

ΝΑ

ΝΕΑ ΑΚΡΟΠΟΛΗ

Ποιοί είμαστε:

Η Νέα Ακρόπολη είναι ένας Διεθνής Πολιτιστικός και Φιλοσοφικός Οργανισμός που δραστηριοποιείται σε περισσότερες από 55 χώρες στον κόσμο και έχει ως σκοπό να ενεργοποιήσει την εσωτερική δύναμη του ατόμου, προωθώντας τον ανθρώπινο πολιτισμό, τον αυθεντικό εθελοντισμό και την πρακτική φιλοσοφία.

Οι 3 αρχές μας

1 - Συναδελφосύνη

Η προώθηση ενός Ιδεώδους παγκόσμιας συναδελφосύνης βασισμένο στο σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, πέρα από τις διαφορές μας, φυλετικές, μορφωτικές, θρησκευτικές, κοινωνικές κ.ά.

2 - Γνώση

Η αγάπη για τη σοφία, η οποία μέσα από τη συγκριτική μελέτη των φιλοσοφιών, θρησκειών, επιστημών και τεχνών, προωθεί τη γνώση για το σύμπαν, τη φύση και τον άνθρωπο.

3 - Ανάπτυξη

Η ανάπτυξη των καλύτερων στοιχείων του ανθρώπου, με την προώθηση και την ένταξή του στη φύση και την κοινωνία, όχι ως απλό παρατηρητή αλλά ως ενεργό συμμετέχοντα σ' έναν κόσμο που χρειάζεται βελτίωση.

Ο στόχος μας

Προτείνουμε ένα Νέο Ανθρωπισμό, μια νέα Φιλοσοφική προσέγγιση του κόσμου και του Εαυτού μας. Νέα και συγχρόνως αρχαία, βασισμένη στη Σοφία του παρελθόντος αλλά προσαρμοσμένη στο σήμερα, στις σύγχρονες ανάγκες μας και με οραματισμό για το μέλλον.

...η
αναζήτηση
της Σοφίας
που γίνεται
τρόπος ζωής
και δίνει
νόημα στην
ύπαρξή
μας

Τι είναι για μας η φιλοσοφία

Η φιλοσοφία είναι η **σοφία της καθημερινής ζωής**. Το να φιλοσοφείς είναι πολύ απλά να είσαι «παρών» στη ζωή, στους άλλους και στον εαυτό σου.

Δεν είναι μια διανοητική προσέγγιση αλλά πάνω απ' όλα ένας τρόπος ζωής προσιτός σε όλους και αποτελείται από την εφαρμογή των διδασκαλιών των σοφών όλων των εποχών.

Γιατί Φιλοσοφία σημαίνει να συνδιαλεγόμαστε με τον εαυτό μας, να ερχόμαστε σε επαφή με ιδέες κι όχι με απόψεις και να κάνουμε **σωστές επιλογές ελεύθερα**.

προσφέρει
το οξυγόνο
της ψυχής,
ένα Όραμα
για να
Είσαι

Τι είναι για μας ο πολιτισμός

Στη Νέα Ακρόπολη αναγνωρίζουμε την ανάγκη να διασώσουμε και να αναπτύξουμε, μέσα από μια ολιστική προσέγγιση, την τέχνη, την επιστήμη, το μυστικισμό και την πολιτική ως την τέχνη της αρμονικής συνύπαρξης. Δεν μαθαίνουμε απλά για κάθε πολιτισμό αλλά **χτίζουμε τον πολιτισμό και την κουλτούρα μέσα στον καθένα**.

Γιατί ο Πολιτισμός διευρύνει την κατανόησή μας για τη ζωή και τον κόσμο και μας φέρνει πιο κοντά στον άνθρωπο μέσα από ένα πνεύμα σεβασμού, αλληλεγγύης και αλληλοκατανόησης.

είναι μια
αυθεντική
στάση
καρδιάς,
ένα κανάλι
Δύναμης
και Ζωής

Τι είναι για μας ο εθελοντισμός

Ο Εθελοντισμός είναι μια **αυθεντική στάση καρδιάς** πέρα από τις μόδες.

Η Νέα Ακρόπολη προσφέρει στην κοινωνία ένα πεδίο μέσα από το οποίο μπορεί ο άνθρωπος αναπτύσσοντας τις αξίες της ένωσης, της αλληλεγγύης, της ανεκτικότητας, της υπευθυνότητας, να οδηγηθεί στη βελτίωση τόσο του εαυτού του όσο και της κοινωνίας στην οποία ζει.

Γιατί το σκοτάδι δεν νικείται με χτυπήματα αλλά με Φως!

Επιρροές του Νεοπλατωνισμού στην Αναγέννηση

Κείμενο: Φραντζέσκα Πολλάτου

Το 1439 στη Φλωρεντία, έγινε μία μεγάλη προσπάθεια για την ένωση της Ρωμαιοκαθολικής και της Ορθόδοξης εκκλησίας. Στα παλάτια του Κόζιμου των Μεδίκων, του ηγεμόνα της Φλωρεντίας, που χρηματοδότησε τη σύνοδο, βρέθηκαν όλοι οι λόγιοι της Δυτικής και της Ανατολικής εκκλησίας για να συζητήσουν και να καταλήξουν στην ένωση των δύο εκκλησιών. Εκεί βρέθηκαν δύο μεγάλες προσωπικότητες. Αυτή η συνάντηση και η επιρροή που άσκησε ο ένας στον άλλον, ήταν καθοριστική για την ιστορία.

Ο Γεώργιος Γεμιστός ή Πλήθων ήταν φιλόσοφος και μελετητής της Νεοπλατωνικής φιλοσοφίας. Ίδρυσε μία φιλοσοφική σχολή στον Μυστρά και παρά τις κατηγορίες ότι ακολουθούσε την παγανιστική πίστη, κατάφερε να μείνει πιστός στις φιλοσοφικές του ιδέες, να διατηρήσει τη φιλοσοφική του σχολή και να θεωρείται ένας από τους κορυφαίους πνευματικούς ανθρώπους της εποχής του. Σε ηλικία 80 χρόνων αποφάσισε να κάνει το μεγάλο ταξίδι προς τη Φλωρεντία. Εκεί επανεισήγαγε τις σκέψεις του Πλάτωνα μέσα από τις διαλέξεις και τις συζητήσεις του. Ο Κόζιμο έδειξε μεγάλο ενδιαφέρον για τις θεωρίες του Πλήθωνος. Λέγεται ότι ο Πλήθων έδωσε στον Κόζιμο όλα τα βιβλία του Πλάτωνα για να μπορέσουν να μεταφραστούν στην λατινική γλώσσα.

Ο Κόζιμο των Μεδίκων σήμερα θεωρείται ένας από τους προστάτες των τεχνών και των γραμμάτων. Ως τραπεζίτης ήταν πολύ πετυχημένος και η επιχειρηματική του λογική, έφερε ως αποτέλεσμα να γίνει ένας από τους πιο πλούσιους ανθρώπους στην Ιταλία. Αγαπούσε πολύ την πόλη του και την φανταζόταν ως κέντρο του πολιτισμού. Ο ίδιος έλεγε: «Για 50 έτη κέρδιζα χρήματα και τα ξόδευα για τη δόξα του Θεού και τη δική μου ανάμνηση. Δαπανούσα για τη Φλωρεντία με μεγαλύτερη ευχαρίστηση από ό,τι τα αποκτούσα με την επιχείρησή μου.» Ως προστάτης των καλλιτεχνών, μίσθωνε μεγάλα έργα όπως το palazzo de Medici, τον Δαβίδ του Ντονατέλο, τον τρούλο της Santa Maria de fiore-ένα καλλιτεχνικό και αρχιτεκτονικό θαύμα της εποχής από τον Μπρουνελέσκι- και πολλά άλλα που αν τα απαριθμούσαμε η λίστα θα ήταν τεράστια.

Το 1444 ίδρυσε την πρώτη δημόσια βιβλιοθήκη στο Σαν Μάρκο (εκκλησία και μοναστήρι των Δομινικανών) στη Φλωρεντία. Το υπάρχον συγκρότημα χρειαζόταν συντήρηση και ανανέωση. Ο Κόζιμο φρόντισε να καλύψει τα έξοδα των εργασιών και να αναθέσει την καλλιτεχνική επιμέλεια του έργου στον Μικελόντζο σε συνεργασία με τον Ντονατέλο. Η βιβλιοθήκη αυτή έπαιξε ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην πνευματική ζωή της Φλωρεντίας. Ο Κόζιμο χορήγησε μία μεγάλη συλλογή βιβλίων όπου οι αναγνώστες χρησιμοποιούσαν χωρίς να πληρώνουν. Ήταν λάτρεις των βιβλίων και χρηματοδοτούσε ταξίδια για τη συλλογή σπουδαίων έργων.

Μετά την έμπνευση που δέχτηκε από τον Πλήθωνα και μετά από αρκετά χρόνια προετοιμασίας, ίδρυσε την Νεοπλατωνική Ακαδημία στη Φλωρεντία με διευθυντή τον νεαρό Μαρσίλιο Φιτσίνο που είχε προετοιμάσει και εκπαιδέυσει. Ο Φιτσίνο ήταν Νεοπλατωνικός φιλόσοφος, μεγάλωσε στα παλάτια των Μεδίκων και ήταν υπό την προστασία της μεγάλης οικογένειας. Ο Κόζιμο του ανέθεσε να μεταφράσει στα λατινικά όλα τα έργα του Πλάτωνα. Ο Φιτσίνο αφοσιώθηκε σε αυτό το εγχείρημα και το εκτελούσε σε όλη τη διάρκεια της ζωής του. Επίσης έγραψε το έργο «Πλατωνικοί Θεσμοί», όπου συνιστά μία σύνοψη των θεμελιωδών δομών της πλατωνική σκέψης καθώς και άλλα βιβλία.

Η Νεοπλατωνική Ακαδημία ξεκίνησε την λειτουργία της το 1462. Ήταν ένας χώρος συνάθροισης και μελέτης. Δεν είχε τον χαρακτήρα εκπαιδευτικού ιδρύματος. Εκεί έρχονταν σε επαφή όλοι οι καλλιτέχνες και λόγιοι της εποχής με τις διδασκαλίες του Πλάτωνα σε σύνδεση με το χριστιανικό δόγμα, αλλά και με ανατολικές θρησκευτικές δοξασίες. Οι διδαχές του Ερμή του Τρισμέγιστου και του Ζωροάστη, του Πλωτίνου αλλά και της αιγυπτιακής θρησκείας ήταν πηγές έρευνας. Λίγοι ήταν οι μνημένοι «στα Πλατωνικά

μυστήρια» και αυτοί είχαν ειδικά συμπόσια και τελετουργίες εμπνευσμένα από τους αλεξανδρινούς και νεοπλατωνικούς κύκλους. Το φιλοσοφικό σύστημα που διαμόρφωσε ο Φιτσίνο ήταν μορφή έμπνευσης για τους καλλιτέχνες της εποχής. Εδώ μυήθηκαν στη φιλοσοφία τα πιο τρανταχτά ονόματα: Μποτιτσέλι, ντα Βίντσι, Μιχαήλ Άγγελος, Ραφαήλ, Τίτσιάνο. Πολλά έργα τους ήταν παραγγελιές βασισμένες σε ιδέες της νεοπλατωνικής φιλοσοφίας.

Ο Φιτσίνο επανάφερε την έννοια του συμβολισμού, της ικανότητας του ανθρώπου να δει πίσω από τα φαινόμενα. Να ανακαλύψει τα σύμβολα που κρύβει ένας μύθος, τις ιδέες που φέρει και την αλήθεια που μπορεί να φανερωθεί μονάχα βλέποντας από μία άλλη οπτική. Βασικό θέμα ήταν η κλασική μυθολογία διαποτισμένη από τη χριστιανική αρετή. Μπρος σε αυτήν τη σκέψη βλέπουμε ένα κύμα καλλιτεχνών να δημιουργούν αριστουργήματα με θέμα την ελληνική και την εβραϊκή μυθολογία. Ήταν ένα αλληγορικό όχημα που έφερε ιδέες όπως την αθανασία της ψυχής, τη δυνατότητα του ανθρώπου να συνδεθεί με το θείο, μέσα από τον δρόμο του ήρωα, ανυψώνοντας το πνεύμα με την υπέρβαση. Τη δυνατότητα του ανθρώπου να αντιληφθεί τον έρωτα, ως την επιθυμία για το ωραίο που οδηγεί τελικά στον Θεό.

Η «Αλληγορία της Άνοιξης» του Σάντρο Μποτιτσέλι είναι ένα περίφημο παράδειγμα της επιρροής του Νεοπλατωνισμού στην τέχνη. Την παρήγγειλε ο μαθητής του Φιτσίνο, ο Λορέντσο ντι Πιερφραντσέσκο των Μεδίκων, ξάδελφος του Λορέντζο του Μεγαλοπρεπούς. Ο Μποτιτσέλι πιθανότατα εμπνεύστηκε τη σύνθεση του πίνακα από το έργο του ποιητή της αυλής των Μεδίκων, Άντζελο Πολιτσιάνο, ενώ άλλες γραπτές πηγές λένε ότι επηρεάστηκε από το έργο του Οβίδιου, *Fasti*. Για τον πίνακα αυτό έχουν γίνει διάφοροι αποσυμβολισμοί από τους μελετητές της τέχνης, οι οποίοι συμφωνούν μεταξύ τους σε κάποια βασικά στοιχεία.

Στο κέντρο του πίνακα πρωταγωνιστεί η Αφροδίτη καθώς βρισκόμαστε στον κήπο της. Πίσω της βρίσκεται το ιερό φυτό της θεάς, η μυρτιά, σχηματίζοντας έναν τρούλο και ένα φωτοστέφανο. Η Αφροδίτη φορά τα χρώματα με τα οποία συνήθως απεικονίζεται η Παρθένος Μαρία και έχει την ίδια στάση, αυτή εξουσιάζει το παρελθόν το παρόν και το μέλλον. Στα δεξιά της βρίσκεται η έκφραση του σαρκικού έρωτα. Βλέπουμε τον Ζέφυρο να προσπαθεί να κλέψει τη Χλωρίδα

και αυτή για να γλυτώσει να μεταμορφώνεται στην Άνοιξη, σύμβολο της γονιμότητας. Η Άνοιξη κρατά στο δεξί της χέρι τριαντάφυλλα που τα σκορπίζει στον κήπο.

Πάνω από την Αφροδίτη πετάει ο τυφλός έρωτας που σημαδεύει μία από τις τρεις Χάριτες. Κατά τη μυθολογία, αυτές είναι η ακολουθία της Αφροδίτης. Συμβολίζουν την τριαδικότητα της αγάπης. Σύμφωνα με τη χριστιανική παράδοση αντιπροσωπεύουν τρεις αρετές, την πίστη, την ελπίδα, και την ευσπλαχνία. Σύμφωνα όμως με τη νεοπλατωνική θεωρία του Φιτσίνο, είναι η ομορφιά, η αγνότητα και η απόλαυση. Είναι τα τρία στάδια που θα κάνουν τον έρωτα να γίνει η γέφυρα προς την πνευματική ανύψωση.

Ο τυφλός έρωτας χτυπάει την αγνότητα που κοιτάει προς την τελευταία μορφή του πίνακα, που είναι ο Ερμής. Ο προστάτης του κήπου του παραδείσου, εκείνος που κοιτάει ψηλά και διώχνει με το μαγικό του σκήπτρο τα σύννεφα που κινδυνεύουν να σκοτεινιάσουν τον κόσμο. Ο πίνακας του Μποτιτσέλι κρύβει πολλές λεπτομέρειες και συμβολισμούς που δεν μπορούμε να αναλύσουμε σε αυτό το μικρό άρθρο. Με μία ματιά βλέπουμε την πορεία της ανθρώπινης συνείδησης μέσα από το σύμβολο του έρωτα, να περνάει από τις σαρκικές ηδονές, σε έναν πνευματικό έρωτα, προς τις ιδέες, προς τον Ερμή δάσκαλο της Σοφίας.

Είναι πολλά τα παραδείγματα που μπορούμε να πάρουμε από καλλιτέχνες που χρησιμοποίησαν τις νεοπλατωνικές ιδέες ως πηγή έμπνευσης. Η μεγαλύτερη όμως επιρροή που προσέφερε ο Νεοπλατωνισμός στην αναγέννηση, είναι ότι γέννησε μία νέα νοοτροπία. Πρόσφερε στους ανθρώπους τη δυνατότητα να ασχοληθούν και να μελετήσουν με μία φιλοσοφική σκοπιά την έννοια του Θεού. Ανέπτυξε στους ανθρώπους τη συμβολική σκέψη και την ώθηση για την έρευνα της φύσης και των νόμων της.

Η Αναγέννηση είναι για τους περισσότερους ανθρώπους μία εποχή που μας προκαλεί ένα δέος, λόγω των έργων που άφησε πίσω της. Χρειάζεται να μπορέσουμε αυτό το δέος να γίνει πηγή έμπνευσης και κινητήρια δύναμη. Να κατανοήσουμε ότι κάθε εξωτερική ομορφιά πηγάζει από μία εσωτερική πνευματική ομορφιά. Αυτό καλλιέργησε η αληθινή φιλοσοφία στους ανθρώπους της Αναγέννησης και αυτό είναι που έκανε και θα κάνει πάντα.

Ο Πλωτίνος (περ. 204-270 μ.Χ.) ήταν σημαντικός φιλόσοφος της ύστερης αρχαιότητας και ιδρυτής της σχολής της Νεοπλατωνικής φιλοσοφίας.

Η ζωή του

Γεννήθηκε το 204 μ.Χ. στη Λυκόπολη της Αιγύπτου, μια επαρχία της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας επί αυτοκράτορα Σεπτίμιου Σεβήρου. Το όνομά του λέγεται πως είναι λατινικής προέλευσης και ότι ίσως του δόθηκε προς τιμή της αυτοκράτειρας Πλωτίνας. Υπάρχουν ποικίλες εικασίες για την οικογενειακή του κατάσταση αλλά σ' αυτό που συμφωνούν οι περισσότεροι ιστορικοί είναι ότι απέφυγε να συζητάει για την καταγωγή του καθώς ένιωθε ντροπή που ήταν αναγκασμένος να έχει φυσικό φορέα που τον έκανε να κοκκινίζει.

Με τη φιλοσοφία ασχολήθηκε σχετικά αργά, 28 ετών. Μέχρι τότε παρά το γεγονός ότι είχε αποφασίσει να αφοσιωθεί στην αναζήτηση της αλήθειας, κανένας από τους δασκάλους που συνάντησε στην Αλεξάνδρεια όπου είχε μεταβεί για την εκπαίδευσή του δεν κατάφερε να του εγείρει το ενδιαφέρον για να ασχοληθεί με τη φιλοσοφία. Βρήκε αυτό που ζητούσε στο πρόσωπο του Αμμώνιου Σακκά, ενός αυτοδίδακτου φιλόσοφου που καταγόταν από χριστιανική οικογένεια και κατά πάσα πιθανότητα εργαζόταν στο λιμάνι όπου μετέφερε σακιά, εξ ου και το όνομά του. Ο Πλωτίνος ενθουσιάστηκε με τη γνωριμία μαζί του, αναφωνώντας κατά την πρώτη ομιλία στην οποία παρευρέθηκε «τούτον εζήτουν» και έκτοτε, από το 232 μ.Χ. παρέμεινε κοντά του ως τον θάνατο του δασκάλου του το 243 μ.Χ., περίπου έντεκα χρόνια.

Ως γνήσιος αναζητητής έφυγε τότε θέλοντας να μνηθεί στην ινδική και περσική φιλοσοφία, οπότε ακολούθησε την εκστρατεία του αυτοκράτορα Γορδιανού Γ' εναντίον του βασιλιά των Περσών όπου έληξε άδοξα με τη δολοφονία του αυτοκράτορα. Ο Πλωτίνος κατόρθωσε να σωθεί και κατέφυγε στην Αντιόχεια απ' όπου έπειτα μετέβη στη Ρώμη το 244 μ.Χ. και εγκαταστάθηκε εκεί.

Στη Ρώμη δημιουργήθηκε γύρω του ένας πνευματικός κύκλος με αρκετούς επιφανείς της τότε κοινωνίας, αλλά και διάφορους διανοούμενους από διάφορα μέρη της αυτοκρατορίας. Ανάμεσα στους μαθητές του ήταν ο Πορφύριος από την Τύρο της Φοινίκης, που τον διαδέχθηκε στη σχολή της Ρώμης και ο Αμέλιος από την Τοσκάνη. Μεταξύ των επιφανών μελών του κύκλου ήταν ο αυτοκράτορας Γαλληνός και η σύζυγός του Σαλωνίνα με τους οποίους ανέπτυξε φιλικούς δεσμούς σε σημείο να τους πείσει για τη σκοπιμότητα της ίδρυσης στην Καμπανία μιας πόλης με το όνομα «Πλατωνόπολις» όπου ο ίδιος με τους στενούς συνεργάτες του θα διέμεναν με σκοπό να εφαρμόσουν τις ιδέες του Πλάτωνα, αλλά δυστυχώς άνθρωποι του περιβάλλοντος του Γαλληνού ανέτρεψαν τα σχέδια. Όχι πολύ αργότερα, μετά τη δολοφονία του αυτοκράτορα, ο Πλωτίνος αρρώστησε βαριά και αποσύρθηκε στο κτήμα ενός παλιού μαθητή και φίλου του, του Ζήθου, όπου το 270 μ.Χ. τον βρήκε ο θάνατος. Σαν άνθρωπος ήταν ευαίσθητη φύση και συμπαθής σε όποιον τον γνώριζε. Λέγεται ότι γονείς που επρόκειτο να πεθάνουν του

άφηναν τα παιδιά τους και τις περιουσίες τους για να τα φροντίσει δείχνοντας απεριόριστη εμπιστοσύνη στο πρόσωπό του.

Το έργο του

Ο Πλωτίνος -σύμφωνα με τον Πορφύριο- ξεκίνησε να γράφει σε ηλικία 11 ετών και συνέχισε μέχρι το τέλος της ζωής του. Την περίοδο που ο Πορφύριος συνάντησε για πρώτη φορά τον Πλωτίνο, εκείνος είχε ολοκληρώσει συνολικά 210 πραγματείες στις οποίες προστέθηκαν μελλοντικά - ύστερα από την επιμονή του Πορφύριου - επιπλέον 33 πραγματείες. Ο Πορφύριος επιμελήθηκε το έργο του Πλωτίνου και διαίρεσε τις πραγματείες του σε έξι βιβλία, καθεμία αποτελούμενη από 9 πραγματείες. Για τον λόγο αυτό ονομάστηκαν και Εννεάδες. Σε κάθε εννεάδα, συμπεριλαμβάνονται φιλοσοφικά κείμενα που πραγματεύονται συναφή θέματα: Περί Ανθρώπου και Ηθικής, για τον Κόσμο και τους Νόμους, τη Μοίρα και το Πεπρωμένο, Περί Ψυχής, Νου, Όντος και Ενός.

Βασικές διδασκαλίες του Πλωτίνου

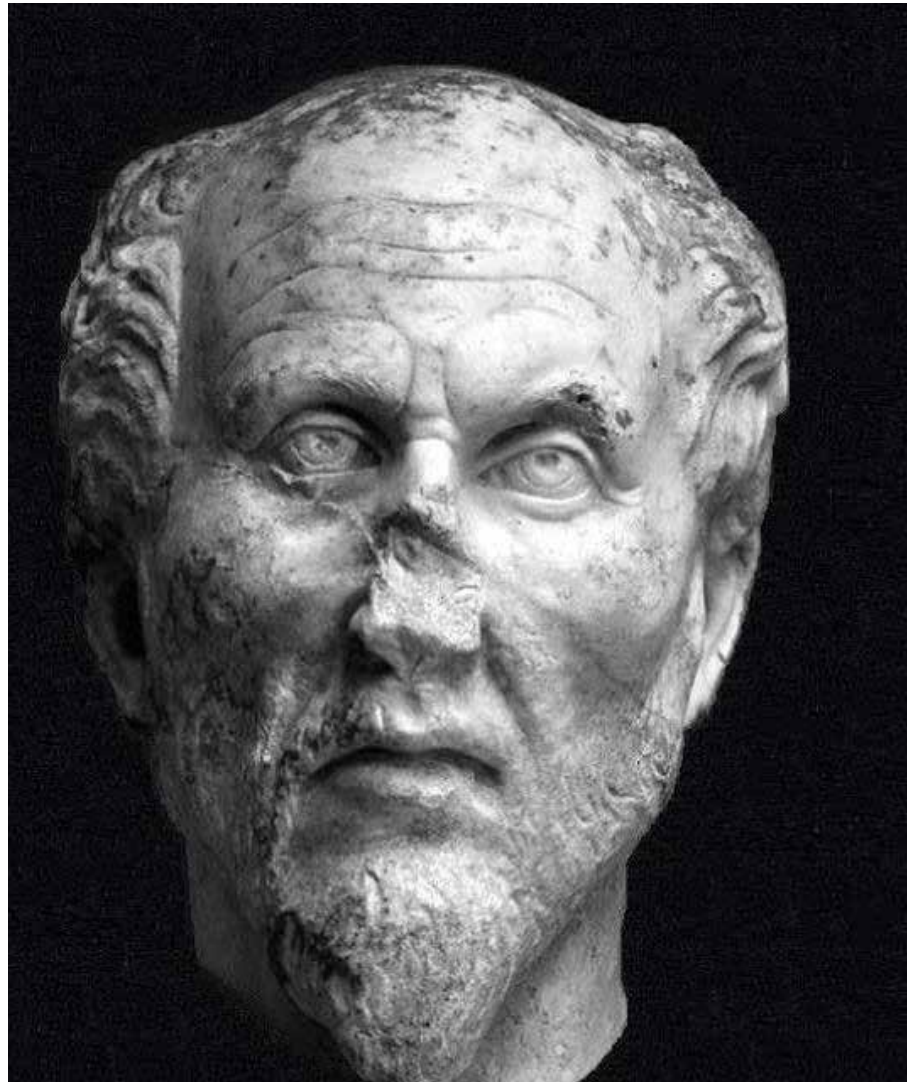
Το Εν-Αγαθόν

Στο φιλοσοφικό σύστημα του Πλωτίνου αυτό που έχει υπέρτατη αξία είναι η θέση του Ενός (ή Αγαθού) στην αρχή των πάντων. Ορίζει το Αγαθό ως εξής:

«Αγαθό είναι εκείνο από το οποίο εξαρτώνται τα πάντα, αλλά το οποίο δεν εξαρτάται από τίποτε». Πλωτίνου Εννεάδες, Α.7, 1.

Αυτή η ανώτατη Αρχή ονομάζεται ως "ΕΝ" όταν ξεκινάει το ξεδίπλωμα της δύναμής του από επάνω προς τα κάτω (την πολλαπλότητα, τη δημιουργία) και ονομάζεται ως "ΑΓΑΘΟ" όταν ένα δημιουργημένο ον αναζητά να επιστρέψει στην Αρχή αυτή, το ΕΝ.

Για να δείξει τη φύση του Ενός ως κάτι το οποίο συνθέτει όλες τις αντιφάσεις, είναι

παντοδύναμο και είναι ταυτόχρονα εντός και εκτός της δημιουργίας δίνει κάποιες χαρακτηριστικές περιγραφές.

Το Εν ως αστείρευτη πηγή:

"Φαντάσου μία πηγή που δεν έχει καμία άλλη προέλευση αλλά δίνει ολόκληρο τον εαυτό της στα ποτάμια. Κι όμως δεν καταναλώνεται από αυτά τα ποτάμια αλλά παραμένει αυτή η ίδια μέσα σε ηρεμία, ενώ τα ποτάμια που προκύπτουν από αυτήν, παραμένουν κατ' αρχήν επί ένα διάστημα μαζί, προτού διαρρεύσουν άλλο εδώ κι άλλο εκεί. Ήδη όμως κάθε ποτάμι γνωρίζει πού θα εκβάλλει τα ρεύματά του." Πλωτίνος, Εννεάδες, ΙΙΙ 8,10.

Το Εν ως ρίζα του δένδρου της δημιουργίας:

"Η φαντάσου ένα τεράστιο δένδρο, του οποίου η ζωική δύναμη διατρέχει ολόκληρο το δένδρο, αλλά η αρχέγονη αιτία παραμένει εντός αυτής και δεν διασκορπίζεται σε όλο το δένδρο. Έχει εγκαθιδρυθεί, κατά κάποιο τρόπο,

μέσα στη ρίζα. Αυτή η αρχέγονη αιτία παρέχει έτσι στο δένδρο ολόκληρη την ζωή του μέσα στην πολλαπλότητά της, αλλά η ίδια η αρχέγονη αιτία παραμένει ακίνητη, γιατί αυτή δεν είναι πολλαπλή, αλλά αρχέγονη αιτία της πολλαπλής ζωής." Πλωτίνος, *Εννεάδες*, III 8,10

Η Ιεραρχία των όντων

Αυτό το Εν-Αγαθόν ξεδιπλώνει τη δύναμή του στη δημιουργία μέσα από ενδιάμεσους σταθμούς που είναι ο νους, η ψυχή, η φύση και η δημιουργία. Κάθε υπόσταση μετά το Εν είναι ασθενέστερη από αυτό αλλά πιο δυνατή από τη μεταγενέστερή της υπόσταση. Και ταυτόχρονα κάθε υπόσταση που είναι πιο κοντά στο Εν είναι πιο κοντά στο Καλό (Αγαθό).

Όπως το περιγράφει ο Πλωτίνος:

"Αλλά το καλό (το αγαθόν") είναι αρχαιότερο ("πρεσβύτερο") όχι κατά τον χρόνο, αλλά κατά την αλήθεια κι έχει πρωτύτερη δύναμη, στ' αλήθεια έχει την όλη δύναμη, ενώ αυτό που έρχεται ύστερα δεν έχει την όλη δύναμη, παρά μόνο όση υπάρχει μετά από αυτό και όση απορρέει από αυτό." Πλωτίνος, *Εννεάδες*, V 5,12.

Ο ανώτερος τρόπος της δημιουργίας είναι μέσω της θέασης. Όσο όμως τα όντα κατεβαίνουν στη δημιουργία και χάνουν τη δύναμη να θεώνται τον εαυτό τους νοερά, τόσο περισσότερο χρησιμοποιούν την πράξη ως αντικατάσταση της θέασης:

"Ανίκανοι να επιδοθούν στην θέαση εξαιτίας της αδυναμίας της ψυχής τους, δεν μπορούν να συλλάβουν το θέαμα επαρκώς με το νου τους. Αφού λοιπόν δεν οδηγούνται σε πληρότητα, κι όμως ποθούν να το δουν, καταφεύγουν στο πράττειν, για να δουν

με τα μάτια τους αυτό που δεν μπόρεσαν να συλλάβουν νοητικά. Όταν πάντως αυτοί οι άνθρωποι δημιουργούν κάτι, θέλουν να το δουν και να το αισθανθούν, και το ίδιο προσδοκούν κι από τους άλλους, έστω κι αν η πρόθεσή τους, όπως πιστεύουν, στρέφεται προς το πράττειν." (Πλωτίνος, *Εννεάδες*, III,8, 4).

Η σωτηρία της ψυχής

Η ανθρωπινή ψυχή ως μια οντότητα που στέκεται ενδιάμεσα στην Καθολική Ψυχή και στη Φύση, πρέπει να απομακρύνει από μέσα της ό,τι είναι ξένο στοιχείο προς αυτήν και να ενωθεί με το δικό της ανώτερο "είναι", το μέρος του Νου που έχει μέσα της αν και το έχει ξεχάσει.

"Μειώνοντας το ξένο μέσα σου, αυξάνεσαι. Πετάξε το παράμερα και ιδού το όλον μέσα σου. Δεσμευμένος με το ξένο, δεν θα βρεις το όλον. Όχι ότι αυτό πρέπει να έρθει και έτσι να είναι παρόν σ'εσένα, εσύ είσαι που απομακρύνθηκες απ'αυτό. Και όσο και αν απομακρύνθηκες, δεν αποχώρισε τον εαυτό σου, είναι εκεί, δεν είσαι σε κάποια μακρινή περιοχή: όντας ακόμα εκεί μπροστά του, στράφηκες στο αντίθετό του." (Πλωτίνος, *Εννεάδες*, VI.5, 12.25-30)

Η άνοδος της ψυχής γίνεται όταν εξομοιώνεται με το θείο στοιχείο που έχει μέσα της.

«Επειδή το κακό υπάρχει εδώ και (αναγκαστικά τριγυρίζει σε αυτή την περιοχή) και επειδή η ψυχή θέλει να διαφύγει το κακό, πρέπει να φύγουμε από εδώ. Τι είναι αυτή η φυγή; 'Να γίνουμε όμοιοι με τον Θεό', λέει ο Πλάτων, και το κατορθώνουμε 'αν γίνουμε δίκαιοι και ευσεβείς με φρόνηση' και, γενικά, ενάρετοι.» (Πλωτίνος, *Εννεάδες* I.2, 1.2, 1.5)

Πα να μειώσουμε το βάρος και την επιρροή της ύλης στην ψυχή και να ανεβάσουμε τη συνείδηση πιο ψηλά πρέπει να αντιμετωπίζουμε τα δεινά της ζωής με έναν φιλοσοφικό τρόπο ως δοκιμασίες για την ψυχή μας.

"Δεν πρέπει να κάνει κάποιος σαν άμαθος, αλλά να αντιμετωπίζει τα χτυπήματα της τύχης σαν πολύ-γυμνασμένος παλαιστής, γνωρίζοντας ότι, αν και σε μερικές φύσεις αυτά δεν είναι αρεστά, η δική του μπορεί να τα αντέξει, όχι σαν δεινά αλλά σαν φόβητρα για παιδιά. Τότε μήπως τα επιθυμεί τα δεινά; Όχι, αλλά, όταν παρουσιάζονται όσα δεν επιθυμεί, βάζει μπροστά την αρετή, η οποία κάνει ώστε η ψυχή του δύσκολα να πληγώνεται ή να ταραίζεται." (Πλωτίνος, *Εννεάδες*, I.4, 8.25-30)

Πολλές φορές οι δυσκολίες και οι δοκιμασίες της ζωής, κρύβονται όχι μόνο στις ατέλειες και στα λάθη αυτής της ζωής αλλά όπως λέει ο Πλωτίνος σε "περασμένους βίους", μιλώντας για τη γνωστή διδασκαλία και άλλων αρχαίων φιλοσόφων, αυτή της μετενσάρκωσης.

"Πρέπει μάλιστα κάποιος να γυρίζει τη σκέψη του σ' αυτά που συνέβησαν σε προηγούμενες ζωές, διότι από εκεί εξαρτώνται τα επόμενα." (Πλωτίνος, *Εννεάδες*, III.3, 4.50)

Με τη σταδιακή άνοδο θα περάσουμε τα τρία στάδια επαφής με τον εσωτερικό θεό μας. Αυτά τα τρία στάδια ο Πλωτίνος τα αναφέρει ως στάδια του Μουσικού, του Εραστή και του Φιλοσόφου. Στο τελευταίο και ανώτερο στάδιο, ο φιλόσοφος χρειάζεται κάτι που δεν έχουν οι άλλοι δύο, έναν Οδηγό, έναν δάσκαλο που μπορεί να τον βοηθήσει να ανοίξει τα "φτερά" του και τον μάθει να "πετάει" προς τον ουρανό της αλήθειας.

Ο Πλωτίνος περιγράφει τη δική του μυστικιστική εμπειρία, τη δική του ενατένιση προς το Εν, που τον οδηγεί στο να ταυτιστεί με το ανώτερο Ον μέσα του.

"Πολλές φορές εγείρομαι από το σώμα μου και φθάνω εις εαυτόν, εξερχόμενος από όλα τα άλλα πράγματα και εισερχόμενος στον εαυτό μου και βλέπω ένα τόσο θαυμαστό κάλλος, βεβαιωμένος ότι τότε πιο πολύ απ' οτιδήποτε άλλο ανήκω στο καλύτερο μέρος, διάγω την ανώτερη ζωή και έρχομαι σε ταύτιση με τη θεότητα, οπότε, εγκατεστημένος εκεί, φθάνω στην ενέργεια εκείνη, τοποθετώντας τον εαυτό μου πάνω από καθετί άλλο στον κόσμο των νοητών. Μετά από τη στάση αυτή στον θείο τόπο, κατεβαίνοντας από τον νου στον λογισμό, βρίσκομαι σε αμηχανία για το πώς τέλος πάντων κατέβηκα και πώς συνέβη να βρεθεί η ψυχή μου μέσα σε τούτο το σώμα, όντας αυτό που της φάνηκε να είναι καθ' αυτήν, μολονότι βρίσκεται μέσα σε σώμα." (Πλωτίνος, *Εννεάδες*, IV.8, 1.5-50)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

1. ΝΕΟΠΛΑΤΩΝΙΣΜΟΣ, ΤΟ ΛΥΚΟΦΩΣ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ» ΘΕΟΔΟΣΗΣ ΠΕΛΕΓΡΙΝΗΣ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ»
2. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΛΩΤΙΝΟΥ ΒΙΟΥ & ΤΗΣ ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΑΥΤΟΥ, ΠΟΡΦΥΡΙΟΣ

ΔΙΑΔΥΚΤΙΟ:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%BB%CF%89%CF%84%CE%AF%CE%BD%CE%BF%CF%82>

Ο Νεοπλατωνισμός είναι μια φιλοσοφική σχολή που γεννήθηκε τον 3ο αιώνα μ.Χ. με κύριους εκφραστές τον Πλωτίνο, τον Πορφύριο, τον Ιάμβλιχο και τον Πρόκλο. Αποτελεί μια συνέχεια της Πλατωνικής σχολής, ένα πολύ κοντινό ρεύμα σκέψης, που κατάφερε να επαναφέρει πολλές πλατωνικές διδασκαλίες, εξού και το όνομά του.

Ο Πορφύριος είναι ο κύριος μαθητής του Πλωτίνου και δάσκαλος του Ιάμβλιχου. Γεννήθηκε περί το 234 μ.Χ. στην Τύρο της Φοινίκης και σπούδασε Φιλοσοφία στην Αθήνα και στη Ρώμη. Ο πρώτος του δάσκαλος ήταν ο Κάσσιος Λογγίνος, ένας από τους σχολάρχες της Πλατωνικής Ακαδημίας, ο οποίος και του έδωσε το όνομα Πορφύριος – αντί του «Μάλχος» που ήταν το κανονικό.

Η πιο σημαντική επιρροή που δέχθηκε ήταν από τον Πλωτίνο, τον οποίο και γνώρισε στη Ρώμη το 262 μ.Χ., σπουδάζοντας μαζί του για έξι περίπου χρόνια. Μετά από προτροπή του δασκάλου του, πήγε να ζήσει στη Σικελία για πέντε χρόνια, προκειμένου να βελτιωθεί η του υγεία, η οποία είχε κλονιστεί εκείνο το διάστημα. Αφού επέστρεψε στη Ρώμη, μετά τον θάνατο του Πλωτίνου, συνεχίζει το έργο του κάνοντας διαλέξεις φιλοσοφίας.

Αυτή του η δράση ίσως αποτελεί και την πιο σημαντική του συνεισφορά στη φιλοσοφία: ο Πορφύριος κατάφερε να διασώσει και να συνεχίσει τις διδασκαλίες του Πλωτίνου. Θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε τον Πλωτίνο ως ιδρυτή αυτής της σχολής, όμως ο ίδιος διδάχθηκε φιλοσοφία από έναν πολύ ιδιόμορφο φιλόσοφο: τον Αμμώνιο Σακκά. Για μια φιλοσοφική σχολή όπως ο Νεοπλατωνισμός, χρειάζεται να υπάρχει μια διαδοχή, μια αλυσίδα μεταξύ δασκάλων και μαθητών, όπου ο νεότερος συμπληρώνει και εκφράζει καλύτερα τον παλαιότερο.

Σε αυτό το σημείο είναι που εμφανίζεται η σημαντική συνεισφορά του Πορφύριου, ως συνεχιστή του έργου του Πλωτίνου. Ο Αμμώνιος Σακκάς δεν άφησε κάτι γραπτό, ενώ ο Πλωτίνος δεν είχε οργανώσει και δομήσει τις διδασκαλίες της σχολής. Ό,τι γνωρίζουμε για αυτούς και τη φιλοσοφία τους, οφείλεται στον Πορφύριο ο οποίος συνέλεξε και κατηγοριοποίησε το φιλοσοφικό έργο τους.

Ο Τυριανός φιλόσοφος κατάφερε να καταλάβει την αξία που έχει ο γραπτός λόγος και η οργάνωση των διδασκαλιών για να παραμείνει ζωντανή η διδασκαλία. Συνέλεξε το υλικό από όλα τα έργα σε έξι βιβλία, καθένα αποτελούμενο από εννέα θεματικά χωρισμένες πραγματείες. Γι' αυτό τον λόγο ονομάστηκαν «Εννεάδες». Σύμφωνα με τον Πορφύριο, ο Πλωτίνος συνέγραφε φιλοσοφικά δοκίμια από τα 11 του χρόνια μέχρι το τέλος της ζωής του, αν και προς το τέλος δεν μπορούσε να τα επιμεληθεί εξ' αιτίας της επιβαρυνμένης όρασής του.

Στον Πορφύριο αποδίδονται περί τα εξήντα έργα, αν και τα περισσότερα από αυτά έχουν πλέον χαθεί ή διασώζονται σε τμήματα. Σωζόμενα (και και όχι όλα πλήρη) είναι: Η ζωή του Πλωτίνου, η ζωή του Πυθαγόρα, επιστολή προς Μαρκέλλα, για την αποχή και την κατανάλωση τροφής από τα ζώα, Εισαγωγή, στο σπήλαιο των Νυμφών και άλλα. Σημαντικό έργο του επίσης αποτελούν σχόλια πάνω στον Τίμαιο του Πλάτωνα αλλά και σε πολλά έργα του Αριστοτέλη. Το τελευταίο είναι πολύ ενδιαφέρον από την άποψη του ότι

προσπάθησε να εναρμονίσει τις φιλοσοφικές θέσεις του Αριστοτέλη και του Πλάτωνα, απ' όπου είχε και πιο πολλές επιρροές.

Σημαντικό επίσης θεωρείται και το έργο του «Κατά Χριστιανών» που συνέγραψε όσο βρισκόταν στη Σικελία. Ο Πορφύριος ήταν ένας από τους πιο ικανούς παγανιστές αντιπάλους του Χριστιανισμού. Ο σκοπός του ήταν να αποδείξει πως οι χριστιανικές διδασκαλίες ήταν φιλοσοφικές, και ο ίδιος δεχόταν τον Ιησού μόνο ως έναν εξαιρετικό φιλόσοφο. Πολλοί χριστιανοί «απολογητές» προσπάθησαν να αντιπαραθέσουν επιχειρήματα και αυτός είναι ο τρόπος που έχουν φτάσει στις μέρες μας οι θέσεις του και όχι μέσα από τα ίδια του τα γραπτά, τα οποία κήκαν με διάταγμα του Αυτοκράτορα Θεοδοσίου.

Σε ό,τι αφορά στη μεταφυσική του Πορφύριου, αυτή δεν διαφέρει σημαντικά από τη μεταφυσική του Πλωτίνου, όμως ο φιλόσοφος αντιτίθεται στη θεουργία του μαθητή του Ιάμβλιχου. Ο Πορφύριος παραμένει στη μεταφυσική γραμμή του Πλωτίνου που θεωρεί πως η ένωση με το ανώτερο είναι προϊόν εξάσκησης. Έτσι ουσιαστικά αντιτίθεται σε αυτό που ο Ιάμβλιχος ονόμασε θεουργία και που την θεωρεί ως ένα απαραίτητο μέσο λύτρωσης της ψυχής από τα δεσμά της ύλης.

Ο Πορφύριος ήταν ένας στοχαστής με μεγάλη επιρροή. Μέσα από τη συλλογή των έργων του Πλωτίνου αλλά και τα έργα του –με τις αντιδράσεις που αυτά έφεραν κυρίως στον Χριστιανικό κόσμο, κατάφερε να διαδώσει τις διδασκαλίες του Νεοπλατωνισμού ώστε να συνεχιστεί αυτό το ρεύμα σκέψης μέχρι τις μέρες μας.

Ο Πορφύριος ήταν νεοπλατωνικός φιλόσοφος, που επιμελήθηκε και εξέδωσε τις Εννεάδες του Πλωτίνου, ο οποίος υπήρξε διδάσκαλός του.

Λεπτομέρεια από το a Tree of Jesse, 1535, Μοναστήρι Σουτσεβίτα (Sucevița), Ρουμανία.

Βιβλιογραφία:

- Πορφύριος, η ζωή του Πυθαγόρα, εκδ. ΠύρινοςΚόσμος
- Wikipedia.org
- Stanford Encyclopedia of Philosophy (<https://plato.stanford.edu/>)

Πρόκειται για τον σημαντικότερο, μετά τον Πλωτίνιο, νεοπλατωνικό φιλόσοφο. Επηρέασε αποφασιστικά την εξέλιξη της πλατωνικής φιλοσοφίας από τον 4ο αιώνα μέχρι και την Αναγέννηση. Υπήρξε εκδότης των έργων του Πορφύριου στη Ρώμη και ιδρυτής της Νεοπλατωνικής σχολής στη Συρία. Ήταν επίσης ο βιογράφος του Πυθαγόρα και μυστικιστής, φιλόσοφος και μαθηματικός.

Τα στοιχεία για τη ζωή του Ιάμβλιχου είναι πενιχρά. Ήταν γόνος αριστοκρατικής οικογένειας και γεννήθηκε στη βόρεια Συρία (περίπου 245-325 μΧ). Δάσκαλοί του υπήρξαν ο Ανατόλιος και ο Πορφύριος.

Του αποδίδονται υπομνήματα σε πλατωνικούς διαλόγους, σε αριστοτελικά συγγράμματα, καθώς σε και λοιπά έργα, που όμως δεν σώζονται, πέρα από αποσπάσματα. Ο Ιάμβλιχος θεώρησε ότι κάθε πλατωνικός διάλογος έχει έναν βασικό σκοπό και προσπάθησε να τον αναδείξει. Επίσης, καθόρισε τη σειρά με την οποία πρέπει να διδάσκονται οι διάλογοι του Πλάτωνα με βάση τον βαθμό δυσκολίας τους (από τον απλούστερο στον πιο δυσνόητο) και εγκαινίασε έτσι το νεοπλατωνικό πρόγραμμα σπουδών που ακολουθήθηκε, κατά τον 5ο και 6ο αιώνα, στις φιλοσοφικές σχολές της Αθήνας και της Αλεξάνδρειας.

Έχουν διασωθεί τα εξής έργα του: Περί των αιγυπτίων μυστηρίων, Περί του πυθαγορείου βίου, Προτρεπτικός στη φιλοσοφία, Περί της κοινής μαθηματικής επιστήμης, Εισαγωγή στην Αριθμητική Εισαγωγή του Νικόμαχου, όπως και διάφορες επιστολές του Ιαμβλίχου.

Με το έργο του «Τα θεολογούμενα της αριθμητικής», θέλησε να ξαναδώσει έμφαση στην αριθμολογία του Πυθαγόρα και σχεδόν θεοποίησε τους αριθμούς καθώς τους θεωρούσε τη ψυχή του κόσμου.

Ο Ιάμβλιχος επεξεργάστηκε και συστηματοποίησε τον νεοπλατωνισμό του Πλωτίνου, θεωρείται δε ο πρώτος σχολαστικός φιλόσοφος στην ιστορία. Εμπλούτισε το σύστημα αυτό με πληθώρα στοιχείων από τα μεσογειακά μυστήρια. Σκοπός του έργου του είναι η ενοποίηση των θρησκευτικών και φιλοσοφικών ιδεών του αρχαίου ελληνορωμαϊκού κόσμου σε ένα ενιαίο σύστημα εσωτερικής ανάπτυξης. Η μελέτη και ο στοχασμός γύρω από τις ανώτερες αλήθειες, είναι μεν σημαντικά, αλλά δεν αρκούν να ανυψώσουν τον άνθρωπο πνευματικά.

Ο Ιάμβλιχος πιστεύει ακράδαντα στη δύναμη της ιεροπραξίας. Οι διάφοροι τρόποι λατρείας στις ιερουργίες εξαγνίζουν το θείο κομμάτι που βρίσκεται ήδη μέσα μας και μας απελευθερώνει από τα λάθη μας, καθιστώντας μας με αυτόν τον τρόπο φιλικούς προς τις ανώτερες φύσεις. Οι θεοί λοιπόν συσχετίζονται μόνο με αγαθούς ανθρώπους που είναι εξαγνισμένοι διά της ιερατικής τέχνης, προστατεύοντάς τους συγχρόνως από τα πάθη και από κάθε είδους δεινά.

Το «Περί των αιγυπτίων μυστηρίων» αποτελεί το σημαντικότερο έργο του, με τον τίτλο αυτό να δίνεται κατά την Αναγέννηση από τον Marsilio Ficino. Στόχος του συγγράμματος είναι η υπεράσπιση των θρησκευτικών τελετουργιών της αρχαιότητας. Πρόκειται

για το μοναδικό σύγγραμμα φιλοσοφίας της θρησκείας που διασώζεται από την αρχαιότητα. Το βιβλίο αυτό περιλαμβάνει τις απαντήσεις που δίνει ο Ιάμβλιχος στις ερωτήσεις που ο δάσκαλός του Πορφύριος απηύθυνε επιστολικά σε έναν αιγύπτιο ιερέα ονόματι Ανεβώ. Ο συγγραφέας υιοθετεί το προσωπείο του Αβάμμωνος, ενός ανώτερου από τον Ανεβώ αιγύπτιου ιερέα, προκειμένου να αναιρέσει τις αμφιβολίες του Πορφύριου σχετικά με τη σημασία των θρησκευτικών τελετουργιών. Στόχος του έργου είναι να φανεί ότι η ποθητή λύτρωση της ανθρώπινης ψυχής δεν μπορεί να επέλθει με θεωρητική μόνον ενατένιση και γνώση, όπως δίδασκε ο Πλωτίνος, αλλά χρειάζεται αναγκαστικά η συνδρομή της θείας χάριτος, η οποία παρέχεται μέσω της ενεργού συμμετοχής του ενδιαφερομένου σε ιερές τελετές. «Η θεουργική ένωση επιτυγχάνεται μόνο με την τελειωτική λειτουργία των ανείπωτων πράξεων που εκτελούνται ορθά, πράξεων που υπερβαίνουν κάθε νόηση και με τη δύναμη των άφατων συμβόλων, που είναι νοητά μόνο στους θεούς», γράφει στο *Περί των Αιγυπτίων Μυστηρίων*. Αυτές οι πράξεις και τα σύμβολα επιτρέπουν στον άνθρωπο να υπερβεί τα όρια του συγκεκριμένου νου, της περιορισμένης λογικής σκέψης, και να έρθει σε άμεση επαφή με το θείο.

Ο όρος θεουργία (θεός + έργον) είναι το «το έργο που επιτελούν οι άνθρωποι επί των θεών». Ο όρος αναφερόταν ειδικά στις μαγικές πρακτικές που απώτερο στόχο είχαν την ένωση της ανθρώπινης ψυχής με έναν θεό αλλά μπορούσε επίσης, όπως συμβαίνει στον Ιάμβλιχο, να περιλαμβάνει το σύνολο των παραδοσιακών τρόπων λατρείας (θυσίες, πομπές, μαντεία κλπ.). Κεντρικό ρόλο στις θεουργικές τελετουργίες έπαιζαν τα σύμβολα ή συνθήματα, υλικά αντικείμενα που θεωρούνταν ότι διαθέτουν ιδιαίτερες δυνάμεις ώστε να προκαλούν θαυματουργικά αποτελέσματα (εμψυχώσεις αγαμάτων, αισθητές φανερώσεις θεών και δαιμόνων, τηλεκίνηση κλπ.). Θεουργός ήταν ο γνώστης και χρήστης όλων αυτών των ιερών πρακτικών και συμβόλων. Η γνώση που διέθετε ονομαζόταν επίσης, εκτός από θεουργία, ιερατική τέχνη και βασιζόταν στη φυσική διασύνδεση και αλληλεπίδραση των μερών του σύμπαντος.

Η Θεουργία ήταν ο τρόπος, η επικοινωνία, για να κατέλθουν τα πλανητικά πνεύματα, οι Θεοί του Φωτός. Για αυτή την επικοινωνία όμως χρειαζόταν μεγάλη καθαρότητα ψυχής, αγνότητα ζωής και γνώση των ιεραρχιών. Ένας θεουργός

έπρεπε να είναι ιεροφάντης και γνώστης της εσωτερικής γνώσης των Ιερών όλων των μεγάλων χωρών.

Οι Νεοπλατωνιστές της σχολής του Ιάμβλιχου ονομαζόταν θεουργοί γιατί, εφάρμοζαν την τελετουργική μαγεία και επικαλούνταν τα πνεύματα αρχαίων ηρώων και θεών, και άλλων θείων πνευματικών οντοτήτων. Οι θεουργοί δεν ενοχλούν τις θείες οντότητες για ασήμαντα πράγματα, αλλά για τη κάθαρση της ψυχής και τη λύτρωση.

Όλοι οι θεοί είναι ευεργετικοί, ενώ η απελευθέρωση των ψυχών επιτυγχάνεται μέσω των υπερουράνιων θεών σε άμεση σχέση με την ενάρετη ζωή που οφείλουμε να βιώνουμε. Από το Εν και Αγαθό, που είναι πρωταρχικό και ακίνητο, προέρχεται ο Νους και μέσω αυτού ο άνθρωπος συνδέεται με τις θείες οντότητες. Ο νους, ο οποίος προέρχεται από τη Μονάδα, στρέφεται συνεχώς προς αυτήν και συνυπάρχει πάντοτε με τους θεούς. Αυτός λοιπόν είναι που γνωρίζει την αντιστοιχία των συμβόλων τα οποία χρειάζεται να χρησιμοποιήσουμε ώστε να τους επικαλεσθούμε. Οι θεοί επίσης χρησιμοποιούν

τους δαίμονες για να μας αποκαλύψουν την βούλησή τους μέσα από φυσικά σημάδια. Το κάθε έθνος, όπως και το κάθε ιερό έχει έναν θεό-προστάτη, κάτι που συμβαίνει και για τον άνθρωπο, όπου η κάθε ενσαρκωμένη ψυχή έχει τον δικό της προστάτη-δαίμονα. Αν καταφέρουμε μέσω της ιεουργίας να μας παρουσιαστεί ο οικείος μας δαίμονας, τότε αυτός, θα μας αποκαλύψει το όνομα του, την λατρεία του, καθώς και τον σωστό τρόπο ώστε να τον επικαλούμαστε κάθε φορά που το επιθυμούμε. Ο δαίμονας που μας προστατεύει, μπορεί να υποχωρήσει ή να μπει στην υπηρεσία ενός θεού, ο οποίος μέσω της θεουργίας γίνεται ο επόπτης μας. Η πλειοψηφία των ανθρώπων παραμένει υποταγμένη στις πέντε αισθήσεις, αλλά κάποιοι καταφέρνουν να ξεφύγουν από τα δεσμά της Μοίρας χρησιμοποιώντας τη βοήθεια των θεών ή των δαιμόνων.

Πίστευε στην ύπαρξη 3 κόσμων: του ορατού (ή αισθητού) που είναι ο κατώτερος, του νοερού που θεωρείται ο ενδιάμεσος κόσμος και του νοητού ο οποίος είναι ο ανώτερος. Σύμφωνα λοιπόν με αυτόν τον διαχωρισμό υπάρχουν ξεχωριστοί τύποι θυσιών που αφορούν τα διάφορα είδη που ζουν στον κάθε κόσμο. Όπως είναι φυσικό αναφέρει την ύπαρξη πολλών ενδιάμεσων όντων μεταξύ του Ενόσ και του κόσμου. Υπάρχουν ουράνιοι, υπερουράνιοι, φυσικοί, αέριοι, υδάτινοι θεοί, δαίμονες, ήρωες και άχραντες- αμόλυντες ψυχές. Όλα τα πράγματα είναι γεμάτα από αυτούς και όπως ακριβώς οι ακτίνες του ηλίου αγγίζουν τα πάντα εξωτερικά, με τον ίδιο ακριβώς τρόπο κι οι θεοί φωτίζουν οτιδήποτε μετέχει σε αυτούς με κάποιο τρόπο. Έτσι κάποια μέρη, αγάλματα κλπ θεωρούνται ιερά. Στο έργο του Περί αγαλμάτων, ανέλυε τη σωστή κατασκευή αγαλμάτων. «Τα αγάλματα που απεικονίζουν θεούς κατασκευάζονται από μνημένους καλλιτέχνες και με την εποπτεία ιερέων της αντίστοιχης θεότητας. Αποτυπώνουν τη μυστηριακή γλώσσα του σώματος η οποία μετέδιδε πληροφορίες κατευθείαν στο υποσυνείδητο εκείνου που έβλεπε το άγαλμα και προκαλούσε στην ψυχή αγαλλίαση», αναφέρει χαρακτηριστικά.

Ο Ιάμβλιχος δεν θεωρεί την ύλη ως κάτι κακό, αλλά ότι έχουμε ενσαρκωθεί για να εκπληρώσουμε κάποιο ρόλο, που μπορεί να εκπληρωθεί μόνο με τη λατρεία των θεών και μέσα από τα μυστήρια. Η γνώση των θεών συνοδεύεται με μία στροφή προς τον εαυτό και την αυτογνωσία. Η συνεχής μάλιστα προσευχή αυξάνει την ικανότητα της ψυχής να επικοινωνεί με τους θεούς. Οφείλουμε δε να συνδυάζουμε την

προσευχή με τη θυσία ώστε να επιτύχουμε την τέλεια ιερατική λειτουργία. Αυτός που γνωρίζει την αντιστοιχία των συμβόλων μπορεί να τα χρησιμοποιήσει ώστε να τους επικαλεσθεί μέσω της μεταξύ τους αντιστοιχίας.

Κάποια λοιπόν σύμβολα αντιστοιχούν μεταξύ τους λόγω της ομοιότητας τους. Μπορούμε δηλαδή να χρησιμοποιήσουμε λίθους, ζώα ή μέρη ζώων, αρώματα, χρώματα, βότανα, ονόματα, αστρολογικές χρονικές στιγμές ώστε να καταφέρουμε να εξυψωθούμε και να γίνουν άξιοι της προσοχής των θεών. Τα σύμβολα αυτά μπορεί να είναι οπτικά ή ηχητικά όπως είναι οι ύμνοι, οι επικλήσεις και οι επωδές. Χρησιμοποιούσαν ακόμα και τη συμβολική σημασία των αριθμών. Ο Ιάμβλιχος πίστευε ότι οι θεοί τοποθετούν κάποια σύμβολα ακόμα και σε κάθε ενσαρκωμένη ψυχή, αλλά οι περισσότεροι άνθρωποι το αγνοούν. Κι αυτά ακριβώς τα σύμβολα είναι που θα χρησιμοποιήσουν προς όφελος τους οι θεουργοί ώστε να ξαναενωθούν με τη Μονάδα.

Είναι εξίσου βασικό οι αρχαίες προσευχές, τα ιερά άσυλα και κυρίως τα ονόματα επίκλησης των θεών να διατηρούνται αναλλοίωτα γιατί διαφορετικά χάνουν την αποτελεσματικότητά τους. Ο Ιάμβλιχος απορρίπτει οποιονδήποτε νεωτερισμό σε θέματα θρησκευτικότητας. Θεωρεί, μάλιστα, ότι η σχέση ανάμεσα στο σημαίνον και το σημαινόμενο, είτε πρόκειται για τις λέξεις μιας ανθρώπινης γλώσσας είτε για τους όρους ενός ιερού συμβολικού συστήματος, δεν είναι προϊόν ανθρώπινης σύμβασης αλλά σχέση φυσική. Κατά συνέπεια υποστηρίζει ότι στις θεουργικές τελετές, ακόμα και τα πιο ακατανόητα ονόματα ή σύμβολα οφείλουν να διατηρούνται αναλλοίωτα αφού διαθέτουν εσωτερικές συνάψεις με τα υπεραισθητά όντα στα οποία αναφέρονται και τα κινητοποιούν. Ο Ιάμβλιχος τονίζει την αξία της Θεουργίας, που είναι η μαγική δύναμη των τύπων και των τελετών, για να μπορεί κανείς να έλθει σ' επαφή με τις θεότητες, οι οποίες μπορούν να συλλάβουν (ως γλώσσα επικοινωνίας), μόνο τα σύμβολα και τους τύπους που οι ίδιες έχουν εμπνεύσει στους ανθρώπους. Γι' αυτό και καταδικάζει τη συνεχή τάση των Ελλήνων για νεωτερισμούς και καινοτομίες.

Υπάρχουν δύο μορφές θυσιών: η μία που απευθύνεται σε ανθρώπους που είναι εντελώς εξαγνισμένοι και η άλλη απευθύνεται στις ψυχές η οποίες είναι ακόμα παγιδευμένες από το σώμα. Είναι λοιπόν εντελώς άπρεπο η θυσία να υπερβαίνει τις ικανότητες του ιερέα. Συγχρόνως οι θυσίες πρέπει να

είναι αντίστοιχες με τους τόπους διαμονής των θεών. Πρέπει να τιμάς τον κάθε θεό σύμφωνα με την θέση που κατέχει απονέμοντας τα όμοια στα όμοια ώστε να μην προσφέρουμε ανάξιο δώρο. Οι βασικοί λοιπόν τύποι θυσιών είναι: 1) Οι υπερκόσμιοι κι ασώματοι θεοί αποζητούν μόνο νοητικές θυσίες. 2) Οι ενδιάμεσοι θεοί (χάρη στους οποίους ενώνονται τα εγκόσμια με τα υπερκόσμια) ζητούν τόσο υλικές θυσίες όσο και ασώματες. 3) Ενώ οι εγκόσμιοι υλικοί θεοί επιθυμούν τις υλικές θυσίες. Ο δημιουργός του σύμπαντος έκανε κάποιες οντότητες να είναι ανεξάρτητες και αυτάρκειες, ενώ κάποιες άλλες είναι υποχρεωμένες να ψάξουν για την τροφή τους. Έτσι μπορούμε να δούμε πχ. τους δαίμονες να εξαρτώνται από τους ανθρώπους για τη τροφή τους μέσω των θυσιών, ώστε αν αμελήσουμε να τους τις προσφέρουμε γίνονται αίτιοι κακών και ταραξιών.

Κατά τον Ιάμβλιχο, η τέλεση των παραδοσιακών ιεροπραξιών δεν εξαναγκάζει τους θεούς σε δράση, ούτε τους καθιστά δέσμιους της ανθρώπινης βούλησης. Οι θεοί συντονίζονται ελεύθερα με τα δρώμενα στον υλικό κόσμο και αποφασίζουν οι ίδιοι να παράσχουν βοήθεια στην εγγενή ανθρώπινη έλλειψη. Οι κανόνες, άλλωστε, τέλεσης των θεουργικών πράξεων έχουν, κατά τον Ιάμβλιχο, οριστεί από τους ίδιους τους θεούς ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες των διαφόρων λαών.

Αν και ακολούθησε το τρισυπόστατο σχήμα μεταφυσικής δομής της πραγματικότητας (Εν, Νους, Ψυχή) που είχε εγκαινιάσει ο Πλωτίνος, ο Ιάμβλιχος εισήγαγε ορισμένες καινοτόμες διακρίσεις. Ο Ιάμβλιχος αποδέχτηκε μια ιεραρχημένη σειρά όντων κατώτερων από τους θεούς αλλά ανώτερων από τις ψυχές, τα λεγόμενα κρείττονα γένη: αρχαγγέλους, αγγέλους, δαίμονες, ήρωες, άρχοντες. Ο Ιάμβλιχος υποστήριξε ότι ολόκληρη η ανθρώπινη ψυχή και όχι μόνον το άλογο μέρος της κατέρχεται από τον νοητό χώρο και ενώνεται με το σώμα, με αποτέλεσμα η φύση της ψυχής να είναι ουσιαστικά διπλή (αθάνατη και θνητή ταυτοχρόνως) και οι λειτουργίες της εγγενώς αντιφατικές. Αυτή η διπλή φύση της ανθρώπινης ψυχής επιβάλλει, κατά τον Ιάμβλιχο, τη συνδρομή των θεών προκειμένου να επιτευχθεί λύτρωση από τον κόσμο της γένεσης και της φθοράς.

Η διδασκαλία του Ιάμβλιχου θεμελιώνεται πάνω στην αρχή «τα πάντα είναι μέσα στα πάντα, αλλά σε καθένα σύμφωνα

με τη φύση του» και στο ερμητικό αξίωμα «όπως επάνω, έτσι κάτω», δηλαδή στο αντικαθρέφτισμα των πανομοιότυπων δομών του Μακρόκοσμου στον Μικρόκοσμο. Τα «άφατα σύμβολα, που είναι νοητά μόνο στους θεούς» είναι οι αριθμοί, που αποκαλύπτουν και περιέχουν το κλειδί για την κατανόηση του Σύμπαντος. Η αριθμολογία των πυθαγορείων είναι ουσιαστικό μέρος της διδασκαλίας του Ιάμβλιχου, που την επεξεργάστηκε και τη συστηματοποίησε, χαρτογραφώντας με λεπτομέρεια την εκδήλωση του δημιουργημένου κόσμου, μέσα από διαδοχικά επίπεδα, από το Ένα στα Πολλά.

Ο Ιάμβλιχος, επίσης, καθόρισε την ιεραρχία των αρετών που βρίσκομαι σε όλους σχεδόν τους μεταγενέστερους νεοπλατωνικούς. Η πλήρης σειρά περιλαμβάνει επτά είδη: φυσικές, ηθικές, πολιτικές, καθαρτικές, θεωρητικές, παραδειγματικές και θεουργικές αρετές.

Ο ηθικός βίος θεωρείται εξίσου σημαντικός με την καλλιέργεια της ψυχής. Για τον Ιάμβλιχο το πνεύμα, η ψυχή, το σώμα και η ύλη είναι μια αδιαίρετη αλληλουχία, βαθμιαίες συμπυκνώσεις της εκδήλωσης από την «άρρητον Αρχήν» μέχρι το φυσικό κόσμο. Για αυτό η ηθική στάση και η εσωτερική ποιότητα, η συνειδησιακή κατάσταση, του ατόμου είναι ουσιαστικό να εναρμονίζονται με τους συμπαντικούς νόμους. Ο ίδιος ο Ιάμβλιχος κέρδισε με τον εγκρατή και ισορροπημένο τρόπο ζωής του το προσωνύμιο του δίκαιου, ενώ οι μαθητές του τον αποκαλούσαν «θείο» και του απέδιδαν υπερφυσικές δυνάμεις.

Ο Ιάμβλιχος ήταν ο πρώτος φιλόσοφος που θέλησε να θεμελιώσει την παραδοσιακή θρησκευτικότητα σε μεταφυσικές βάσεις. Ο αυτοκράτορας Ιουλιανός βασίστηκε ουσιαστικά σε μια εκλαϊκευμένη εκδοχή της ιαμβλίχειας φιλοσοφίας, ενώ και οι βασικοί εκπρόσωποι της μεταγενέστερης νεοπλατωνικής σχολής των Αθηνών (Πρόκλος και Δαμάσκιος) επηρεάστηκαν από τη σκέψη του. Αλλά και η εκδοχή του πλατωνισμού που γινόταν αποδεκτή έως και την Αναγέννηση ήταν ουσιαστικά ιαμβλίχεια. Από ιστορικής απόψεως, η σημαντικότερη, μαζί με την υπεράσπιση της θεουργίας, καινοτομία του Ιάμβλιχου ήταν η αποδοχή των Χαλδαϊκών λογίων ως των ιερών γραφών του πλατωνισμού.

Βιβλιογραφία

- Η.Ρ.Β. Λεξικό
- ΝΕΟΠΛΑΤΩΝΙΣΜΟΣ: R.T.Wallis B. Dalsgaard Larsen Jamblique de Chalcis

Ο Άγιος Αυγουστίνος και ο Νεοπλατωνισμός

Κείμενο: Γιώργος Βενέτης

Ο Αυγουστίνος Ιππώνος (Aurelius Augustinus Hippoensis), γνωστός και ως Άγιος Αυγουστίνος, γεννήθηκε το 354 μΧ στην Ταγάστη και πέθανε στην Ιππώνα Νουμιδίας (Βόρεια Αφρική) γύρω στο 430 μΧ. Υπήρξε χριστιανός θεολόγος και φιλόσοφος, ο μέγιστος εκκλησιαστικός Πατέρας της Δύσης. Τα πολυάριθμα έργα του επηρέασαν πολύ την ανάπτυξη του Δυτικού Χριστιανισμού και φιλοσοφίας και έθεσαν τις προϋποθέσεις για τη συγκρότηση της θεολογίας της Δυτικής Εκκλησίας.

Σε νεαρή ηλικία έγινε φανατικός μελετητής του Κικέρωνα και στράφηκε προς τη φιλοσοφία και την αναζήτηση της αλήθειας. Λίγο μετά, ακολουθεί το ρεύμα του Μανιχαϊσμού (που δίδασκε τον δεισμό καλού – κακού). Πηγαίνει στη Ρώμη, όπου ανοίγει μία σχολή ρητορικής και συναναστρέφεται με ονομαστούς φιλοσόφους. Μελετά τη νεοπλατωνική φιλοσοφία και τον Πλάτωνα, θεωρώντας πως βρήκε την αλήθεια που αναζητούσε. Ο ασκητισμός του νεοπλατωνισμού τον απέσπασε από την ανηθικότητα.

Σταθμός στην πνευματική του πορεία στάθηκε η γνωριμία του, το 384 μΧ, με τον Άγιο Αμβρόσιο, επίσκοπο Μεδιολάνων. Η αγιότητα, η πραότητα και η γλυκύτητα του Αγίου Αμβροσίου κατέκτησαν τον ατίθασο Αυγουστίνo. Ύστερα από μακρά κατήχηση, ο Αυγουστίνος μεταστράφηκε στη Χριστιανική πίστη και βαπτίστηκε Χριστιανός. Λίγα χρόνια αργότερα χειροτονείται ιερέας και επίσκοπος Βασιλικού Ιππώνος της Νουμιδίας. Εκεί θα ξεχωρίσει για την ποιμαντική του δραστηριότητα και την έντονη αντιαρειτική του δράση. Θεωρήθηκε ο κατ' εξοχήν άγιος της μετάνοιας.

Βρίσκει αξιοσημείωτες ομοιότητες μεταξύ αυτών που ανακαλύπτει ως αναζητητής της αλήθειας και αυτών που βρίσκει στους Νεοπλατωνικούς και στον ίδιο τον Πλάτωνα. Φαινομενικά επικρίνει τον Πλωτίνο και τους Νεοπλατωνικούς λέγοντας ότι, αν και έχουν διδάξει τη διδασκαλία του Λόγου, δεν έφτασαν στην αποδοχή ότι ο Λόγος ενσαρκώνεται και θυσιάζεται για τους ανθρώπους. Εντούτοις, επηρεάζεται βαθιά από τη διδασκαλία τους.

Τα έργα του Πλωτίνου καθόρισαν τον προσανατολισμό του, όχι τόσο ως προς τον χριστιανισμό όσο ως προς την πνευματική ζωή, αφού χάρη σ' αυτά κατάλαβε την έννοια του ασώματου και του αδιάφθορου, καθώς και την παρουσία του Θεού σε όλο το σύμπαν. Ο άνθρωπος μπορεί να αναζητήσει και να αγαπήσει τον Θεό, γιατί στην ίδια του τη φύση υπάρχει αυτή η δυνατότητα. Ο άνθρωπος είναι δημιούργημα του Θεού και αυτή η σχέση του επιτρέπει να φτάσει ως Αυτόν.

Λέει ο Αγ. Αυγουστίνος: «Αν ήμασταν ζώα θα μπορούσαμε να αγαπήσουμε μονάχα τη σαρκική ζωή και τα αισθητά αντικείμενα. Αν ήμασταν φυτά δεν θα μπορούσαμε να αγαπήσουμε τίποτα απ' όσα έχουν κίνηση και ευαισθησία. Αλλά είμαστε άνθρωποι δημιουργημένοι κατ' εικόνα του Δημιουργού μας... κι έχουμε λοιπόν τη δυνατότητα να επιστρέψουμε σ' Αυτόν». Το ότι κάνει διαφοροποίηση μεταξύ των φυτών και των ζώων και των ανθρώπων και το ότι αποδίδει στον άνθρωπο τη δυνατότητα να ξεφύγει από την αισθητή ζωή για να επιστρέψει στον Θεό, είναι μια θεώρηση εντελώς νεοπλατωνική.

Σκοπός της έρευνας είναι να γνωρίσει ο άνθρωπος τον Θεό και την ψυχή. Ο Θεός για τον Αυγουστίνο συνιστά το ύψιστο ον και το ύψιστο αγαθό, που είναι αμετάβλητο κι έχει απόλυτη ενότητα. «Η Αλήθεια είναι ο Θεός» για τον Αυγουστίνο ή αλλιώς «ο Θεός είναι η Αλήθεια», δηλ. στο μέτρο που ο άνθρωπος αναζητά την αλήθεια, τότε ερευνά, πλησιάζει το Θεό. Η Απόλυτη Αλήθεια είναι αυτό ακριβώς, ο Θεός.

Αυτή η δυνατότητα επιστροφής στον Θεό, ο οποίος είναι Τριάδα, στηρίζεται στην τριπλή μορφή της ανθρώπινης φύσης, και ανακεφαλαιώνεται με τον εξής τρόπο: «Εγώ είμαι, εγώ γνωρίζω, εγώ θέλω» (αυτό που στην Ανατολή ονομάζεται άτμα – βούδι – μάνας). Ο Αγ. Αυγουστίνος λέει ότι αυτές είναι οι 3 όψεις ή ικανότητες της ψυχής, που εκφράζονται ως μνήμη, διάνοια και βούληση και είναι τα 3 αδιαχώριστα χαρακτηριστικά της ψυχής με τα οποία μπορούμε να καταλάβουμε την Αγ. Τριάδα. Αποτελούν στο σύνολο τους, το νου, τη ζωή και την ουσία της ψυχής.

Δηλαδή ο άνθρωπος έχει μια τριάδα κατ' ομοίωση της Αγ. Τριάδας και σ' αυτόν το συσχετισμό και την αναλογία βρίσκεται η δυνατότητα ένωσης μεταξύ του Ενός και των άλλων. Αν και ο άνθρωπος έχει τη δυνατότητα να συσχετιστεί με τον Θεό, δεν υπάρχει εγγύηση ότι αυτή η σχέση θα πραγματοποιηθεί. Μέσα στον άνθρωπο υπάρχει ο σαρκικός άνθρωπος που γεννιέται, μεγαλώνει, γεννάει και πεθαίνει, αλλά και ο πνευματικός άνθρωπος, που είναι ικανός να αναγεννηθεί πνευματικά.

Ο τρόπος με τον οποίο εξήγησε ο Αυγουστίνος το μυστήριο της άγιας Τριάδας θεωρείται ή σημαντικότερη συμβολή του στην ιστορία της θεολογίας, μετά την περί χάριτος θεολογία. Τον τρόπο αυτό υιοθέτησε γενικά στον Μεσαίωνα ή σχολαστική θεολογία και στους νεώτερους χρόνους μεγάλο μέρος των δυτικών ερευνητών. Κύριοι από τους παράγοντες που επηρέασαν την Τριαδολογία του Αυγουστίνου υπήρξαν οι νεοπλατωνικές του καταβολές, η εκκίνηση από την έννοια της ουσίας του Θεού, η αρχή της απόλυτης απλότητας της ουσίας του Θεού, η ταύτιση δηλαδή με την θεία ουσία οτιδήποτε είναι ή οτιδήποτε έχει ο Θεός.

Προτιμούσε τη θεολογική διατύπωση των Λατίνων «μία ουσία (ή υπόσταση), τρία πρόσωπα» και όχι την διατύπωση των Ελλήνων «μία ουσία, τρεις υποστάσεις», δεδομένου ότι στην λατινική γλώσσα ουσία και υπόσταση σημαίνουν το ίδιο πράγμα. Η γλωσσική κι εννοιολογική ταύτιση των όρων

ουσία και υπόσταση συμφωνούσε και με το φιλοσοφικό υπόβαθρο του Πλωτίνου και της θεωρήσεως του Θεού ως του απόλυτου ύψιστου όντος. Με το να μην διακρίνει στη θεότητα ουσία και είναι, εισήγαγε στη θεολογία τη δική του ερμηνεία του αριστοτελικού και νεοπλατωνικού κατηγορήματος. Θεώρησε, δηλαδή, ότι η σχέση του Πατέρα προς τον Υίο και του Υιού προς τον Πατέρα είναι αναφορική (relativa), αλλά όχι μεταβλητή. Η σχέση πατρότητας και υιότητας, μολονότι διαφορετική για τα δύο πρόσωπα, δεν άφορα στην ουσία και

άρα δεν προσβάλλεται η αλήθεια της ομοουσιότητας. Ωστόσο, ο Πατέρας είναι πάντοτε Πατέρας και ο Υιός πάντοτε Υιός. Με τον τρόπο αυτό η διάκριση των θείων προσώπων ή υποστάσεων αποβαίνει σχέση αναφοράς. Και αυτό, διότι ο Αυγουστίνος στον Θεό προϋποθέτει μόνο θεία ουσία, από την οποία αρχίζει και στην όποια τελειώνει η καθαυτό θεολογία και η ίδια η Αγία Τριάδα.

Ο Αυγουστίνος, μολονότι ταυτίζει ουσία και υπόσταση, επιμένει στην ύπαρξη των διακεκριμένων θείων προσώπων, που έχουνε την ίδια ουσία και η σχέση των οποίων, ως σχέση, δεν αναφέρεται στην ουσία. Τη σχέση ακριβώς αυτή προσπάθησε να εξηγήσει και η εξήγησή του αποτελεί την κατεξοχήν πρωτοτυπία στην Τριαδολογία του, αν και παραπλήσιο σχήμα είχε προβάλει ο νεοπλατωνικός Πορφύριος (ουσία, γνώση ουσίας και η μεταξύ τους φιλία).

Επιχειρώντας να ξεκαθαρίσει την ανησυχία που τον κατείχε σε όλο το πρώτο μέρος της ζωής του, κατάλαβε ότι πράγματι ποτέ δεν έψαχνε τίποτε άλλο από την αλήθεια, ότι η αλήθεια είναι ο ίδιος ο Θεός και ότι ο Θεός βρισκόταν μέσα στη δική του ψυχή. Λέει: «Μη βγεις από τον εαυτό σου. Επέστρεψε στον εαυτό σου. Στο εσωτερικό του ανθρώπου κατοικεί η αλήθεια. Και αν βρεις ότι η φύση σου είναι μεταβλητή, ανυψώσου πάνω από τον εαυτό σου». Το να στραφούμε στον εαυτό μας, το να κλειστούμε στο εσωτερικό μας, ισοδυναμεί πραγματικά με το να ανοιχτούμε στην αλήθεια και στο Θεό.

Αγάπη και Αλήθεια πηγαίνουν μαζί. Ο Θεός εκτός από Αλήθεια είναι και Αγάπη. Είναι αδύνατο να αντιληφθούμε τον Θεό αποκλειστικά ως Αλήθεια, ως το ον των πραγμάτων. Πρέπει επίσης να τον αντιληφθούμε ως Αγάπη. Ο άνθρωπος δεν μπορεί να φτάσει εύκολα να αγαπήσει το Θεό γιατί είναι μια πολύ υψηλή και αφηρημένη ιδέα γι' αυτόν. Αλλά μπορεί να φτάσει ν' αγαπήσει το Θεό αρχίζοντας να αγαπάει τους ανθρώπους. Και εδώ υπεισέρχεται η έννοια της χριστιανικής Χάριτος, αυτής της ικανότητας να πλησιάζουμε τους ανθρώπους, να συνεργαζόμαστε μαζί τους, να τους αγαπάμε ανιδιοτελώς. Και σ' αυτήν την ανθρώπινη αγάπη είναι που ο άνθρωπος θα βρει σιγά – σιγά τη ρίζα που θα τον οδηγήσει κάποτε να αισθανθεί την Αγάπη για το Θεό. Λέει ο Αυγουστίνος ότι ο Θεός αποκαλύπτεται ως Αλήθεια σε όποιον τον αναζητά ως Αλήθεια και προσφέρεται ως Αγάπη μόνο σε όποιον αγαπάει τους άλλους.

Ένα από τα σπουδαιότερα έργα του είναι το «Περί της Πολιτείας του Θεού», το οποίο έγραψε μετά τη λεηλασία της Ρώμης από τους Ούνους (410), ενώ άλλο σπουδαίο έργο του είναι οι «Εξομολογήσεις», μια εκ βάθους προσωπική εξομολόγηση για την πολυτάραχη ζωή του.

Σύμφωνα με όσα αναφέρει ο Αυγουστίνος, ο άνθρωπος έχει την επιλογή είτε να ζήσει κατά τη σάρκα (ύλη) ή κατά το πνεύμα. Αυτή η επιλογή, θεωρούμενη έτσι από ατομική άποψη, ισχύει επίσης και από την άποψη του συνόλου της ανθρωπότητας, καθώς και για τις κοινωνίες. Για τον Αγ. Αυγουστίνο αυτή η επιλογή διέπει επίσης όλη την ιστορία της ανθρωπότητας.

Γι' αυτό μάς αναφέρει τη μάχη μεταξύ δύο πόλεων ή βασιλείων: του Βασιλείου της Σάρκας και του Βασιλείου του Πνεύματος, ή της Γήινης Πολιτείας ή Πόλης του Διαβόλου, που είναι η κοινωνία των αμαρτωλών, και της Θείας Πολιτείας, που είναι η κοινωνία των δικαίων. Αυτές οι δύο πόλεις δεν εκδηλώνονται καθαρά, γιατί εφόσον αυτός δεν είναι ένας κόσμος απολύτων, δεν μπορούμε να μιλήσουμε απόλυτα για το άσπρο και για το μαύρο. Ο Αυγουστίνος εξηγεί τι είναι η γήινη πόλη και τι η πόλη του Θεού. Όμως οι δύο αυτές πόλεις δεν θα υπάρξουν ποτέ με καθαρή μορφή σε καμία περίοδο της ιστορίας. Κανένας θεσμός ή ομάδα δεν κυβερνάται απόλυτα από τη μια ή την άλλη μορφή, αλλά συνδυάζονται. Η αγάπη π.χ. για τον εαυτό μας ή ο εγωισμός, όταν οδηγηθεί ως την περιφρόνηση του Θεού, γεννά τη Γήινη Πόλη, ενώ η αγάπη στον Θεό, όταν οδηγηθεί ως την περιφρόνηση του εαυτού μας, γεννά την Ουράνια Πόλη.

Οι δύο αυτές κοινωνίες διαφέρουν μεταξύ τους ως προς τη φύση, την προέλευση και το σκοπό τους. Έτσι έχουμε το Ουράνιο κράτος του Θεού και το επίγειο κράτος του Σατανά. Και τα δύο ανάγονται στην εποχή που ακόμη ο άνθρωπος δεν υπήρχε. Η πρώτη θεμελιώθηκε από τους αγγέλους και η δεύτερη, η επίγεια, από τους αποστάτες και τιμωρημένους αγγέλους.

Η επίγεια πόλη και η πόλη του Θεού δεν έπρεπε να ταυτιστούν με υφιστάμενους ανθρώπινους θεσμούς: με τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία κι εξουσία και με τις Εκκλησιαστικές δομές εκείνης της περιόδου. Οι δύο πόλεις δεν ήταν αισθητά χωρισμένες, σε όλη την επίγεια ζωή, αλλά ανακατεμένες και θα χωριζόταν μόνο στη Δευτέρα Παρουσία. Πολλές φορές μέσα στον ίδιο πολιτισμό, την ίδια ιστορική στιγμή, υπάρχουν

στοιχεία τόσο από τη μια όσο και από την άλλη πόλη. Μερικές φορές ακόμα και στην ίδια πόλη υπάρχουν άνθρωποι που ζουν στη Γήινη Πόλη και άλλοι που ζουν στη Θεία Πόλη, αν και από φυσική άποψη ζουν στον ίδιο τόπο και χρόνο. Μόνο όταν ο καθένας ρωτήσει τον εαυτό του θα μπορέσει να μάθει σε ποια από τις δυο πόλεις ανήκει. Η επιρροή του από την Πολιτεία του Πλάτωνα είναι κάτι παραπάνω από εμφανής.

Ο κόσμος παρουσιάζεται στη σκέψη του Αυγουστίνου ιεραρχημένος κατά τρόπο πλατωνικό. Ότι αγαθότερο και αξιολογότερο βρίσκεται πιο υψηλά. Και ο Θεός βρίσκεται στην κορυφή, όπως και το πλατωνικό αγαθό. Σε πιο χαμηλή θέση βρίσκονται τα φυσικά αντικείμενα, ενώ οι ανθρώπινες ψυχές ενδιάμεσα και οι ψυχές των αμαρτωλών χαμηλότερα από εκείνες των εναρέτων ανθρώπων. Η αξιολογική ιεράρχηση είναι μια ιεραρχία πραγματικότητας. Όσο πιο χαμηλά βρίσκεται κάτι, τόσο πιο κοντά στο μηδέν βρίσκεται, χωρίς να είναι ολοκληρωτικά μηδέν. Υπάρχουν όλα κατά τρόπο μεταβλητό. Μια άλλη παράμετρος αυτής της ιεράρχησης είναι και η συνθετότητα των δημιουργημάτων. Μόνο ο Θεός είναι αμετάβλητος και ασύνθετος.

Είναι πολύ δύσκολο να συνθέσουμε μία συστηματική θεωρία του Αυγουστίνου για την τέχνη και το ωραίο, επειδή οι αναφορές είναι διάσπαρτες στα έργα του και τα ενδιαφέροντά του επικεντρωνόταν στην επεξεργασία ενός θεολογικού συστήματος και στην υπεράσπιση της χριστιανικής διδασκαλίας από τους ειδωλολάτρες λογίους. Ο ίδιος στα απομνημονεύματά του μας πληροφορεί πως πριν μεταστραφεί στον Χριστιανισμό, είχε συντάξει μία πραγματεία με τον τίτλο «Περί του Ωραίου και του ταιριαστού», η οποία όμως χάθηκε. Οι αναφορές του σε αυτή είναι αρκετά περιορισμένες, πάντως σε αυτήν έκανε διάκριση ανάμεσα σε ό,τι είναι ωραίο καθεαυτό και σε ό,τι είναι ωραίο επειδή εφαρμόζει σε κάτι άλλο. Ο Αυγουστίνος θεωρεί την ομορφιά ως ιδιότητα ετερογενών συνόλων: γι' αυτήν τη «συμφωνία των μερών» μιλά στα έργα του «Περί τάξεως», «Περί μουσικής», «Περί της αληθούς θρησκείας». Οι έννοιες της ενότητας, της ισότητας, της αναλογίας, της τάξης και του αριθμού είναι κεντρικές για την αισθητική θεωρία του Αυγουστίνου. Το ωραίο πηγάζει από την ενότητα, την αναλογία, την τάξη. Η ενότητα ποικίλει ως προς το βαθμό της, αφού όλα τα όντα δεν έχουν τον ίδιο βαθμό ενότητας. Ενοποίηση έχουμε, όταν δεν υπάρχει ανομοιομορφία

εσωτερική. Τα σύνθετα πράγματα συνιστούν ολότητες, όταν είναι αρμονικά και σύμμετρα· και είναι αρμονικά και σύμμετρα, όταν τα μέρη τους ομοιάζουν μεταξύ τους. Επίσης η ανισότητα ή η ισότητα των πραγμάτων οδηγεί στην αναλογία, το μέτρο και τον αριθμό. Ο αριθμός έχει μια θεμελιώδη σημασία για την τάξη, αντίληψη που την πήρε από τον Πλατωνικό Τίμαιο, όπου αναπτύσσεται η άποψη πως τα αντικείμενα έχουν αριθμητικές ιδιότητες και βάσει αυτών μετέχουν των ενυπαρχουσών στον Θεό του Μορφών.

Έγινε και γίνεται πολύς λόγος για την πυκνή παρουσία της φιλοσοφίας στο έργο του Αυγουστίνου, που όντως προσπάθησε συνειδητά να την συνδυάσει με την πίστη και τη διδασκαλία της Εκκλησίας. Υποστηρίζεται δε η άποψη ότι εκχριστιάνισε τον Νεοπλατωνισμό. Βεβαιώνει ότι στον απόστολο Παύλο εύρισκε κάθε αλήθεια που γνώριζε από τους «πλατωνικούς».

Το βέβαιο είναι ότι νεοπλατωνικές μυστικίζουσες αντιλήψεις επηρέασαν τις απόψεις του για τον θείο φωτισμό (illuminiatio) και τη θεία χάρη, την οποία κατανοεί ως αγάπη κι επιθυμία για την απόλαυση (μακαριότητα) του αιωνίου, εκείνου που απώθησε ο Αδάμ και οι εκπεσόντες άγγελοι νωρίτερα, με αποτέλεσμα την καταδίκη της ανθρωπότητας.

Ο προσωπικός πνευματικός αγώνας για τον Αυγουστίνου περιλαμβάνει, συνοπτικά, την προσευχή, την εγκράτεια και την αποφυγή πολυτελών ανέσεων, την αγάπη και αφοσίωση στην αναζήτηση του Θεού και της αλήθειας, αλλά και την προσπάθεια κατηχήσεως και υπερασπίσεως της ορθής πίστης. Όλα αυτά, για τον ίδιο, είναι δυνατό να συνδυασθούν.

Ο Αυγουστίνος υπήρξε πληθωρικότετος συγγραφέας, ο μεγαλύτερος της Δύσεως, σχεδόν μεγαλοφυής. Τα κείμενα του αποδεικνύουν το δημιουργικό και ορμητικό του πνεύμα κι εκφράζουν έντονο συναισθηματισμό, ενώ παράλληλα γίνονται υπερβολικά πολεμικά. Ο λόγος του Αυγουστίνου είναι συνήθως εναργής, εξαιρετικά προσωπικός και συχνά εξομολογητικός. Διαβάστηκε και διαβάζεται άπληστα, ιδιαίτερα τα αυτοβιογραφικά του έργα με πρώτο και κύριο τις Εξομολογήσεις.

Βιβλιογραφία:

- Η πολιτεία του Θεού, Άγιος Αυγουστίνος
- Εξομολογήσεις, Άγιος Αυγουστίνος
- <https://el.wikipedia.org/wiki/>
- Σημειώσεις της Νέας Ακρόπολης για τη Μεσαιωνική Φιλοσοφία

4 15 μετά Χριστόν. Ένα από τα πιο φρικτά εγκλήματα στην ιστορία της φιλοσοφίας μόλις έχει συντελεστεί. Το διαμελισμένο σώμα της Υπατίας έχει καεί στην πυρά. Ο όχλος μόλις γέννησε έναν ακόμα μάρτυρα της φιλοσοφίας. Η Υπατία ή όπως συχνά την αποκαλούσαν πιο απλά η «φιλόσοφος», έχει περάσει στην ιστορία. Έχει ήδη συμβάλει με τη ζωή και το έργο της στη μικρή επιστημονική αναγέννηση της Αλεξάνδρειας του 4ου αιώνα μ.Χ. Αλλά οι κύκλοι της ιστορίας δεν μπορούν να ξεπεραστούν και ο Μεσαίωνας έχει κάνει ήδη την εμφάνισή του με φρικιαστικό τρόπο. Υπάρχουν ιστορικοί άλλωστε που θεωρούν ότι η δολοφονία της Υπατίας αποτελεί το ιστορικό τέλος της κλασικής αρχαιότητας.

Για πολλούς αιώνες η Υπατία θα θεωρείται η μοναδική γνωστή φιλόσοφος και επιστήμονας της ιστορίας. Πράγματι, ύπηρξε τόσο χαρισματική προσωπικότητα. Η αρετή της, η μόρφωση και η αγνότητά της, οι ευγενικοί της τρόποι, η φυσική της ομορφιά που καθρέπτιζε την ομορφιά της ψυχής της, όλα έχουν συντελέσει ώστε να γίνει μια από τις πιο αξιοσέβαστες προσωπικότητες της εποχής της. Όχι μόνο στην Αλεξάνδρεια, αλλά και στην Αθήνα και στην Κωνσταντινούπολη και σε κάθε γωνιά του τότε γνωστού κόσμου. Του κόσμου που είχαν επηρεάσει οι νεοπλατωνικές ιδέες. Αλλά ας πάρουμε τα γεγονότα με τη σειρά.

Τα πρώτα χρόνια: σπουδές και επιρροές

Η Υπατία γεννήθηκε στην Αλεξάνδρεια το 370 μ.Χ., σύμφωνα με την πιθανότερη εκδοχή. Τα περισσότερα γεγονότα για τη ζωή της τα γνωρίζουμε από τον Σωκράτη τον Σχολαστικό, που θεωρείται μια από τις πιο αξιοπιστες πηγές για τη βιογραφία της.

Πρώτος της δάσκαλος ήταν ο ίδιος ο πατέρας της, ο Θέωνας, ο οποίος ήταν μαθηματικός, αστρονόμος και φιλόσοφος στο Πανεπιστήμιο της Αλεξάνδρειας. Ο Θέωνας έτρεφε μεγάλη αγάπη για την κόρη του και επέβλεπε κάθε πτυχή της εκπαίδευσής της. Ήθελε, πιστός στις νεοπλατωνικές του ιδέες, να την εκπαιδεύσει ώστε να γίνει ένα «τέλειο ανθρώπινο ον». Πράγματι υπήρξε μια ξεχωριστή νέα, που μάγευε τους πάντες με την ομορφιά και την ευφυνία της. Σύμφωνα με κάποιες πηγές, στην πορεία η Υπατία βοήθησε τον πατέρα της στη συγγραφή των μαθηματικών και φιλοσοφικών του έργων.

Η Υπατία μεγαλώνοντας επηρεάστηκε βαθιά από τις νεοπλατωνικές ιδέες του Πλωτίνου και του Ιάμβλιχου. Σπούδασε στην νεοπλατωνική σχολή της Αθήνας και παρακολούθησε τα μαθήματα του Πρόκλου, ενώ υπήρξε και προσωπική μαθήτριά του Πλούταρχου.

Διευθύντρια της Νεοπλατωνικής Σχολής

Αφού ολοκλήρωσε τις σπουδές της στη σημερινή Ιταλία, επέστρεψε στην Αλεξάνδρεια και έγινε δασκάλα φιλοσοφίας και μαθηματικών στη Νεοπλατωνική Σχολή. Στην πορεία μάλιστα έγινε διευθύντρια. Παρουσίασε αρκετές διαλέξεις για τον Πλάτωνα, για τον Αριστοτέλη και άλλα θέματα φιλοσοφίας και επιστήμης, τόσο σε «Εθνικούς» όσο και σε Χριστιανούς.

Η Αλεξάνδρεια την εποχή εκείνη ήταν μια ταραγμένη πόλη.

Τέλη του 4ου αιώνα ο Χριστιανισμός έχει αρχίσει να επιβάλλεται και οι θρησκευτικές συγκρούσεις μεταξύ Χριστιανών, Παγανιστών και Εβραίων αποτελούσαν καθημερινότητα. Όταν μάλιστα ο Κύριλλος έγινε πατριάρχης Αλεξάνδρειας το 412 μ.Χ., τα πράγματα χειροτέρεψαν, μιας και εξαπέλυσε σκληρούς διωγμούς τόσο εναντίον των αλλόθρησκων, όσο και εναντίον Χριστιανών διαφορετικών αντιλήψεων. Οι Εβραίοι μάλιστα δέχτηκαν επιθέσεις στα καταστήματα και τα σπίτια τους και αρκετοί διώχθηκαν από την πόλη.

Σε ένα τέτοιο κλίμα, το Πανεπιστήμιο της Αλεξάνδρειας είχε χάσει την παλιά του αίγλη και υπήρχαν πλέον ξεχωριστά σχολεία για Χριστιανούς, Παγανιστές και Εβραίους. Παρ' όλα αυτά, η Υπατία συνέχιζε να διδάσκει σε όλους δίχως να κάνει διακρίσεις φυλετικές ή θρησκευτικές. Δεν ήταν λίγοι οι χριστιανοί που την θαύμαζαν για την αγνότητά της, παρότι δεν άνηκε στη θρησκεία τους.

Η φήμη της όλο και εξαπλωνόταν και δεν ήταν λίγοι οι αναζητητές που έρχονταν στην Αλεξάνδρεια για να παρακολουθήσουν «την φιλόσοφο» να δίνει διαλέξεις για τα μαθηματικά, την αστρονομία, τη φιλοσοφία ή τη μηχανική. Λόγω της αγνότητας που εξέπεμπε και του υψηλού της κύρους

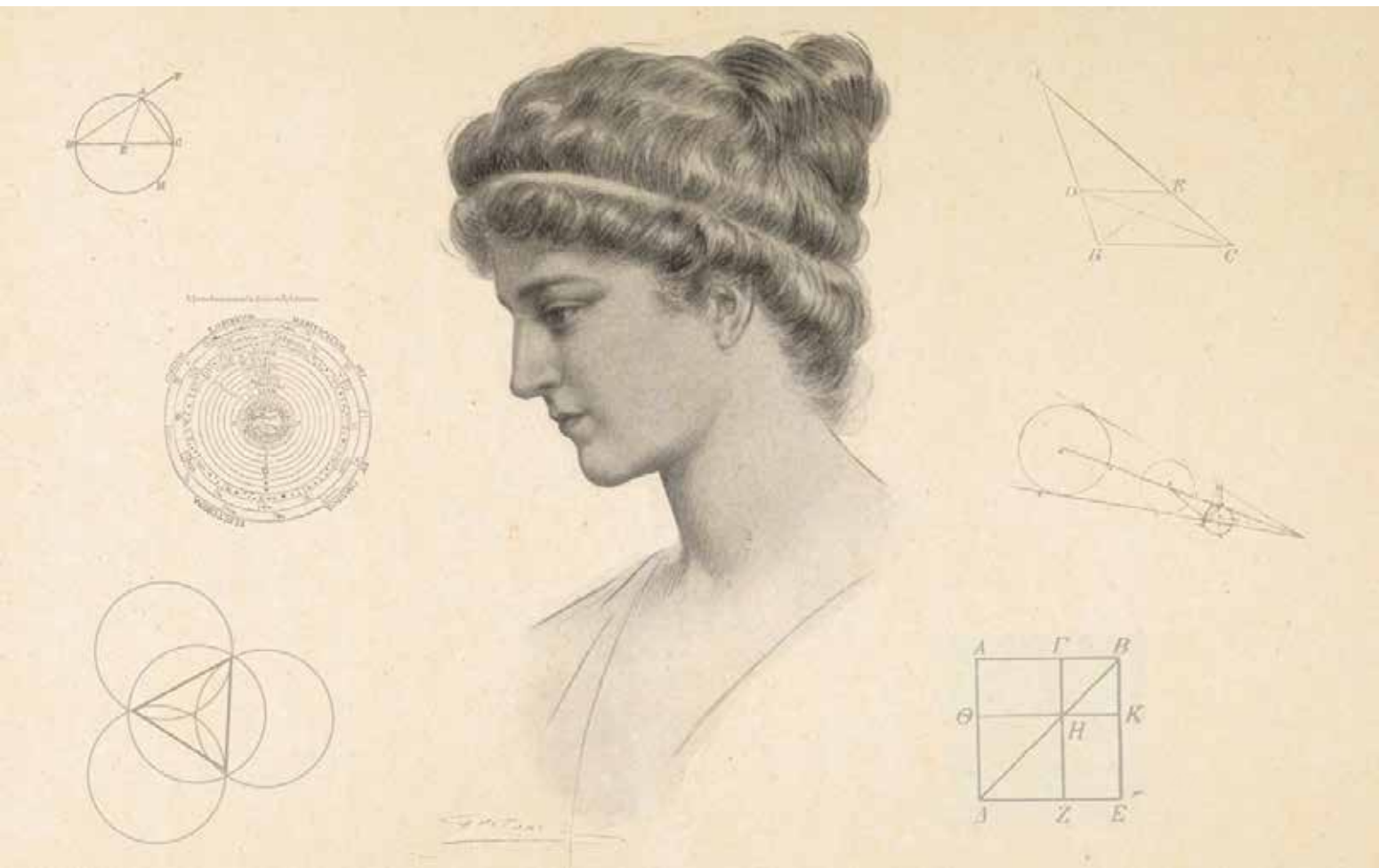
ως προσωπικότητα, έγινε γρήγορα άξια σεβασμού και έγινε πόλος έλξης για τους διανοούμενους της εποχής, προκειμένου να συζητήσουν φιλοσοφικά θέματα και να την συμβουλευτούν.

Κάποιοι από τους μαθητές της άνηκαν στους ανώτερους κύκλους της αριστοκρατίας της πόλης, όπως ο επίσκοπος Κυρήνης Συνέσιος, που προσπάθησε να παντρέψει τον Χριστιανισμό με τον Νεοπλατωνισμό και ο έπαρχος Αλεξάνδρειας Ορέστης. Με τον Ορέστη μάλιστα συνδέθηκαν με βαθειά φιλία και συχνά την επισκέπτοταν για να συζητήσουν φιλοσοφικά και πολιτικά θέματα.

Συγγραφικό και επιστημονικό έργο

Η Υπατία υπήρξε πολυγραφότατη. Έγραψε σχόλια για τον Αστρονομικό Κανόνα του Πτολεμαίου και για τις Κωνικές Τομές του Απολλώνιου. Το σημαντικότερο έργο της όμως ήταν στην άλγεβρα. Έγραψε σχόλια στην Αριθμητική του Διόφαντου σε 13 βιβλία. Ο Διόφαντος έζησε και εργάστηκε στην Αλεξάνδρεια τον 3ο αιώνα και θεωρείται «πατέρας της άλγεβρας».

Πολύ σημαντικό υπήρξε και το επιστημονικό της έργο. Η Υπατία ανέπτυξε ένα όργανο για τη μέτρηση της στάθμης του

νερού, μια συσκευή για τη διύλισή του και ένα διαβαθμισμένο μπρούντζινο υδρόμετρο για τη μέτρηση της ειδικής βαρύτητας ενός υγρού.

Γενικότερα, η Υπατία στην εποχή της θεωρήθηκε η καλύτερη μαθηματικός του ελληνορωμαϊκού κόσμου. Δυστυχώς, κανένα από τα γραπτά της δεν διασώθηκε, μιας και καταστράφηκαν όλα στην πυρκαγιά της βιβλιοθήκης της Αλεξάνδρειας.

Το τέλος της

Το 415 μ.Χ. κυριαρχούσε στην Αλεξάνδρεια η πολιτική κόντρα μεταξύ του Επισκόπου της πόλης Κύριλλου, και του Έπαρχου Ορέστη. Μετά τη δολοφονία ενός Χριστιανού μοναχού που εναντιώθηκε στις πολιτικές αρχές της πόλης, ο όχλος κατηγορήσε την Υπατία, ως ειδωλολάτρισσα μάγισσα, που επηρέαζε τις αποφάσεις του Έπαρχου.

Μαινόμενος ο όχλος, την έσειρε γυμνή στον Καθηδρικό Ναό και τη δολοφόνησε διαμελίζοντας το κορμί της με κοφτερά όστρακα. Στην πορεία έκαψαν στην πυρά τα μέλη του κορμιού της.

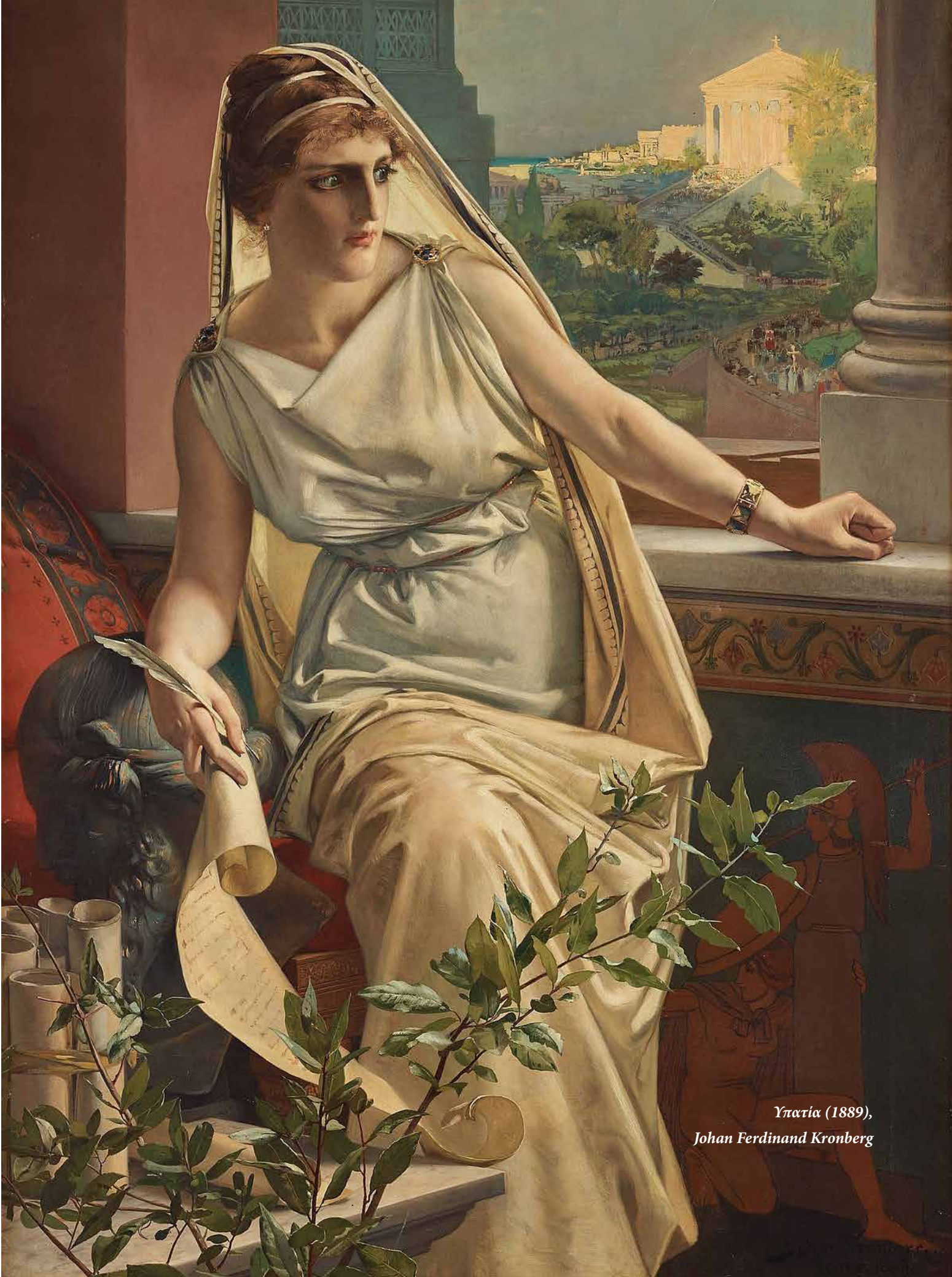
Έτσι, λοιπόν, η «φιλόσοφος» πέρασε στην ιστορία, αφήνοντας πίσω ένα παράδειγμα αφοσίωσης στο ιδεώδες της φιλοσοφίας, ένα παράδειγμα αρετής και αγωνιστικότητας για την εφαρμογή των ιδεών της, για την έλευση της

ανεξίτηρσκείας και της ένωσης μεταξύ των ανθρώπων, ένα παράδειγμα έρευνας και αναζήτησης της αλήθειας και των υψηλών ιδανικών. Η Υπατία μπορεί να άφησε τον υλικό κόσμο το 415 μ.Χ., αλλά θα μείνει για πάντα αθάνατη ως φάρος που λάμπει μέσα στα σκοτάδια των μεσαιώνων.

Τελικά ποιος σκότωσε την Υπατία;

Πολύ μελάνι έχει χυθεί για να αποδοθούν ευθύνες για τον πραγματικό υπαίτιο της δολοφονίας της. Οι νεοπλατωνιστές κατηγορούν τον ίδιο τον Κύριλλο ότι όπλισε το χέρι των φανατικών οπαδών του. Οι χριστιανικές πηγές αντίθετα προσπαθούν να αποδείξουν την αθωότητά του και να τονίσουν τις αποφάσεις του Ορέστη εναντίον τους.

Αυτό που είναι αναμφισβήτητο, είναι ότι πραγματικός υπαίτιος του θανάτου της Υπατίας, αλλά και εχθρός της φιλοσοφίας και της πνευματικότητας γενικότερα, ήταν και είναι ο φανατισμός κάθε μορφής. Η Υπατία, πιστή στις νεοπλατωνικές τις ιδέες πίστευε στις δύο κινήσεις της ψυχής, «προς τα πάνω», προς το πνεύμα και «προς τα κάτω», προς την ύλη. Η ίδια αποτέλεσε ένα αξιοθαύμαστο παράδειγμα της πρώτης, ενώ η δεύτερη κίνηση, που οδηγεί τον άνθρωπο στα πάθη και τον φανατισμό, είναι αυτή που πρέπει να νικηθεί για να πάσουν να υπάρχουν τέτοια τραγικά γεγονότα...

Υπατία (1889),
Johan Ferdinand Kronberg

Ο Πρόκλος υπήρξε ο σημαντικότερος φιλόσοφος του 5ου αι. μ.Χ. για την νεοπλατωνική φιλοσοφία, ακούραστος και με μεγάλο συγγραφικό έργο από το οποίο σώζεται σήμερα περίπου το ένα τρίτο. Όπως καταγράφει ο καθηγητής Σ. Ι. Ράγκος, σώζονται πέντε υπομνήματα σε πλατωνικούς διαλόγους (στον Αλκιβιάδη [έως το 116b], στον Κρατύλο [έως το 407c, σωζόμενο αποσπασματικά], στον Παρμενίδη [έως το 142a], στην Πολιτεία [διάφορες αυτόνομες μελέτες για θέματα όπως η σχέση φιλοσοφίας και ποίησης, η αλληγορία του σπηλαίου, ο μύθος του Ηρός, κ.λπ.] και στον Τίμαιο [έως το 44d]), ένα υπόμνημα στο πρώτο βιβλίο των Στοιχείων του Ευκλείδη, τέσσερα συστηματικά έργα (Στοιχείωσις θεολογική, Πλατωνική θεολογία, Στοιχείωσις φυσική, Υποτύπωσις αστρονομικών υποθέσεων), διάφορα μικρά πονήματα (για την πρόνοια, τη μοίρα, το κακό, τη θεουργία, κ.λπ.) και επτά ύμνους σε θεούς. Τα πλατωνικά υπομνήματα του Πρόκλου που έχουν απολεσθεί αφορούσαν στον Γοργία, τον Θεαίτητο, τον Σοφιστή, το Συμπόσιο, τον Φαίδρο, τον Φαίδωνα, και τον Φίληβο. Αξιίζει, τέλος, να μνημονευθεί ένα (επίσης χαμένο αλλά, κατά τις μαρτυρίες, ογκωδέστατο) υπόμνημα στα Χαλδαϊκά λόγια.

Γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη στις 6 Φεβρουαρίου του 412 μ.Χ., από γονείς Εθνικούς με καταγωγή από τη Λυκία. Ο πατέρας του ήταν πατρίκιος, δηλαδή, ανήκε στην ανώτερη ρωμαϊκή αριστοκρατία και τον έστειλε στην Αλεξάνδρεια για σπουδές με σκοπό να ακολουθήσει τη δικαστική σταδιοδρομία του πατέρα του. Στην αρχή δούλεψε στην Κωνσταντινούπολη ως δικηγόρος αλλά γρήγορα αποφάσισε ότι ο δρόμος του ήταν η φιλοσοφία και επέστρεψε στην Αλεξάνδρεια για να μελετήσει Αριστοτέλη με δάσκαλο τον Ολυμπιόδωρο.

Διδάχτηκε ρητορική, αριστοτελική λογική και μαθηματικά. Τη βιογραφία του κατέγραψε ο μαθητής του Μαρίνος ο Νεαπολίτης στο έργο «Βίος Πρόκλου ή Περί αρετής».

Σε ηλικία δεκαοχτώ χρονών βρίσκεται στην Αθήνα για να σπουδάσει φιλοσοφία από τον σχολάρχη της νεοπλατωνικής σχολής Πλούταρχο, ο οποίος εντυπωσιάστηκε από την προικισμένη φύση του νέου και δέχτηκε να τον διδάξει το Περί Ψυχής του Αριστοτέλη και τον Φαίδωνα του Πλάτωνα. Μετά τον θάνατο του Πλούταρχου, ανέλαβε την ηγεσία της σχολής ο Συριανός ο οποίος εξακολούθησε να επηρεάζει τον Πρόκλο στη φιλοσοφική του εμβάθυνση. Ίσως η σημαντικότερη επιρροή των δύο δασκάλων ήταν η συγκριτική συμφωνία της Πλατωνικής σκέψης με αυτής των Πυθαγορείων, των Ορφικών και των Χαλδαϊκών λογίων σε μια αρχαία αλυσίδα Απολλώνιας – Ηλιακής θεουργίας.

Μετά τον θάνατο του Συριανού, ο Πρόκλος, σε ηλικία 25 ετών, θα αναλάβει τα ηνία της νεοπλατωνικής σχολής και θα λάβει το προσωνύμιο διάδοχος που θα συνοδεύει την υπογραφή των έργων του. Ζώντας σε μια εποχή αμφιλεγόμενης συγκριτικής ρητορικής, θα συνθέσει σε ένα ενιαίο και πολύπλοκο σύστημα ολόκληρη την προγενέστερη νεοπλατωνική φιλοσοφική παράδοση. Θεωρείται από τους τελευταίους μεγάλους διανοητές του αρχαιοελληνικού

φιλοσοφικού στοχασμού. Θεουργός, ποιητής, μαθηματικός, αστρονόμος, κατέγραψε με σύστημα τις μελέτες και τα έργα του ώστε με ξεκάθαρο τρόπο να προχωρήσει η πλατωνική φιλοσοφία μέχρι την Αναγέννηση, επηρεάζοντας την αραβική σκέψη, την σχολαστική θεολογία του Μεσαίωνα, τον Σπινόζα, φιλόσοφο του διαφωτισμού και τον Χέγκελ, εκφραστή του γερμανικού ιδεαλισμού. Λόγιοι όπως ο Μιχαήλ Ψελλός, ο Νικόλαος Μεθώνης, ο Γεώργιος Παχυμέρης και ο καρδινάλιος Βησσαρίων γνώριζαν άμεσα το έργο του Πρόκλου και επηρεάστηκαν από αυτό.

Στα έργα του υπήρξε μεθοδικός και συνήθιζε να παραθέτει τις γνώμες και τις απόψεις των προγενέστερων του πριν εκφράσει τα συμπεράσματά του. Επηρεασμένος από τον Ιάμβλιχο θεωρούσε κι αυτός ότι κάθε πλατωνικός διάλογος είχε έναν και μόνο σκοπό. Από τα πρώτα έργα του ήταν η ανάλυση του Τίμαιου και η συγκριτική μελέτη της θεολογίας του Πλάτωνα με τις ιδέες του Παρμενίδη.

Όπως αναφέρει ο καθηγητής Σ. Ι. Ράγκος, « Η φιλοσοφία του Πρόκλου βασίζεται στις τριαδικές αρχές ιαμβλίχειου νεοπλατωνισμού τις οποίες ο ίδιος συστηματοποιεί και εξελίσσει περαιτέρω. Χαρακτηριστικό είναι το τρίπτυχο «ἀμέθεκτον-μετεχόμενον-μετέχον» με το οποίο ο Πρόκλος θέλει να υπογραμμίσει τόσο την υπερβατικότητα των νοητών υποστάσεων όσο και τον απαθή τρόπο με τον οποίο σχετίζονται αιτιατά με τα αισθητά.»

Όπως επισημαίνει η Δρ. Άννα Μαρκοπούλου, όλο το φιλοσοφικό σύστημα του Πρόκλου θεμελιώνεται πάνω στο βασικό σχήμα «Μονή», «Πρόοδος», «Επιστροφή», σύμφωνα με το οποίο, κάθε επίπεδο της πραγματικότητας –νοητής ή αισθητής– παραμένει, σε μία πρώτη φάση, στον εαυτό της, για να «προοδεύσει», σε μία δεύτερη φάση, προς τα κατώτερα από αυτό επίπεδα, προκειμένου να τους προσδώσει ουσία και υπόσταση, για να επιστρέψει, σε μία τρίτη φάση, στην πηγή του, που είναι το «Εν» ή το «Ταγαθόν».

Ο σεβάσιμος Πρόκλος, έμεινε ως αρχηγός της σχολής μέχρι τον θάνατό του το 485 μ.Χ. Η καθημερινότητα του περιελάμβανε φιλοσοφικές ασκήσεις, προσευχές, συγγραφές και συζητήσεις με τους μαθητές. Στον τάφο του, που υπολογίζεται ότι βρισκόταν στα ανατολικά των

Αθηνών προς τον Λυκαβηττό, είχε ο ίδιος επιλέξει ένα τετράστιχο επίγραμμα που έλεγε τα εξής: «Πρόκλος δ' ἐγὼ γενόμεν Λύκιος γένος, ὃν Συριανὸς ἐνθάδ' ἀμοιβὸν ἔης θρέψε διδασκαλίας· ξυνὸς δ' ἀμφοτέρων ὄδε σώματα δέξατο τύμβος· αἶθε δὲ καὶ ψυχὰς χάρος ἔεις λελάχοι.»

(Εγώ υπήρξα ο Πρόκλος, Λύκιος το γένος, που ο Συριανός εδώ με ανέθρεψε διάδοχο της διδασκαλίας του· αυτός εδώ ο κοινός τάφος δέχθηκε και των δύο τα σώματα· εἶθε και τις ψυχές μας κοινός χώρος να τις λάβει.)

Βιβλιογραφία

- <https://cognoscoteam.gr/archives/17580> Σ. Ι. Ράγκος, διδάκτωρ του Πανεπιστημίου του Cambridge, Αναπληρωτής Καθηγητής της Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας στο Τμήμα Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών.
- <https://biblionet.gr/%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%89%CF%80%CE%BF/?personid=30636>
- <https://zitros.gr/proklos/>
- <https://hellenictheology.gr/ego-ypirxa-o-proklos/> Άννα Μαρκοπούλου, Δρ. Επιστημών της Αγωγής του Πανεπιστημίου της Σορβόνης

Ύμνος στον Θεό Ήλιο του Πρόκλου

Εισάκουσε με βασιλιά του νοητικού πυρός. Τιτάνα, με τα χρυσά ηνία, εισάκουσε με χορηγέ του φωτός, βασιλιά, που ο ίδιος κρατάς το κλειδί της ζωογόνου πηγής και διοχετεύεις από υψηλά πλούσιο ρεύμα αρμονίας στους κόσμους της ύλης.

Εισάκουσε με γιατί εσύ, που βρίσκεσαι στη μεσαία έδρα του αιθέρα και κατέχεις τον ολοφώτεινο δίσκο, την καρδιά του κόσμου, γέμισες τα πάντα με τη δική σου πρόνοια που διεγείρει το νου.

Ζωσμένοι οι πλανήτες με τους αιώνιους πυρσούς σου, στέλνουν με τους αδιάκοπους και ακούραστους χορούς τους ζωογόνες σταγόνες στα επίγεια.

Κάτω από τις επαναλαμβανόμενες πορείες του άρματος σου αναβλάστησε ολόκληρη η πλάση σύμφωνα με την τάξη των Εποχών. Ο ορυμαγδός των στοιχείων που συγκρούονταν μεταξύ τους, σταμάτησε μόλις εμφανίστηκες από τον άρρητο γονιό σου. Μπροστά σου υποχώρησε ο ακλόνητος χορός των Μοιρών και ξανακλώθουν πάλι το νήμα της άφευκτης μοίρας, όταν θελήσεις γιατί ολόγυρα κυβερνάς, ολόγυρα βασιλεύεις με ισχύ.

Από τη δική σου σειρά ξεπήδησε ο βασιλεύς του τραγουδιού που υπακούει στο Θείο, ο Φοίβος ψάλλοντας θεόπνευστα τραγούδια με τη συνοδεία της κιθάρας ησυχάζει το μεγάλο κύμα της βαριόηχης πλάσης.

Από τον δικό σου σωτήριο θίασο ξεπήδησε ο γλυκόδωρος Παιάνας και επέβαλε στον πλατύ κόσμο τη δική του υγεία, γεμίζοντας τον με άφθαρτη αρμονία.

Εσένα υμνούω ως ξακουστό πατέρα του Διονύσου, άλλοι πάλι στα τραγούδια σε εξύμνησαν ως βακχικό Άττη στα απώτατα βάθη της ύλης και άλλοι ως όμορφο Άδωνη. Φοβούνται την απειλή του γοργού μαστιγίου σου οι αγριόψυχοι δαίμονες που βλέπουν τους ανθρώπους και μηχανεύονται κακά για τις δύστυχες ψυχές μας, προκειμένου για πάντα μέσα στον πάτο της βαριόηχης ζωής να υποφέρουν πεσμένες στα δεσμά του σώματος και έτσι να ξεχάσουν την ολοφώτεινη αυλή του υψηλού πατέρα.

Εσύ όμως άριστε των Θεών, στεφανωμένη με φωτιά, μακάριε δαίμονα, εικόνα του Θεού που γέννησε τα πάντα, ανυψωτή των ψυχών, εισάκουσε με και καθάρισε με για πάντα από κάθε αμαρτία, δέξου την πολυδακρισμένη ικεσία, σώσε με από τις ολέθριες κηλίδες, φύλαγε με μακριά από τις Ποινές καταπραΰνοντας το γρήγορο μάτι της Δικαιοσύνης που βλέπει τα πάντα. Με τη σωτήρια βοήθεια σου ας χαρίζεις για πάντα στην ψυχή μου το ευλογημένο αγνό φως, διαλύοντας τη φαρμακερή ομίχλη που καταστρέφει τους θνητούς, χάρισε ακόμα την ακεραιότητα και την υγεία με τα λαμπρά της δώρα στο σώμα μου και οδήγησε με στη δόξα, ώστε σύμφωνα με τις παραδόσεις των προγόνων να καλλιεργώ τα δώρα των ωριοπλόκαμων Μουσών.

Και δώσε μου, βασιλιά, αν θες, αδιατάρακτη ευτυχία για την λατρευτή ευσέβεια μου, όλα μπορείς να τα κάνεις εύκολα, γιατί έχεις ισχυρή και άπειρη δύναμη. Κι αν μας απειλεί κανένα κακό προερχόμενο από το αδράχτι της μοίρας που περιστρέφεται ελικοειδώς κάτω από τα νήματα που κινούνται από τα άστρα, διώχνε το εσύ με τη μεγάλη φεγγοβολή σου.

Η Νέα Ακρόπολη πραγματοποιεί δράσεις για τη Φιλοσοφία, τον Πολιτισμό και τον Εθελοντισμό, προσφέροντας ουσιαστικές επιλογές και καλύπτοντας όλους όσοι επιθυμούν να φέρουν στη ζωή τους μια εσωτερική αναγέννηση.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Εισαγωγικό σεμινάριο Εσωτερικής Φιλοσοφίας και Εσωτερικής Ψυχολογίας • Ανοιχτές συζητήσεις για τη Φιλοσοφία • Διαλέξεις, σε συνεργασία με χώρους πολιτισμού, για την Παγκόσμια Ημέρα Φιλοσοφίας υπό την αιγίδα της UNESCO

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Επισκέψεις σε μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους • Θεατρικά δρώμενα • Μουσικές θεματικές βραδιές • Δημιουργικά εργαστήρια: αρχαιολογικών αντιγράφων, πυρογραφίας, ζωγραφικής • Εκδοτική δραστηριότητα βιβλίων εσωτερισμού και φιλοσοφίας • Αθλητική δραστηριότητα: αθλητικοί αγώνες, τουρνουά, φιλοσοφικές πολεμικές τέχνες • Ομάδες ανάγνωσης και ανταλλαγής βιβλίων (Booksharing – Booklab)

ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ

Οικολογικές πρωτοβουλίες για τη φροντίδα πάρκων, δασών, παραλιών • Κοινωνικές πρωτοβουλίες στήριξης ευπαθών ομάδων και προσφοράς • Αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών και φυσικών καταστροφών • Σεμινάρια για την ανάπτυξη της εθελοντικής συνείδησης • Δίκτυο ανταλλακτικής και εναλλακτικής οικονομίας • Ετήσια Πανελλήνια Πορτή Εθελοντισμού, με συμμετοχή τοπικών και διεθνών εθελοντικών οργανισμών (Κίνηση Φορέων Εθελοντισμού)

Αθήνα, 210 88 10 830

Ιλίσια, 210 7794368, 6987124197

Περιστέρι, 2130282657

Αιγάλεω, 698 185 8033

Καλλιθέα, 216 7007072

Πειραιάς, 211 4025482

Θεσσαλονίκη (κέντρο), 2310-285020

Θεσσαλονίκη (Άγιος Δημήτριος), 6979496723

Θεσσαλονίκη (Ανάληψη), 2313094863

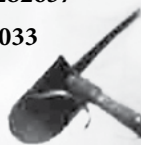
Ηράκλειο, 6981888493

Ρέθυμνο, 28310 52884

Χανιά, 2821023189

Βόλος, 6974482907

Πάτρα 2610006923 & What's up 6980500044

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ ΤΕΥΧΟΣ

Τα μυστικά των Αριθμών

- Πυθαγόρια αριθμολογία
- Η τετρακτύς
- Οι αριθμοί

Socialize

philosophically

βρείτε τις εκδόσεις
μας ηλεκτρονικά
στο scribd.com

Ενημέρωση
Διαγωνισμοί
Short films and
spots for thinking
Φωτογραφίες
Ρητά for sharing

www.nea-acropoli.gr

www.nea-acropoli-athens.gr

www.nea-acropoli-thes.gr

ζήσε με την

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ

Ποιος είμαι;

Από πού έρχομαι;

Πού πηγαίνω;

Οι απαντήσεις
θα αναζητηθούν
στους:

Πλάτωνα

Αριστοτέλης

Μπαγκαβάτ Γκίτα

Βούδας

Κομφούκιος

Θιβέτ

Αίγυπτος

Πλωτίνος

Στωικοί

Καντ

Διάρκεια:

12 συναντήσεις

Ενάρξεις: κάθε μήνα στα κέντρα της Νέας Ακρόπολης στην Ελλάδα

ISSN 2944-9367

9 772944 936004